הקדמה

בהיות המחשבה האנושית קצרה מאד מהשיג העניינים האלהיים הנעלמים מעיני בשר, והשפע האלהי מכריח ודוחק אותה דוחק גדול מאד לגלות עניין כוחותיה התחייב על זה כל איש ואיש ממין האדם שלמד והתחכם מכוחו להמשך אחר דרכיו, וכפי מה שדחקו השפע ההוא הנכבד דחקתו מחשבתו להשפיע משלמותו לזולתו. וכפי מה שקצר שכלו יהיה קצר שפעו בשיעורו, וכפי מה שרחב והתפשט שכלו יהיה רוחב שפעו בשיעורו. כלומר ברצותו להשפיע על זולתו ישפיע כפי הנמצא אתו מריבוי מדע ומיתרון חכמה, אם מעט ימצא אתו לא יתכן שישפיע רב, ואם רב ימצא אתו לא יתכן שישפיע מעט ואם לא ימצא אתו דבר מהשפע לא יתכן שישפיע ממנו דבר, כי איך יתן לזולתו אשר לא נמצא אתו. וכבר דימו חכמי העולם עניין השפע הנכבד העליון לעניין שפע הממון, כלומר שיש ביד מי שהרבה לו ה׳ ממונו להעשיר זולתו. כי לא חלקנו זאת החלוקה הנזכרת בכלל כי אם לפי היכולת לא לפי הרצון. כי יש מי שיכול להעשיר אנשים רבים ואולי לא יעזבנו רצונו, ואפילו להעשיר עצמו עושר אמיתי, אך יקצר כוחו מאד מלהיטיב לעצמו מממונו, כל שכן שלא ייטיב לזולתו. ועליו אמר שלמה בחכמתו **"ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו כי איש נכרי יאכלנו"** (קהלת ו, ב), ר"ל שיענישנו ה׳ על ככה בעבור היות עינו צרה בטובת האלהים. ואולם השפע הנכבד בהמצאו דוחק להוציא כח המחשבה לפועל אם לא ימנענו המקבל מונעים פנימיים או חיצוניים, גם יבקש מי שקיבל לתת מאשר קבל. ומפני שהשפע מביא לידי עניינים רבים יפעל מי שקיבלו מהעניינים ההם כפי מחשבותיו הקודמות לקבלת השפע ההוא. וגם יתכן שיחדש אצלו השפע העליון מחשבות אשר לא קדמו לו ויכריחוהו להוציא עניינים לפועל, מהם הנהגות אנושיות כוללות, ומהם פרטיות

מועילות או מוכרחות להקדימם לפני המועילות, עד שתמצא התועלת שוכנת במשכן חזק מדביק הכוחות ההכרחיות עם הכוחות המועילות. כמו שמחנך הנער במעשים שהם הקדמות לחכמות המושכלות, מפני שהמעשים ההם הם משכנות השכל. ונמצא שאם אין מעשים הגונים אין שכל, שאחר שלא ימצא השכל משכן לשכון עליו לא ישכון עליו כלל. ואע״פ שאין לעצם השכל צורך ולא הכרח לשכון במקום, שהשכל אינו גוף ולא כח בגוף וגם אין לו בעצמו יתרון בשכנו על מקום, רק שהדבר שהוא משכן לו, יתקדש בעדו אחר ששכן עליו. ואחר שהיה בלתי קדוש כדמיון האור השמשי עם הבית האפל, שהבית לפני הגיע אליו אור השמש הוא נקרא אפל, ובהגיע אליו האור יקרא מאיר. והבא אליו יראה מה שבבית מפני ששכן עליו האור, והאור אינו גוף. ואמנם אע״פ שהוא כח בגוף השמש, אינו כח דבק בגוף הבית. ועל כן בהיפרד אור השמש מהבית ישוב הבית אפל וחשוך כבתחילה.

ואמנם כבר קבל בעל הבית התועלת ההכרחית לו מהעניינים אשר בבית מפני ששכן עליו האור, והוא שבו השיג בראות עיניו מה שהיה בבית, ותקן כל דבר בו בעוד שהאור שם, וכשזז ממנו אחר תיקונו זז. אם היה בעל הבית זריז והשכיל שהאור ייפרד בלילה מהבית עד שגנז בו מה שראוי לגנזו, ועד שגלה בו מה שראוי לגלותו ועוד שגדר פרצותיו כדי שלא יזיקוהו גנבים ובסורו אורו. כן גוף האדם הוא בדמות הבית, וחפצי הבית הם המעשים אשר לא יתכן לעשותם מבלעדי האיברים, ובעל הבית הוא הרוח הנפשי המתקן ענייני הגוף. ובהשפיע אור השכל על המוח ועל הלב ועל הכליות ועל שאר המקומות אשר אור השכל שוכן עליהם, ובהיות הרוח זך ומבין כח אור השכל, ומשיג עם כוחו מציאותו והעדרו. והנה ישתדל לתקן כל העניינים הראויים לתקנם בעת מציאות אור השכל, כי כבר ישיג עניין היות מציאותו עם הגוף לעתים מצדו, והעדרו לעתים מצד מונעיו. והמעשים הטובים הם הגודרים

הפרצות, ואם לא יגדרו המקומות הפרוצים בכח השכל, יתכן שיבואו מזיקים ויזיקו כל צרכם, ולא ימצאו מונע מהזיק. שהנה נשארה הפרצה בלתי גדר ופרצה קוראת לגנב. ומפני שאור השכל היא הסיבה הראשונה הגודרת כל הפרצות, חברתי אני זה החיבור לגדור כל פרצה, וקראתי שמו כשם הסיבה הראשונה והוא **"אור השכל"**.

ובעזרת אור השכל אאיר בחיבורי זה עיני לבות המשכילים. ומפני שאור השכל מיוחס בשם עשירי אחלקנו לעשרה חלקים ראשונים, וכל חלק וחלק אסמנו באותיות אלפא ביתא, וכל אות ואות תכלול אות עד שיורכב מכללם שם אחד או תיבה אחת נחלקים לחלקים ידועים לפי הדיבור. ואכוון בזה הספר להועיל המתחילים בעיון השם המפורש ואורה להם דרך ידיעתו, עד שיהיה ערך זה החיבור אל ידיעת ה׳ הידוע על דרך הקבלה הנבואית כערך חכמת מעשה בראשית אל מעשה מרכבה. והנה העירתני אל זה לעשותו כן אהבת שני חברים מאוהבי החכמה מכלל מבחר בני מסיני אשר באיסקליאה אשר הקריבוני אליהם מאד והם סרים אל משמעתי. ושמם ר׳ אברהם המשכיל ור׳ נתן הנבון ז״ל, וזה כי בהיותי עמם ימים מועטים ביקשו ממני לכתוב להם בקצרה הקדמות כוללות מעניין ידיעת ה׳ הנכבד והנורא. ומרוב אהבתי אותם אהבת אמת, הכרחתי עצמי לתת את שאלתם ברצון, כי הזמן והמקום והחסרון היו בזה כנגדי למונעי. אבל מתוך גבורת האמת עליהם ניצחתי המונעים והשתדלתי להשלים חפצם בעזרת הצור. ואני יודע שזה החיבור יועיל להם מאד, ולדומים להם בהיותם שומרים מצות הספר הזה עד שיביאם מה שאכתוב בו אל השגת השכל הפועל, אשר השגתו היא גם כן מביאה לידי קבלת הדבור מפיו. ואם ימנעם מונע מזו המעלה העליונה חס ושלום, הנה יועילו בזה החבור ג״כ תועלת שפע שכלי שבו ישכילו, וישיגו סתרי תורה וטעמי מצות בכלל. והנה אם כן לא ימלטו בעדו משום תועלת רב או מעט,

ומפני שהשפע הרב מביא לידי חבור ולידי דיבור יתכן שיקבלו מספרי זה דבר, עד שיחשקו להידבק בסבתם הראשונה. ונמצא שיצא שכלם לפעל עמו עד שייוחסו אלי להיותם בניי, וגם יהיו מצד אחר בני האלהים. ואם יוחסו בני האלהים בשם בניי נמצא שהתועלת שבה גם כן אלי בצד מן הצדדים. שאם בבני גופי ונשמתי אשמחו כל שכן בבני שכלי. ואם תעבור חכמת נפשי אל נפש אברהם נתן אלהים שכרי. ואחר שהקדמתי זאת ההקדמה המודיעה סבת החבור אחל להודיע בו כוונתי, ומה׳ ית׳ אבקש עזרה לעוזרני בהודעת שמו לזולתי, למען ספר שמו בכל הארץ.

יסתרו שמש וירח בעת שכלי נביאים יעלו שמים.
זרח מאד שכל ובו יתנבאו אישים בבוא יום אחרי יומים.
רוח אלהים תעלה מעלה וגם תשוב תרחף על פני המים.

החלק הראשון-כולל חמש אותיות והם א׳ב׳ג׳ד׳ה׳ ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות א׳ב׳ר׳ה׳ם׳, ובהם אכלול חמשה עניינים. הא׳ אשר סימנו א׳ יכלול עניין גדר כל פרצה. והב׳ אשר סימנו ב׳ יכלול מהות תועלת הגדר. והג׳ אשר סימנו ר׳ יכלול הכרח מציאות התועלת. והד׳ אשר סימנו ה׳ יכלול טעם הכרח המועיל, וה׳ אשר סימנו מ׳ יכלול עניין הפסד העדר הגדר. ונמצא שראוי לקרא שם זה החלק הראשון בכללו גודר פרצות.

והחלק השני-כולל חמש אותיות והם ו׳ז׳ח׳ט׳י׳ ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות ס׳פ׳ר׳ד׳י׳, ובהם אכלול חמשה עניינים. הא׳ אשר סימנו ס׳ יכלול עניין כלל כל המצות, והב׳ אשר סימנו פ׳ יכלול מהות תועלת המצות. והג׳ אשר סימנו ר׳ יכלול הכרח מציאות תועלתם. והד׳ אשר סימנו ד׳ יכלול טעם ההכרח בכללו. והה׳ אשר סימנו י׳ יכלול עניין הפסד העדר המצוה. ונמצא שראוי לקרא שם זה החלק השני בכללו כולל המצות.

והחלק השלישי-כולל שתי אותיות והם כ׳ל׳ ואותם כוללים שני חלקים מסומנים באותיות ב׳ן, ובהם אכלול שני עניינים. הא׳ אשר סימנו ב׳ יכלול סתרי הלשונות, והב׳ אשר סימנו ן׳ יכלול סוד הלשון המובחר שבהם. ועל כן ראוי לקרוא שם זה החלק השלישי בכללו סוד לשון הקדש.

והחלק הרביעי-כולל חמש אותיות והם מ׳נ׳ס׳ע׳פ׳, ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות ש׳מ׳ו׳א׳ל׳, ובהם אכלול חמשה עניינים. הא׳ אשר סימנו ש׳ יכלול עניין יצירת האדם, והב׳ אשר סימנו מ׳ יכלול כ״ב אותיות שבהם נוצר, והג׳ אשר סימנו ו׳ יכלול התחלקם לשלשה חלקים ראשונים, והד׳ אשר סימנו א׳ יכלול המספר הכולל את כולם, וקצת מנסתריו, והה׳ אשר סימנו ל׳ יכלול התחלקם לחלוק שווה, חציים לשרשים, וחציים לשרשים ושמושים. והנה ראוי שנקרא שם זה החלק הרביעי סוד אותיות היצירה.

והחלק החמישי-כולל שלש אותיות והם צ׳ק׳ר׳ ואותם כוללים שלש חלקים מסומנים באותיות א׳ב׳ו׳, ובהם אכלול שלשה עניינים. הא׳ אשר סימנו א׳ יכלול סוד השמות, והב׳ אשר סימנו ב׳ יכלול עניין הפעולות, והג׳ אשר סימנו ו׳ יכלול דרכי המלות. ועל כן ראוי שנקרא שם זה החלק החמישי שלוש הדבור.

והחלק הששי-כולל שתי אותיות והם ש׳ת׳ ואותם כוללים שני חלקים מסומנים באותיות א׳ל׳, ובהם אכלול שני עניינים. הא׳ אשר סימנו א׳ יכלול אותיות השם המיוחד, והב׳ אשר סימנו ל׳ יכלול עניין הוראתם. ולפיכך נקרא שם זה החלק הששי יחוד השם.

והחלק השביעי-כולל ארבע אותיות והם ת׳ש׳ר׳ק׳, ואותם כוללים ארבע חלקים מסומנים באותיות ע׳פ׳י׳א׳, ובהם אכלול ארבעה עניינים. הא׳ אשר סימנו ע׳ יכלול צירוף האותיות, והב׳ אשר סימנו פ׳ יכלול תמורת האותיות, והג׳ אשר סימנו י׳ יכלול משקל האותיות, והד׳ אשר סימנו א׳ יכלול גימטריא ונוטריקון וראשי תיבות ותוכי תיבות וסופי תיבות. ולכן נקרא שם זה החלק השביעי בכללו הפוך האותיות.

והחלק השמיני-כולל שלש אותיות והם ה׳ו׳ה׳ ובהם כוללים שלשה חלקים מסומנים באותיות ז׳כ׳ר׳, ובהם אכלול שלשה עניינים. הא׳ אשר סימנו ז׳ יכלול סוד הזכרת השם בניקודיו, והב׳ אשר סימנו כ׳ יכלול סתרי הניקוד, והג׳ אשר סימנו ר׳ יכלול עניין שתוף האות עם הנקוד. ועל כן נקרא שם זה החלק השמיני בכללו סוד מבטא השם.

והחלק התשיעי-כולל ארבע אותיות והם ו׳ה׳י׳ה׳, והם כוללים ארבע חלקים מסומנים באותיות צ׳ד׳י׳ק׳, ובהם אכלול ארבע עניינים. הא׳ אשר סימנו צ׳ יכלול קשר הכוחות העליונות והתחתונות בשם, והב׳ אשר סימנו ד׳ יכלול דמות השמות שבהם קושרים ומתירים, והג׳ אשר סימנו י׳ יכלול איכות הקשר וההיתר, והד׳ אשר סימנו ק׳ יכלול תועלת הקשירה וההתרה. ונקרא שם זה החלק התשיעי בכללו סוד איסור והיתר.

והחלק העשירי-כולל חמש אותיות והם ו׳י׳ה׳י׳ה׳, ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות ל׳ב׳ר׳כ׳ה׳, ובהם אכלול חמשה עניינים. הא׳ אשר סימנו ל׳ יכלול השגת השכל, והב׳ אשר סימנו ב׳ יכלול צורת השגתו, והג׳ אשר סימנו ר׳ יכלול תואר דברו עם הנביאים בכלל, והד׳ אשר סימנו כ׳ יכלול ההבדל אשר בין המשיגים והמתנבאים, וההׂ אשר סימנו ה׳ יכלול ציור הכרח

השפע המביא לדבר ולחבר. והנה ראוי שנקרא שם זה החלק העשירי שהוא התכלית האחרון צורת הנבואה.

ואחר שהשלמנו הי׳ חלקים לפי סדוריהם נכלול שמותיהם בסדר שווה יחד ואלה הם: הא׳ גודר פרצות, והב׳ כולל המצות, והג׳ סוד לשון הקודש, והד׳ סוד אותיות היצירה, והה׳ שלוש הדבור, והו׳ יחוד ה׳, והז׳ הפוך האותיות, והח׳ סוד מבטא השם, והט׳ סוד איסור והיתר, והי׳ צורת הנבואה. ואחר שזכרנום בכלל נשוב לפרשם בפרט כל חלק וחלק כפי מה שסובל מהפירוש, כאשר תשיג קצור יד שכלינו אחר היותנו בטוחים בכח העליון המעורר דעתינו לזאת ואם לא היינו ראויים לכך.

החלק הא׳-סימני אותיותיו א׳ב׳ג׳ד׳ה׳ חלקיו חמשה ועניניו חמשה והשם א׳ב׳ר׳ה׳ם.

חלק א׳ עניין א׳ סימן א׳ כולל גדר כל פרצה.

תחלת מדרגת כל מבקש ה׳ לכבודו הוא שלא יפרוץ גדר פן ישכנו נחש, הרגיל לבוא בפרצות לנשוך. שעל זה רמז שלמה החכם באמרו **״חופר גומץ בו יפל ופורץ גדר ישכנו נחש״** (קהלת י׳ ח׳). ומפני שזה החיבור כולל עניינים זרים מאד מאומתינו היום בדורינו זה התחלנו בו בעניין גדר הפרצות אשר בימים הקדמונים נכשלו בהם רבים מן המשכילים. כמו שייעד להם דניאל באמרו, **״יבקשו להעמיד חזון ונכשלו״** (דניאל יא׳ יג׳), ואמר **״ומן המשכילים יכשלו״** (שם לה׳), ונתן טעם לדבר באמרו **״ולברר וללבן״** (שם) וכל הנמשך לזה, עד שאמר כי באחרית הימים **״ישוטטו רבים ותרבה הדעת״** (שם יב׳ ד׳), מפני שאמר (עמוס ח׳ יב׳) **״ישוטטו לבקש את דבר יי ולא ימצאו״**. כי משרבו הפרצים מנעו מהכהנים מלברך בשם ככתבו, אבל הסכימו שיברכו את העם בשם במקדש ככתבו ובמדינה בכינויו. והנה הפריצים בדעתם סוד השם היו פורצים גדר התורה והמצוה, והיו מפסידים האמונה כשהיו מגיעים לדעת שהאמונה האמיתית היתה הפך מחשבתם השקרית ומדמיונם הרע. וזה שהאדם המאמין דבר אחד ואין בידו מאזני שכל לשקול בם האמונה ההיא אשר קבלה בימי קטנותו, אשר לא היה אפשר להיותו מאמין זולתה לפי מיעוט שכלו. שאם לא היה מקבל שום אמונה היה נשאר תמיד כבהמה בצורת אדם. ראוי עם כל זה אחר הגדיל שכלו שיחקור וישים דעת באמונתו המקובלת, וילמוד עד שיוצאנה לפועל מושכל. שעל זה

נאמר **"פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו"** (משלי יד' טו'). ואם הוא תמיד באמונה מקובלת בלתי מובנת לפי הראוי להבין בה על פי המושכל האלהיי, הנה הוא עודנו עומד בפתיותו ובהבינו אמונתו אשר קבל בקטנותו, הנה נעדר ממנה מקצת הפתיות ושב מבין. וכך עולה ממדרגה למדרגה מעט מעט, ושכלו מתגדל בכל יום ויום בעיינו בעניינים המושכלים אשר קיבלם מדומים נמשכים אחר המורגשים. ואין ראוי שיחשוד יולדיו או רבותיו ומלמדיו מפני שלא גלו לו סתרי האמונה בקטנותו כי לא נשאר בעדם, אבל נשאר בעד חלישות שכלו. כמו שאין ראוי שיאשים מיניקתו אשר היניקתהו מחלב שדיה בעבור שלא האכילתהו שאר המזונות העבים מיד. שהרי אם היתה עושה כן היה יותר קל עליה מאד לפרנסו מחוץ ממה שתפרנסהו מדמה. אבל היא כוונה להחיותו בחכמה ולא להמיתו במזון שאינו ראוי לו. שידוע כי הלחם והבשר והיין, אע"פ שהם סם חיים לגדולים שכחם סובלם, הם סם המות לקטנים שאין כחם סובל. כן עניין קבלת האמונה המושכלת עם המקובלת, שאע"פ שהמושכלת סם חיים למשכילים אשר דעתם סובלה, היא סם המות לפתאים אשר אין דעתם יכול לסבלה.

ועל כן כשיגלה אדם האמונה האמיתית למשכיל ישיג דעתו אם סובל אם לא. וזה לך האות אם ישמח בה ולא ייבהל בשומעו סודה ולא יפרוץ גדריה, אשר הם לה כמפתחות למנעול. שבשניהם ישמור הגן מליכנוס בו חיות רעות. תבין מיד שזה המקבל האמונה המשכלת הוא החכם ומבין מדעתו, **"ותן לחכם ויחכם עוד הודע לצדיק ויוסף לקח"** (משלי ט' ט') **"ואל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידיך לעשות"** (שם ג' כז'). ואמנם אם תגלה לו סוד אחד ויבהל וישתמם עליו ויחשוב שסר מעליו כל אמונתו, ושאתה סכל בעיניו או מין ואפיקורוס, אל תאכילהו סם חיים פן תמיתהו. ונפשו מידך יבוקש, שכבר הזהירך שלמה עליו באמרו

"באזני כסיל אל תדבר כי יבוז לשכל מליך, ואל תשג גבול עולם" (משלי כג' ט') **"אשר גבלו ראשונים"** (דברים יט' יד').
וכפי העניין הזה תבחן כח כל מקבל דבר מושכל או מקובל ותדינהו כפי מה שהוא.

והסוד הראשון אשר תגלה לו יהיה מן הקלים שבפיך, לא מאשר בלבך אשר לבא לפומא לא גלי. ובעשותך כן תתן לכל אדם חוקו, ותמשך אחר דרכי ה' יתברך אשר נותן לחם לכל בשר ומשביע לכל חי רצון, כלומר משביע לכל חי מרצונו כאשר ירצה כפי מה שהכיר בו. ותשתדל בעניין זה לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. ואם יצאו מפיך דברים מורים אשר פרצת הגדר אצלו רוץ מהר וגדור מה שפרצת עד שתיהפך כוונתו אל אשר היה בו מתחלה, ועשה בתחבולה עד אשר לא ירגיש בך ולא ישיג כוונתך בשום פנים, ובזה תקרא גודר פרצות.

חלק ב' עניין ב' סימן ב' כולל מהות תועלת הגדר.

כל דבר שאדם מכוון אליו צריך שיביא תועלת גדולה או קטנה שאם לא יכוון לזה תהיה פעולתו בלתי השגחה. שעניין השגחה מורה על כוונה ורצון ובחירה, ומי שפועל פעולה בלעדיהם תקרא פעולתו מקרית, עד שאפילו אם בא לפעול פעולה הכרחית אצל הטבע שאין לו שום כוונה עליה, ויתכן שאם היה אפשר אצלו בלתה היה שמח בכך ולא היה פועל אותה לעולם. כמזון לבעל שכל שהוא אצלו קשה מפני שהוא לו מצד היותו בעל חיים, לא מצד היותו בעל שכל או היציאה בהחליפו מה שהותך מן המזון שהוא לו הכרחית לקיים בה חייו זמן אחד. הנה גם לזה הפועל צריך שיכוון אליו קצת כוונה משותפת עם ההכרח הטבעי, והוא שיכוון לאכול המזון המועיל, אשר אין הטבע מכריחו לאכול

המזון המזיק. אבל הכרח הטבע שאתו מצד חיותו הוא שיהיה ניזון לבד, אלא שאפילו הטבע מקבל המזון המועיל ופועל בו בדמות כוונה. ואע״פ שאינו בעל כוונה ואינו מקבל באותה הצורה בעצמה המזון המזיק, אבל שב אצלו המזיק כנגד פעולתו, שכוונת המטביע את הטבע הייתה לשמור טבע הניזון מדת זמן כפי מזגיו, ולשמור מן הניזון ההוא תמיד בחללת (חוזר חלילה) ההויה וההפסד. ואם מי שחצי כוונתו להורות הדברים בקש המועיל וההפסד הכרחי מפני ההויה, כל שכן שראוי למי שהתועלת כולה שלו שיכוון שיועיל לעצמו בפעולתו. ואם עשה כן אז תהיה פעולתו פעולת בעל שכל. וכל מה שיהיה השכל האנושי יותר שלם באיש המכוון אל התועלת, תהיה התועלת יותר גדולה לפי עניינה. וכל שכן שתהיה יותר חזקה ושלימה אם תשתתף קצת מהכוונה השכלית האלהית עם כוונתו, שאז תגיע אל המכוון מהות התועלת.

והנה נודע לכל משכיל שלם שהתועלת המגעת לו בהיותו גודר פרץ נפרץ היא היותו ניצול מכל מיני הנזק האפשריים, ואם הפרץ היה קל שיזוקו בו רבים והוא גדרו, שב מהות התועלת יותר חזק ויותר נכבד. ואם גדר הפרץ מועיל ליחיד ולרבים בגופים או בממון, כל שכן אם גדר הפרץ מועיל ליחיד ולרבים בתשועת הנפשות. ועל כן כל מי שהוא מנהיג המדינה או חלק מחלקיה או מדינות הרבה, בהיותו מכוון בפעולותיו לסדר אנשי דורו, ומתקן תקנות וגוזר גזירות כדי לגדור פרצות הדור, ומעלה סדריו ממעלה אל מעלה. עד שיגיע אל תועלת ריווח הממון לעם, ומשם אל תועלת היותם שלווים ושקטים ובריאים בגופם, ומשם אל תועלת היותם נוחלים חכמה המביאה לידי חיי הנפשות הנצחיים. הנה זה האיש בעשותו כן הגיע הוא וכל השומעים לדבריו והנמשכין אחריו אל תכלית התכליות בתועלת, שאם מהות כל תועלת בכלל הוא טוב, בהכרח זאת התועלת היא שהגיע אל מה שהיתה בעבורה יצירת האדם בעולם השפל. ואם כן מהות תועלת האחרונה שבכל

התועלות והנכבדת שבהן היא השגת החיים האחרונים הנצחיים שכוונת כל התועלות הראשונות והאמצעיות היתה להגיע אל זאת האחרונה הנזכרת. ואם הגיעה נשלמה הכוונה העליונה בה. ואם לאו נעדרה הכוונה והיתה לבטלה. וידוע שמשים התועלת האחרונה בכלל המציאות משותפת עם מציאות האדם מכוון תמיד להוציאה לפועל, ואם תקצר או תחסר מהמציאות שלא יגיע אליה זה האיש הרמוז אליו ההוה הנפסד, הנה יתכן שיגיע אליה זה האחר. ועל זה נשמר המין כדי שישיג זה וישלים חסרונו של זה. ואם כן מצד המכוון התבאר שמהות התועלת האחרונה קיימת לקצת אישי המין.

חלק ג׳ עניין ג׳ סימן ר׳ כולל הכרח מציאות התועלת.

אין ספק שאחר שהמכוון הראשון כוון אל מציאות תועלת כאשר פעלו התועלת, היא הכרחית ומחויבת שתמצא, ואם מציאותה לחלק הקטן מחלקי האדם ומספקת רק בהרבותה, היא יותר נכבדת אצל העם המקבל. כמו שהוא הכרח שימצאו אישי האדם. ואע״פ שהוא אפשר שימצאו אלו הנמצאים או זולתם טרם המצאם, הנה אחר המצאם יאמר עליהם שהם מחויבי המציאות בבחינת סיבתם, ואפשרי המציאות בבחינת עצמם. ואשר היה סיבתם הראשונה להמצאתם, הוא אשר כוון אל תכליתם, וצייר מהות תועלתם לפי עצמותם וכמוהו אפשר בתחילתו במציאותם, ומחויב והכרחי בסופן בעבור שהמציאם. וזהו כולו הוא לדעת מאמיני היות מציאות כל איש מצוייר ממציאו, ר״ל שמי שכיוון להמציאו כוון להכריח מציאות תועלתו, וחייבו להימצא לפניו או עמו או אחריו, ר״ל בעת היפרדו מן העולם השפל. כמו שאנו רואים שכוון להמציא לו צרכיו ותועלותיו בעולם הזה. וגם לדעת מאמיני היות כל זה בטבע, כבר הכריחם הרגשם וחייבם שכלם להודות שזה

התיקון דומה לתקון מכוון. ואע״פ שאין שם כוונה נופל עליו בזה. ואין לנו צורך להקשות עליהם במחשבותם כי כוונתנו רחוקה מכוונתם. ואמנם אם לא היה בעבור הכרח מציאות התועלת לא היה שום דבר מתקיים, כמו שתאמר שהמזון הכרחי לטבע כל ניזון ואם לא היה בו תועלת הכרחית לקיומו לא היה נמצא. ואמנם חמשת החושים הכוללים הכח המרגיש הם לחי לתועלתו. ויש מהם הכרחיים, כלומר שלא יתקיים בלעדם זמן אחד, ויש מהם מועילים בלתי הכרחיים. וההכרחיים הם השתים הקרובים אל חייו מאד והם הטעם והמשוש. והמועילים הם שלשה שהם רוחניים יותר מהראשונים והם הראות והשמע והריח. וזה שאם לא יראה אדם יתכן שיחיה וכן אם לא ישמע או לא יריח. כי הנשימה שבאף אינה הריח אבל הנשימה ששם החיים תלויים אינה מכלל החושים. והעד התתרות שאע״פ שאינו מריח הוא מנשם ואם לא ינשום ברגע קטן ימות. אבל אם לא יריח כל ימי חייו לא ימות בעבור זה, כי עניין הריח הוא שיריח ריח טוב או ריח רע או בינוני. והנשימה אם כן דבר אחר אינה הריח. אבל אם לא יטעם כבר היינו אומרים ג״כ שיחיה בלי טעם אחר שהמאכל אינו הטעם. אבל מפני שאנו רואים מי שלא יטעם לו האוכל שלא תתעורר תאוותו לאכול, ולא יוכל להעביר מזונו בוושטו, ואם יעבירנו יקיאנו כי אצטומכתו לא תקבלנו. ויהיה זה הדבר סיבת מותו. על כן נדע שהטעם משותף עם המזון, וכמו שהמזון הכרחי לחיותו כן הטעם הכרחי לחיותו. וכמו כן נאמר בהרגש המשוש אלא שידוע שמי שאינו ממשש בשרו ודמו מתים, ואם הם שהם משכן החיים מתים, הנה כל שכן שאר הגוף שהוא מת. ואפילו בהיות הבשר והדם חיים כל שכן אחר מותם. ואם כן הנה הכרח מציאות התועלת בהכרח מציאות החי בעודו חי וכן בקצת דברים.

חלק ד׳ עניין ד׳ סימן ה׳ כולל טעם ההכרח המועיל.

בעבור שהתועלת הכרחית לפי כוונת הממציא את בעל התועלת כמו שזכרנו, יראה כי ההכרח הוא הטעם בעצמו. אבל עם טוב עיון יתבאר שהטעם זולת ההכרח, וזה כי ההכרח אם היה אפשר להעדירו היתה מציאותו לבטלה. ואם היה הכרח בלתי מועיל לא היה ממציאו בעל הפועל בכוונה ורצון. אבל טעם ההכרח הוא שראוי לבקש מפני מה היה הדבר הפלוני הכרחי בתועלת הדבר הפלוני, ונתינת זה הטעם הוא מכלל דרכי סתרי התורה וסודות המציאות. ושמע עניינו בכלל.

דע כי הטעם בזה המקום, ר״ל סיבה, ומי שהשכיל שהמחויב המציאות בבחינת עצמו יתברך שמו הוא סיבה ראשונה לכל המציאות, כבר השכיל שכל הדברים יש להם סבות הכרחיות. כי המציאות נמשך מסבה לסבה עד שהגיע מהסבה ראשונה אל נמצא אחד שאינו סבה לדבר, והוא תכלית לסבות כולם. ויהיה כל מה שבין הסבה הראשונה אשר אין לה סבה, ובין הנמצא אשר אינו סבה, סבות ומסובבות, כלומר עילות ועלולים בהכרח. והסבה הראשונה הוא האלוה יתברך שמו, והסיבוב האחרון שהוא העלול אשר אינו עילה לזולתו, הוא שכל האדם הנמצא לו בפועל שלם אשר אין אחריו דבר זולתו. וידמה זה לסוג הסוגים העליון אשר אין עליו סוג. והוא העצם או הגשם לפי שתי הדעות. ולמין המינים אשר אין אחריו מין, והוא החי המדבר, או אמור האדם שגדרו חי מדבר מת לפי שתי הדעות הידועות. והנה כל מה שבין שתי הקצוות הוא סוג ומין בערך מעלה ומטה. וזה ידוע למי שידע מעט הגיון מן הדבור הפילוסופי. והבן מזה שאין לך דבר בכל המציאות בלא טעם. ואיך יתכן עם זה להיות התורה והמצוה בלא טעם, שאחר שלמציאות הפרעושים והכנים וביצי הכנים יש להם טעם בראותנו ג״כ מה שהן מצערין את האדם, כל שכן שיש טעם בדברים שהם ברומו של עולם, ר״ל לתורה ולמצוה. וכבר כתבו אנשי החכמה בספריהם שלכל מעשה יש ארבע סבות למציאותו.

והם החומר והצורה והפועל והתכלית. וביאורו כי התכלית היא הסבה היותר נכבדת שבהן, ובעדה נמצאו השלש. ואם לא הגיעה התכלית לא נשלמה כוונת בעל התכלית, ואם הגיע נשלמה כוונתו. ואם כן טעם הכרח המועיל מבואר הוא, שהוא להגיע אל מה שכוון אליו בעל התכלית. כי תחלה עשה הדבר ואחר כך המציא לו תועלתו, ואחר כך עוד המציא לו הכרחי לקיומו, ואחר כך המציא לו התכלית. ואם כן התכלית הוא סבת ההכרח, וההכרח הוא סבת התועלת, והתועלת סבת מציאות הנמצא. כלומר שלא נמצא דבר בלתי תועלתו והכרח מציאות הממציא הביאו להמציא הנמצא ותועלותיו ואשר הוא הכרחי לו, כדי להגיע אל תכלית כוונתו שהיא הסיבה הראשונה, והיא האחרונה בעצמה. וזה מספיק בזה המקום לפי כוונתנו בזה החבור. ואע"פ שביאור אלה העניינים העמוקים צריך להגדיל גוף הספרים לאמתם בפרטיהם, אנחנו פה כוונתנו לקצר ולא להאריך.

חלק ה' עניין ה' סימן מ' כולל הפסד העדר הגדר.

כבר זכרנו שכל גדר הוא מכוון מהגודר וכאשר הוא מכוון אל תועלתו, והתועלת מגיע בשמירת הגדר ובהיותו מכוון כראוי. כן הנזק מגיע בהעדר תועלתו המכוונת. וכאשר תהיה תועלת הגדר גדולה לפי עצמותה ומהותה או קטנה, תהיה גם כן העדרת התועלת ההיא כשיעורה למפרע מפסדת ההשגחה וההנהגה לפי הגודל והקטנות בערכם. ואחר שהשלמנו חמשת חלקי החלק הראשון בפרטיהם, נודיע בכלל מה כוונתנו בהזכירנו אותם בראשית זה החיבור אשר כמעט יחשוב חושב שאינו מעניין כוונת החיבור. ואמיתת כוונתנו בזה היא זאת. דע כי תכלית תכליות מציאות האדם בעולם הזה היא כדי שישכיל המושכל הראשון שהוא השכל הראשון העליון המשכיל כל מושכל אשר תחתיו,

בהשכילו עצמותו הכוללת כל עצמותם. וכל מה שיוסיף כל משכיל ומשכיל להשכילו יהיה יותר נכבד ומעולה אצלו ואהוב ונחמד לו מזולתו, ממי שלמטה מהמשכיל ההוא. ויהיה מתדמה לו יותר מזולתו מהמשיגים שבמינו. וכל מה שיסכל אמיתת מציאותו יתרחק מאתו ויוסיף רוחק בעת התגדל דעתו, אם לא ישתדל להוסיף בהשגתו אותו, ור"ל בהתגדל דעתו בהיותו מתקרב לזמן ההשגה, והן ימי הזקנה והשיבה. שאם הוא מזקין בלתי היותו נותן לזקנותו חוקה שהיא החכמה כמו שנאמר **"בישישים חכמה ואורך ימים תבונה"** (איוב יב' יב'), והוא מוסיף להידבק בהבלי העולם הזה בהתקרבו אל פרידותו ממנו בטבע, הנה הוא יוסיף רוחק מהשם בכל יום ויום. וזה האיש אם נזקן וחושב שהתחכם הנה הוא זקן וכסיל. ואם יחשוב לומר הנני שומר מה שציווני קוני בשמרי קצת מצותיו, צריך שיתעורר משנתו. ואם היא שנת שכרות טוב שיעוררהו במרזפתא דנפחי ממה שיעזבוהו לישון שנת עולם ולא יקיץ, והוא שיודיעוהו שאחר שנזקן אין עת הזקנה זמן העבירות שיוסר מהם וישמור בזה מצות קונו, כמו שחשב שהנה העבירות אצלו כבר מתו בטבע ואין צורך לו לאזהרת קונו.

והעד שאחר שהעבירות סבתם יצר הרע, והוא באמת הדמיון הפועל הרבה בזמן הבחרות ומעט בזמן הנערות, ואין לו פועל בזמן הזקנה להוציא דבר לפועל. ואם יש לו מציאות בלב הזקנים הוא לפי הרוב בכח, ר"ל במחשבה לא בפועל, כי הכח חלש לצאת לפועל. וזה שהסבה קרובה לעבירה בטבע היא רתיחת הדם, והזקן דמו קר מאד והוא בלתי חום חזק, שכבר גובר עליו כח המרה השחורה שטבעה קר ויבש, והעפר מבקש חלקו שהוא רוב הגוף המורכב ממנו. וכל הדברים הקשים שבגוף כגון העצמות והגידים, והאלל (עור), והציפורנים, והשער, והדומים להם שאינם מרגישים בחייהם הם מתים. אפילו בזמן שהדם רותח, כל שכן אחר כך. ובעבורם נעשים המעשים שהתנועה בם קרובה. ועל כן חלשו

תנועות הזקנים עם הזקנה. ואחר שהוא כן מה עבירות יעשה הזקן החלוש. ואם תאמר יוכל לחטוא בפיו ובלבבו אחר שהעבירות נמצאות בשלשה מקומות ראשונות, שהם הלב והפה והמעשה. הנה תשמע כוונתי בזה בחלק השני. ואולם המצות אשר יחשוב לקיימם ידוע שהן נמשכות כולן אחר המצוה האחת המיוחדת, והיא סוד הדבור הראשון שבעשרת הדברים. וכל העבירות כולן נמשכות ג"כ אחר הדבור השני. וכבר אמרו רז"ל כל המודה בע"ז ככופר בכל התורה כולה, וכל הכופר בע"ז כמודה בכל התורה כולה. הנך רואה שכל התורה כולה תלויה בשני הדברים הראשונים, ואם לא יכיר אדם איזה דבר הוא הנקרא ע"ז בכלל ובפרט, לא ידע לכפור בה בלבו, ואם יכפור בה בפיו זה אינו יספיק להשלימה, ואע"פ שהוא טוב ורחמנא לבא בעי, ואי אפשר להשיג מהות ע"ז בתכלית ההשגה, כי אם בהשגת ידיעת השם הנכבד והנורא. ומפני שזו ההשגה אינה ראויה אלא למי שהוא זקן בחכמה ובמניין, מפני שישיג בחכמת אמיתת הדברים על בוריין, וישיג במניין חלשת ע"ז וחוזק השם הסכימו למסרה לראוי, ולמנעה ממי שאינו ראוי. ומפני שאין כל הדעות שוות גדרו פרצות, ואמרו שידיעת השם צריכה אל תנאים רבים, כדי שלא יחשוב ג"כ היודע את השם שכבר פטר עצמו מכל מה שקדם בהכרח לידיעת השם, בהיות לאל ידו לעשות. אבל הראוי הוא לשמור שתי השמירות כי זו מקיימת זו וזו את זו כדמות הגוף והנפש, ששניהם צריכין זה לזה. וכדמות האות עם הנקודה, כי המציאות לשניהם יחד בזמן אחד. ואע"פ שהאות דומה לגוף והנקודה לנפש, שהרי הנקוד מניע את האות והאות מתנועע, והמדע להניע את שניהם דומה לשכל המנהיג הגוף והנפש יחד. הנה כשירצה אדם למסור קבלה אחת בידיעת השם צריך שימסרנה לגודרי הפרצות, שהם אם לא היו מוצאים מצות כתובות בשום מקום שכלם הטבעי החזק גוזר שהיו מחדשים אותם מדעתם, שהרי גדר הפרצה דומה אל נתינת המצוה, אלא שזה בשכל אנושי וזה בשיתוף שכל אלהי עם אנושי. ואחר

שזה כך, כל שכן שזה המקבל השלם לא יפרוץ שום גדר, אבל ישתדל בכל כוחו לגדור פרצות במקום הצורך לפי הדור והזמן.

החלק הב׳-אותיותיו ו׳ז׳ח׳ט׳י׳ חלקיו חמשה ועננייניו חמשה והשם ס׳פ׳ר׳ד׳י׳.

חלק ו׳ עניין א׳ סימן ס׳ כולל כל המצות,

כל מצוה ומצוה מן תרי״א מצות אשר צוה לנו משה רבינו ע״ה על פי ה׳, כמו שנאמר **״תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב״** (דברים לג׳ ד׳), היא בכלל חברתה קשורה בסוד **תורה**, שהוא בגימ׳ תרי״א, וכן קשור״ה. וכן כתיב **״את יי אלהיך תיר״א״** (דברים י׳ כ׳). וכן **ויראת מאלהיך** והוא סוד יראת שמים, וכן כתיב **״יראת יי ראשית דעה חכמה ומוסר אוילים בזו״** (משלי א׳ ז׳). והנה תדע שנשארו מן תרי״ג ב׳ מצות והם ב׳ קצוות, הקצה הראשון הוא בתכלית המעלה שאין מעלה אחריה, והוא סוד ידיעת השם. ואם תחשוב להגיע אל תכליתה תצטרך להיותך שכל נפרד וזה נמנע מכל בעל חומר, אבל צריך שתדע ממנה מה שאינך ראוי להיות סכל בו מצד היותך בעל צלם אלהים, ובעל דמות אלהים, ר״ל משיג המושכלים ומנהיג הכוחות הרוחניות הטבעיות והנפשיות שלכך נוצרת. ״ואם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת״ (אבות ב, מ), כלומר להשיג הרבה ולא להיות סכל כבהמה בצורת אדם. והקצה השני הוא בתכלית הפחיתות שאין אחריו פחיתות, והוא הפך מידיעת השם, שהוא הרחקה ממנו בתכלית הרוחק. והוא שאם תהיה סכל מידיעת השם לגמרי מכל צד ומכל פינה, ואין לך עליו לא אמונה מקובלת ולא מושכלת הנה אז אתה כמי שאין לו אלוה, ומי שאין לו אלוה אינו אדם. וכמו כן אם יש לך עליו אמונה מקובלת בלתי מושכלת, אתה תלוי בין האמת והשקר שאינך יודע אם קבלת אמת או שקר. ואם היא אמת ואתה עובד אלוה לפי קבלתך אתה עובד את השם באמת, אבל

במקרה לא בעצם, וכמו שעבודתך מקרית כן גמולך מקרי. ואם היא שקר ואתה עובד מה שאין לו מציאות לשם אלוה, נמצא שאתה עובד ע״ז במקרה ואתה חושב לעבוד אלוה. על כן ענשך גדול מגמולך וכמו שאתה חושב ליגמל בעבור עבודתו, כן ראוי שתחשוב שאם לא תעבדנו באמת אתה חייב ליענש על היפוך עבודתו אשר אין לו חפץ בה. ואם כן אין השלמות העליון המבוקש ממך שתגיע אליו בעניין האמונה, כי אם בציירך מציאות השם וייחודו והיותו בלתי גוף ובלתי כח בגוף, באמונה מקובלת ומושכלת. ואם האמונה הראשונה שלימה עמך כל מעשיך יהיו לשם שמים, ואם היא חסרה ממך כל מעשיך יהיו לשם הפכם.

וסוד שם בן ד׳ אותיות הוא שמי״ם, לפי דרך הכפלת חציו הראשון על עצמו והוא בעצמו עוד על חציו האחרון. ואמנם חציו על חציו, וחציו על חציו, כלומר זה על עצמו וזה על עצמו יהו״ה שמ״ו. וכשתשים אותו מלא במבטאו על שמ״ו ויעלה ד״ם, תמצא סוד **זכ״ר ונקב״ה בראם**, והוא עולה י״ה שמות מיוחדים, ז׳ מהם סימנם יעק״ב, וח׳ מהם סימנם יצח״ק. והם ב׳ מדות אמת ופחד, האחת כוללת ידיעת השם שהיא מדת האמת, והשנית כוללת יראת השם שהיא מדת הפחד.

והנה אחר שתצייר שתי הקצוות הנזכרות באמונה אשר לא נתלו במעשים, תצייר היות תורה אמצעית בין שתיהם, מפני שתלמוד תורה מודיעך דרך המעשים ההגונים שתלך בה, ודרך המגונים שתתרחק מהם. ומפני היות כל המצות נמשכות אחר האמונה, עלו כן במספר שווה לידיעת השם. וסודם **״זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר״** (שמות ג׳ טו׳). כי כשתחבר ז״ה שמ״י תמצאם שס״ב, וכשתחבר ז״ה זכר״י תמצאם רמ״ט. חבר שס״ב עם רמ״ט יעלו תור״ה. גם תחבר עוד י״ה שמ״י ותמצאם שס״ה, ותחבר עוד ו״ה זכר״י ותמצאם רמ״ח, חברם יעלו תרי״ג, וסימניך מש״ה רבינ״ו.

שים כ׳ מן רבינ״ו עם מש״ה ויעלו שס״ה, וחסר כ׳ מן רבינ״ו וישאר רמ״ח, כתוב מש״ה רבינ״ו וצרפיהו ויצא לך י״ה מבשרנ״ו. והנה שס״ה מניינם כמניין ימות החמה ורמ״ח כמניין אברי אדם, ומה שהוא כנגד אבריך צוה השם לעשות בם מצות. כלומר לרמוז שלא נברא בך שום אבר כי אם לעבוד בו את הבורא לא לזולת זה, שהרי הם כמספר מצות עשה. ואם תעבוד בם לזולתו בעצם אתה עובד אלהים אחרים, ואם הוא מקרה הנה אלהים אחרים. ועל כן ראוי שתעבוד את השם, שהוא אל שדי שהוא כנגד אלהים אחרים, בכל אבריך במצות עשה. ואם תשכיל את השם הנה עבודתך שלמה שכל אבריך יתנועעו בכל תנועתם, אחר כוונת תשלום התכלית ההיא המיוחדת בכל תכליותיך. ואפילו בשעת משאך ומתנך ומאכלך ומשתך בו תחשוב, ולא יטעך הזמן בהבליו להמשך אחריו במעשיך כי אם במקרה או בהכרח הטבע האנושי. ועל זה היו מצות לא תעשה כמניין ימות החמה שס״ה, לרמוז שלא תעשה מעשיך על פי הבלי הזמן ומפני שהחמה נכרת לכל, יותר. ורוב ענייני בני האדם מתגלגלים משנה לשנה ומשתנים. גם כלל איברי האדם הם נמנים על פי השנים השמשיים. נרמז העניין להזהיר האיברים מהעניינים המתהפכים המשתנים מעת לעת כדמיון ההנאות המדומות והמורגשות, אשר הם כולם הבל ורעות רוח, עוברים לשעתם כענן בקר וכטל משכים הולך. ואין להם שום השארות הנפש בענייני האיש הפרטי, לא בעצם ולא במקרה כי אם רגע קטן מדומה.

והנה כל המצות שנצטווינו עליהם באו לנו בדמות הקדמות להשגה, שאם אין הקדמה אין השגה מושכלת, ואם אין השגה מושכלת אין אמונה נשלמת, ואם אין אמונה נשלמת אין עבודה קיימת, ואם אין עבודה קיימת אין גמול נפרע, ואם אין גבול נפרע לא השלים הנברא אמיתת ברייתו. והמשל בזה מי שלא הלך בשוק לא קנה מזון, ואם קנה ולא הביאו אל ביתו לתקנו לא יבשלנו, ואם

שמהו בקערה אחר שבישלו אם הגיע לכך לא יאכלנו, ואם לא אכלו לא יחיה בו. ואם אכלו הגיע אל תכלית כוונתו כשאכלו בכמות שוה ובאיכות ממוזג וחי בו. כן המצות אם עשה אחת מהן ועזב האחרת הקרובה לה בטבע ימצא שהפסיד הראשונה, ואם קיים השנייה צריך עוד לקיים הקרובה לה. ועל זה רמזו באמרם (אבות ד׳ ב׳) ״מצוה גוררת מצוה״, וכן העבירות זה דרכן כי ״עבירה גוררת עבירה״. ועל זה נרמז באמרם בעניין זה ״שכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה״. ואם עלה ממצוה למצוה בין מקטנה לגדולה בין מגדולה לגדולה, יתכן שיושלם לו סוד התכלית האחרונה. וידוע שמי שהושלם שכלו ישמור כל המצות בכל יכולתו, שאילולי לא היה להם מציאות הוא היה מחדשם וממציאם, כל שכן בהיות להם מציאות שלם שאי אפשר לחדש טובות מהם לעולם. ועל כן אין ראוי להוסיף עליהם ולא לגרוע מהם. ואם תאמר בדעתך שאחר שעלה אדם אל המעלה העליונה מהן והיא התכלית האחרונה שהיא ידיעת ה׳, מעתה מה צורך מהן. הנה הראיתיך שצריך אליהם האדם כל ימי חייו, מפני שהן לא נצטווינו עליהן לשמרן, אלא כדי לעמוד בכוחם נגד יצר הרע, ולהחזיק כח יצר הטוב. ואחר שלא ייפרדו מן האדם כל ימי חייו שני היצרים, הנה אם לא ישמור המצות התהפך בו כוונת השם, ואולי ישלוט טבעו על שכלו עת מן העתים, ויפסיד כל מה שהרויח כל ימי חייו. ועוד אתה רואה מהשם יתברך שאע״פ שברא את עולמו, לפי פשט התורה בששת ימי בראשית והשלימו לא עזבו בלתי השגחה, אבל שומרו תמיד עוד, כן התורה והמצוה, אע״פ שאתה מגיע אל תכלית אחת מהן, צריך לך לשמור פרטן וכללן בהשגחה גמורה תמיד. והעד שאם לא תלמוד תמיד תשכח מה שלמדת כן אם לא תעשה המצות תמיד ייחלש כח יצרך הטוב ואתה לא תרגיש.

ומה אוסיף להודיעך בעניין כלל המצות, שאני יודע שאם אתה בעל שכל תבין כוונת השם בכל המצות אחר זאת ההערה הנרמזת בזה

החלק השני. ואם לאו כל מה שאני מנגן באזנך בעניין שמירת המצות אני דומה לפניך כמנגן לפני הצלמים. ואחר שהודעתיך זה כולו אשלים לך עניינו במה שייעדתי להודיעך אותו בזה החלק מעניין היות האיש הזקן יכול לחטוא בפיו ובלבו. והוא בעניין הדיבור והמחשבה, שאחר שהדיבור הוא ההבדל שבו נבדל האדם משאר בעלי חיים, גם המחשבה היא מסגולות האדם ומהנכבדות שבסגולותיו. הנה יתכן לחשוב שחטאם גדול מחטא העובר על המעשים והוא אמת מצד אחד. והנה מודיעך אני זה כולו בקצור.

דע שהאדם ראוי להיות נדון על העניין שבו יוכל להשלים חפץ קונו יותר מעת שלא ישלים חפצו, ממה שראוי לדון אותו על העניין הרחוק מחפץ קונו. והעניין הקרוב אל חפץ השם יותר הוא המעשה הטוב. והראייה על זה שהשם ית׳ אע״פ שדבורו היה שלם בעצמו ומחשבתו שלמה אצלו עד שהוציא דבורו ומחשבתו לפועל מלאכתו אשר עשה לעין כל חי לא נודעה שלמותו. ואע״פ שאין לו צורך בכך, הנה אנו רואים שחפץ בזה. וכבר עשה עד שהכירו הנבראים מעשיו הנפלאים. ואם לא היה בעבור מעשיו מי היה משיגו מהמשיגים אותו. ואע״פ שהמעשים גם משותפים עם המשיגים והמשיגים ג״כ עשויים.

הנה הודיענו שאין השגה לנו בו אלא מתוך הביטנו במעשיו אשר הם יעידו על מעלתו. כן על דרך משל בעניין הזקן, אע״פ שכבר חלש כוחו כבר עשה מעשים, ואם היו טובים כבר ניכר מהם ואם רעים ניכר בם, ועוד נמשך בהם גם כן אחריהם. ואם יאמר בפיו מה שאינו ראוי מיד ייחס לו השומע המעשה הרע ויקראהו אדם רע, ואם יאמר דבר טוב ייחס לו הצדק ויקראהו צדיק. ואולם מחשבתו אין בה כי אם דמיון והוא יחטא בה בהיותו סכל כבר עבר על הכוונה. אבל אינו נדון כי אם על המעשה, שאם חשב לעבור עבירה אינו נתפש על מחשבתו עד שיוציאנה לפועל, ובטובה הפך

הדבר. ועל זה רמזו רז״ל ״מחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה, ומחשבה רעה אינו מצרפה למעשה עד שיעשה מעשה״ (קדושין מ.). וזה מכלל מדת הרחמים. ועל כן אין התכלית הנחשבת והנדברת נכרת בלתי המעשה, והמעשה הוא המוציא התכלית לפועל כפי מה שנדבר ונחשוב, ולבעל השכל הטוב כבר כללתי לו סוד כלל כל המצוות במעט דברים לפי העניין.

חלק ז׳ עניין ב׳ סימן פ׳ כולל מהות תועלת המצות,

באמרי שכל מצוה קשורה בחברתה והעולם כולו לעד, שכולו נקשר קצתו בקצתו. והוא כולו איש אחד כאברהם ונתן באישות וגוף האדם לעד שני, שכל איבריו נקשרים קצתם עם קצתם. ופסוקי התורה לעדים שלישיים שאלה נקשרים באלה. ייוודע מזה סוד מהות תועלת כל מצוה ומצוה, כמו שייוודע גם כן מהקשרים הנקשרים יחד הנזכרים מהות התועלת מציאותם והקשרם זה בזה. וזה שהתועלת באה שיכוון בו תועלת יתכן שיהיה נמצא בתחילת העניין או בתוכו או בסופו או בשלשתם או בקצתם. רק בעניין המצוה שכל מצוה ומצוה עולם בפני עצמה יהיה התועלת בה בעת מציאותה בעבור עצמה תחלה. ואולי אחר כן תביא אל תועלת אחר שאינו נמנע מהיות במצוה תועלות רבות לפי כוונת המצוה אותה ית׳, ותהיה התועלת המעלה שבכל תועלותיה, היא המכוונת האחרונה מהשם ית׳. וכבר רמז החכם בעל המורה (הרמב״ם) עניין זה בעצמו במציאות הגלגל, כמו שנודע בחלק השלישי ודעהו משם. ואחר שהמצות נקשרות זו בזו, כבר התבארה מהות תועלתם בכלל בעבור הקשר אשר ביניהן ובין ידיעת השם ית׳. ועל זה יזהירו חכמינו ז״ל על המצוות באמרם ״הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות״ (נדרים לט:).

חלק ח׳ עניין ג׳ סימן ר׳ כולל הכרח מציאות תועלת המצוה.

ידוע שאחר שתועלת המצוה היא להמשיך דעת האדם לעבודת השם ולהגיע להשגתו ית׳, ואם לא היה מציאותה הכרחית לפי טבע האנושות לא היה השם מקדימה להשגה. ואחר שהתועלת היא תכלית המצוה הנה מציאות התועלת הכרחית יותר ממציאות המצוה. והתועלת נחלקת לחלקים ידועים קצתם בעולם הזה וקצתם בעולם הבא. ואם כן הנה התבאר לך שזה הקשר דבוק, ר״ל קשר הכרח מציאות המצוה וקשר הכרח מציאות תועלתה. וזה מבואר ואין צריך להאריך בו ביאור.

חלק ט׳ עניין ד׳ סימן ד׳ כולל טעם הכרח המצוה ותועלתה בכלל.

מבואר הוא שאדם שהוא משיג את קונו ושומר מצוותיו וירא ממנו, הוא אשר ראוי לומר עליו שבעבורו נברא העולם מצד אחד. ומי שראוי לומר עליו שהעולם נברא בעדו יתבאר מהרה שיש טעם גדול מצד טבעיו להמציא לפניו מצוות הכרחיות ומועילות. וזה שאם לא היו המצות מכריחות את האדם ומיישבות דעתו, אין לך בכל בעלי חיים חי יכול ויודע להושיע כמו האדם. ולפיכך לא היה אפשר מבלעדי מצות משלימות החסרים ומחסרות מהמותרים, עד שיסודר כל חסר בסדר שלם. והמוסיף יגרע עד שישתנה עניינו, והגורע יוסיף עד שימוזג דרכו. וזה כולו היה תחבולה אלהית כדי שיעלה העניין הטבעי הכולל יצירת האדם ברוב הנהגה ישרה תוריית, ויהיה כל איש סכל דומה לבעל שכל, עד שיושלם המכוון באישים היוצאים מהם לפועל. ואחר שהוא כן הנה התבאר טעם כל מצוה בכלל וטעם תועלתה וטעם הכרח מציאותם, ר״ל המצוה והתועלת הנולד ממנה.

חלק י׳ עניין ה׳ סימן י׳ כולל הפסד העדר המצוה.

אחר שנודע שתכלית תועלת המצוה היא להביא את בעליה לידי חיי העולם הבא, אם כן הנה הפסד העדרה כנגד הווית מציאותה. על זה רמזו במאמרם ״הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה״ (אבות ב׳ א׳), כלומר תדע שכמו שהתועלת גדולה כן הפסדה גדול. ומה גדול הפסד המצוה בהיותו סבת הפסד חיי העולם הבא, אשר הוא הפסד אשר אי אפשר למצוא אבדתו עוד לעולם, כמו שאי אפשר להפסיד מה שהוא רווח בעדה לעולם. ואחר שהקדמנו שני הפרקים הראשונים הנזכרים על עניין הכרחי וגם מועיל מאד לכוונתנו, נשוב לדבר עוד בשמנה החלקים הנשארים בעזרת שד״י.

החלק הג׳
סימני אותיותיו כ׳ל׳ חלקיו ב׳ ועניניו ב׳ והתיבה ב׳ן׳

חלק כ׳ עניין א׳ סימן ב׳ כולל סתרי הלשונות.

כל לשון ולשון הנמצא מתפשט בכל אומה ואומה צריך להבין שאין הכוונה במציאותו לפי טבע האנושות, אלא כדי להעתיק העניין הנחשב בנפש מנפש זה האיש אל נפש זה האיש האחר. והיה הלשון עם חמשת מקומות הפה כלי מוכן לפעולת ההעתקה הנחשבת ההיא בכל לשון ר״ל לשון האומה המוסכם. והנה נודע והתפרסם לכל שהלשונות רבות אינם פחות משבעים, לפי שהאומות הנבדלות בחוקותיהם זו מזו הם גם כן אינם פחות משבעים. ואם הם יותר אינו נמנע, וגם אינו רחוק עד שאם היה הדבר כן, ר״ל שהיו האומות יותר, יתחייב להיות ג״כ הלשונות יותר. ואז היינו מפרשים המקובל בהיותם שבעים אומות שהן רבות. כי עניין שבעה או שבעים וכיוצא בשביעיות סובל לפרשו על ריבויים בלשוננו. והבדל אומה מאומה חייב שנוי חוקיה ודתיה וקצת ענייניה וכלל לשונה וכתבה. אמנם העניינים הנמצאים בנפש כל האומה ובנפש זולתה בכלל ובפרט הכל יוצאים ממקור אחד. ואפשר לומר עליהם בכלל שהם על כוונה אחת כללית ראשונה. אמנם הנמצא בה מצד הטבע לא ישתנה בם דבר מצדו, כי אם במקרה. וכבר נודע שהמקרה רובו משותף בין הרצון והטבע, והעניין הטבעי אי אפשר שישתנה מצד הטבע, ואם ישתנה בו דבר לעתים רחוקות, ועל ידי הפלא הרצוני האלהי יהיה על יד נביא להצדיק נבואתו בחלק מחלקי המציאות הטבעי, ולא יהיה בכל העולם שזה נמנע. ולנמנע טבע קיים אי אפשר השתנותו, גם יהיה לפעמים השנוי בהכרח עניין מבלעדי הצדיק נבואת הנביא. ואולם לא יהיה זה כי אם בצד השגה מהשגות השם הנכבד, ובכח הכרח

הדבור המשותף בין האדם ובין האלהים. והוא להודיע לרואי השנוי יקרה בארץ כשיקרה, ולא יתכן עמוד השינוי ההוא משונה מאשר הוטבע עליו בתחילתו תמידי, אבל יהיה עוד שינוי שני בשובו אל טבעו ואל חקו הראשון. ובשובו יתאמת ויתקיים הפלא שתהיה פלא באמת.

וכבר יקרה ג"כ בשמים בתנועה החלקיית הפרטית לא בכללית ולא בחלק מהחלקים הגופיים, כלומר שישתנה כוכב אחד ממציאות טבעו. כי החלק הגופני העליון קיים בעצמותו בקיום הדבר הנקרא כל, בתחתונים. ולא עוד אלא שקיום הדבר שהוא כל, אצלנו סבתו הקרובה הוא מציאות החלק העליון, והחלק העליון מקיים את כל התחתון. ואע"פ שמציאות החלק בכל, והכל בחלקים שאין בעליונים דבר משתנה לעולם בעצמותו ולא בכל מקריו, כי אם בחלקי התנועה המקומית הסבובית המוטבעת בגלגלים. שכל תנועה שנוי ואין כל שנוי תנועה. והנה חיוב מציאות הבדל האומות היה תחלה משנוי המקומות העליונים והתחתונים, שכל העולם הוא במקום במקרה והחלקים צריכים אל מקום ואל זמן. ומן האדם הוא כל, וחלקיו רבים מתפשטים ומשתתפים ממה שהוא כל וחלק. ויקרא שם הכל הראשון והחלק האחרון שבכל בשווה, והוא שם אדם הפרטי, ושם אדם הכללי שהוא שם המין. ויהיה זה הנקרא בשם כל, כל הכל אשר אין אחריו כל, בדמות סוג הסוגים שאין עליו סוג על דרך משל. ויהיה זה הנקרא בשם חלק, חלק החלקים אשר אין תחתיו חלק, בדמות מין המינים שאין תחתיו מין על דרך דמיון. ואם מן המינים מורכב מרבים, גם איש האישים מורכב מאיברים רבים, אלא שהבדל ביניהם הוא בהיות הרכבת מין המינים מורכבת מחלקיה, והרכבת איש האישים מודבקת בחלקיה. ואלה גופים רבים בלתי מדובקים, ואלה גופים רבים מדובקים. וכבר ייוחדו מצד היות לכל איש ואיש מנהיג בפני עצמו, כמו שיש לכל אבר ואבר מנהיג בפני עצמו, וכמו שיש לאלה כוחות מיוחדים

וכללים, כן לאלה כוחות מיוחדים וכללים. וככבר דמו כל חלקי העולם לגוף אדם בכלליו ובחלקיו ויחדו אדם מדבר, כלומר משכיל לדמות העולם אליו ולא אל אחד משאר בעלי חיים. מפני היותו בעל שכל מורכב מגופים רבים.

ובחלק הראשון של המורה גלה הרב האלהי זה הסוד המופלא ועיין בו ותבינהו משם, ותדע כי כל איש ואיש מהשלמים בגופם ובנפשם ובשכלם, הנה נמצא אלהים עמם והוא אחד משפיע לכולם, ושפע אחד לכל אלא שיפרדו במעלות. ומפני היות השפע האלהי רב מבלי חקר, כפי הנמצא מצד המקבלים שהם בלי חקר, כשתחשוב העוברים וההווים הבאים ממין האדם, היה ראוי להיות זה השפע הוא הקרוב לאלוה יתברך יותר מהשפע הנשפע על השמים בפרטיהם. שהם גופים מקבלים שפע והם בעלי חקר, ואינו דומה מי שהוא בעל חקר למי שאין לו חקר בפועל. כי הנשארים משכלי בני אדם אין להם חקר והנמצאים משכלי השמים יש להם חקר. ועל כן היתה ראויה זאת הפעולה המעולה הנכבדת המיוחדת מכל פעולות המציאות להיותה מיוחסת לאלוה ית' שמו. ועל כן בחר השם במין האדם להיות חלקו בפעולתו יותר ממה שבחר בזולתו מן העליונים ומן התחתונים, וזה מצד שכלו. ועל זה אנו יודעין כי השכל הפועל בנו שכל פועל בפעל הוא אדון כל העולמים, ולא זולתו מן השכלים הנפרדים כולם. ואם זה השכל אשר לנו הוא עשירי הוא הכל, והוא המיוחד אצל הסבה הראשונה לכל במעלה. והנה שמו המיוחד לעד נאמן כמו שיתבאר.

והנה מפני היות פעלו אחרון התייחס שמו אל המספר האחרון ומפני היותו ראשון במעלה התייחס אל המספר הראשון. ומפני היות פעלו בדמות הגלגל מתגלגל בסבוב עגול שהוא פועל באשר הוא הוה והיה ויהיה, כלומר חלקי מן האדם שהם אישיהם הפרטים המיוחדים, התייחס שמו אל המספר האמצעי העגול.

והמספר הראשון הוא הקצה הראשון בדמות אדם הראשון. והקצה האחרון יורה עליו המספר האחרון אשר הוא בדמות אדם האחרון. והאמצעי שבשניהם אשר יורה עליו המספר האמצעי המיוחד, אשר הוא חמשה מצד אחד וחמשה וששה מצד אחר, וששה לבד מצד אחר, הוא בדמות מין האדם אשר בין הפרטי הראשון והפרטי האחרון. ועל זה היה הראשון גם האחרון אחד אחד והאמצעים שנים כדמות שניהם שגם הם אחד אחד מדובקים. ואם תגלגל הגלגל יתהפך הדבר הנרמז, ויהיו השנים האמצעיים ראש וסוף. ויהיה מה שהיה ראש אמצעי, וכן מה שיהיה סוף ישוב אמצעי. וזה סוד השם הנכבד.

ודע שמזה המציאות הקודם לאומות וללשונות, התחייב היות האומות מתגלגלות בממשלות מזו לזו ומזו לזו. והתחייב היות ההשגחה מתהפכת בם בדמות הכרובים ובדמות להט החרב המתהפכת, השוכנים מקדם לגן עדן כדי לשמור דרך עץ החיים. ומהתהפכות שם השם התחייב התהפכות הדעות והצורות ושינוי האומות וחילוף חוקותיהם. ולא עוד אלא שכל תנועה סבובית או ישרה היא מתהפכת בדמות הפכי תנועות השם המיוחד, וחומרי המציאות התדמו אל חומר זה השם. והוא האותיות שהם חומר הדבור. וכמו שחומר המציאות נמצא בחמשה מקומות, והם ד' יסודות והשמים. כן נמצא הדבור בחמשה מקומות הפה. ואמנם מפני שהצורות מהן פרטיות ומהן כלליות, התחייבו להיות התנועות במציאות כלליות ופרטיות, וזה כלו התחייב מהשם שתנועותיו היו גם כן כלליות ופרטיות. וכן תנועות הלשונות כולן מתגלגלות בצורה שווה בחמש תנועות ראשונות, השלש שמימות סבוביות, והן ממערב למזרח וממזרח למערב, ונטיותיהן בשני הפיאות ימין ושמאל. ואע"פ שהתנועה הסבובית כוללת את שלשתן והיא אחת בעצם, והשתים יסודיות ישרות, והם ממעלה למטה וממטה למעלה. ואע"פ שהתנועה הישרה כוללת את שתיהן

והיא אחת, נמצא שהתנועות כולן נכללות בסוג הסוגים בשם תנועה, וחלקיה שתים ראשונות, והם הסבובית והישרה, והם מינים לתנועה. ותחת הסבובית שלש, והן מזרחית ומערבית ונוטה. ותחת הישרה שתים והן עולה ויורדת. כן נמצאות בדבור בעצמו בדמותו בצלמו, כי מהנמצאות בכל לשון התחייבו הנמצאות בעולם. ומפני שהתנועות עניינים מקריים צריכין אל מנהיג להנהיגם בבעלי החומר. והמנהיג צריך שיהיה נחלק לשני חלקים, אחד מנהיג ומתנועע עם המתנהג, ומנהיג בלתי מתנועע עם המתנהג, התחייב להיות באותיות המנוקדות, שהנקוד בם כצורות התנועות, עניין שלישי והם הדבר הנקרא טעמים וניגונים. והם לאותיות ולנקוד כנשמות, שגם הם מתנועעים עמהם בעת שמניעים אותם. אלא שתנועתם מקרית ותנועת האותיות עצמית. והתחייב על זה להיות לכל זה מנהיג בלתי מתנועע שהוא מניע הכל מחוץ, ר"ל שהוא נבדל מהם בעצם ומשפיע עליהם בהשגחה, והוא השכל האנושי המניע כל הלשונות. והוא בלתי מתנועע לא בעצם ולא במקרה, ור"ל השכל האנושי הפועל במין האדם בפעל מצדו ובכח מצדם. הוא אשר שינה הלשונות אחר היותם דבר אחד מובן לכל מדבר, שגם היום הוא דבר אחד, אלא שהוא בלתי מובן לכל מדבר והיה סיבת זה פיזור האומות.

כמו שנרמז בסוד הפלגה מן ויפץ ומן בלל, כי כשתמצא זאת האומה בהודו וזאת בכוש, והיא בתכלית הרוחק מחברתה, והלשון של זאת מוסכמת לסביבותיה ושל זאת לסביבותיה. ואין זאת רואה לזאת ואין ביניהן משא ומתן, יהיה זה הרוחק שביניהן במקום סיבה להיות זו בלתי מבינה לשון חברתה כי כבר התבאר שהלשונות הסכמיות, והדבור טבעי ואינו הסכמי. ואין טבעו מכריחו לאדם להוציא לפועל מה שהוא לו בכח אפשרי הדבור והמלאכות כולן, שאם לא ילמדום לאדם לא ידענה לעולם. והם הנמצאים באדם בכח אפשרי, ואינם לו בדמות הבחרות והזקנה,

שהם אצלו בכח חיובי שיצא לפועל, ואין לו מזה מונע כי אם העדר צורתו לבדו. על כן העניינים ההם לא יגיעו לאדם מצד למוד והרגל אלא מצד טבע וידיעת המלאכות. והבנת הדבור הם כוחות נפשיות צריכות אל מוציא מכח לפעל. ואם לא ימצא מי שיוציאם לא יצאו לעולם. ומפני שהאדם בעל שכל בכח לפי טבעו, אם ילמדוהו יקבל ואם לאו לאו. ומפני שהוא מדמה עניין לעניין, ואפילו אם לא למד אחר שראה מי שלמד וצייר עניינו, אפשר שיפעל פעל מתדמה לפעלו במקרה בלתי למוד, או ירכיב פעל אחד אל פעל אחר ויוליד מהם פעל שלישי, כי הכל נמשך אחר העניין הטבעי. והנה על זה תמצא ששתי קצות שתי אומות שהן קרובות זו לזו, תדע זו לשונה שלזו וזו לשונה שלזו. ואולי יתפשט זה הרבה באומה האחת ומעט באומה השנית או הרבה בשתיהן, עד שיחשוב השומע דבריהם שזו היא זו, או מעט בשתיהן עד שיהיה ניכר ההבדל שבשניהם. ואמנם ריחוקי הקצוות לא יבינו זה את זה.

והנה קרה ללשונות מה שקרה ליסודות, ואע"פ שללשונות קרה בהסכמה, והיתה הסיבה הרוחק שביניהן. וליסודות קרא בטבע, אבל הסיבה היא אחת לשתיהן והיא הרוחק. וזה כי היסוד שחלקיו קרובים לחברו ישובו הם הוא, והוא הם בחלקיו גם כן. ועל כן היה קל התהפכות האש לאויר, והאויר לאש בחלקיהם הקרובים. וכן אויר למים, והמים לאויר בחלקיהם הקרובים. וכן המים לעפר, והעפר למים בחלקיהם הקרובים. אבל העפר והאש התהפכותם קשה במקומם, מפני שביניהן תכלית הרוחק וקל בהמצאם בקירוב. וזה התחייב מן היות החומר של ארבע היסודות חומר אחד ראשון לארבעתם בכלל. וכן קרה ללשונות בעצמן בדומה לזה מפני היותן גם כן כולן בעלי חומר אחד, והוא הדבור בכלל שחלקיו כ"ב אותיות. וכבר גרם הפיזור שקרה לאומה מיוחדת שנפוצה על פני כל הארץ לשכוח לשונה ולדבר לפי הלשון שהיא קרובה לה בשכנותה, עד שיהיה זה סיבה אלהית כדי שתשוב באחרונה מעלת

הדבור ליושנה כשתתקבץ האומה המיוחדת במקום מיוחד. שכבר יהיה הקבוץ ההוא כולל כל הלשונות אשר בארץ, ותהיה סבה שכולם ידברו בלשון מוסכם ביניהם, ותהינה כל הלשונות מורכבות בהרכבה אחת. אחר שהלשון תכלית הכוונה בה להעתיק הכוונות מנפש לנפש. עד שכשיארך הזמן לא ידעו בעלי הלשון המורכבת איזה דיבור היה בלשון פלוני ואיזה בלשון פלונית שלא יחלק הלשון ההוא לשנים. וזה הדבור קרוב למושכל ראשון, שכבר יקרה היום למי שמדבר לבני ביתו הקטנים בשתי לשונות ומרגילם בכך שהם יחשבו שכל מה ששומעים אינו כי אם בלשון אחד. ואע״פ שהיה צריך להאריך יותר בסתרי הלשונות והיינו יכולים לגלות בענייניהם נפלאות, אלא שהיינו צריכים אל אריכות דברים ואל הקדמות רבות כדי לאמת ענייני סתריהם במופתים ברורים. הנה מספיק עד כאן במה שאמרנו בם בכלל לפי כוונת קיצור זה החבור.

חלק ל׳ עניין ב׳ סימן ז׳ כולל סוד הלשון המובחר שבכל הלשונות.

הנה כבר הודענו עניינים כללים בלשונות וביארנו שהשפע האלהי מניע את כולן והיא סיבת מציאותן, והוא המוציא אותן מן הכח אל הפעל. ואחר שהוא כן, צריך להודיע אם כולן אצלו שווים או בלתי שווים. ואחר שכולן הן פעולותיו ונאמר שידוע הוא שהם שווים אצלו מצדו, וגם הם שווים אצלו מצד מציאותם. אחר שחומרם הוא הדבור הכללי, אשר הוא הנותן בו צורות פרטיות, והם ההשגות המשכלות מהדבור. וגם אחר שההשגה שווה הכל שווה, אלא שההבדל בין הלשונות יהיה בדמות ההבדל אשר בין האומות, ובדמות ההבדל אשר בין מכתבם. וידוע שכל אומה שהיא בעלת תורה ומצות וחוקים ומשפטים צדיקים יותר מזולתה, היא נכבדת יותר אצל מי שמשפיע על הכל. וכל מה שהתרחקה האומה

מן הדת הכללית הנרמזת, היתה יותר רחוקה ממי שהוא סבה ראשונה להשפעת הדת שהוא השפע האלהי המניע הדבור הכללי. וכבר התפרסם באומות שאומתינו היא האומה הראשונה אשר קבלה תורה מפי הגבורה, ואין שום אומה מכחשת זה. ומה שהכל מודים בו והתפרסם כבר אין צריך להביא עליו ראיה. ואם כן מי שענייננו היה אצל המשפיע מעולה משאר חבריו, לשונו ג״כ מעולה אצלו משאר הלשונות. והעד שבלשונה של האומה הזאת המיוחדת דבר אתה כל מה שדבר, ובמכתבה צוה לכתוב כל מה שיכתוב, ולא עוד אלא שמה שנאמר שנכתב על ידו על שני לוחות אבנים, בין יהיה הדבר כפשוטו לבד, בין יסבול הנגלה והנסתר יחד. ויהיו שניהם אמת, או האחד מהם, הנה נכתב בלשון הקדש שהקבלה נמשכת עד היום קיימת. ואם יאמר אומר אמת היה, אבל ראה האומה בלתי ראויה לאותה המעלה, והחליפה באומה אחרת, והחליף חוקיה ומצוותיה ובא ומעטם והמיר מכתבה. הנה האומר דבר זה הוא בעצמו מודה על מעלתה ועל מעלת לשונה ועל מעלת מכתבה בעל כרחו.

ואחר שהודה על העיקר בא והקשה עליו, מפני ראותו חסרון שלשת המעלות הנזכרות היום ממנו, וגם אם לא נקשה עליו בעניין החסרון המורגש כי אם היינו מכחישים המורגש, לא היינו יכולים לאמת המושכל, שהמורגש קודם לו בטבע. ואע״פ שהמושכל קודם למורגש במעלה, כמו שהתבאר בדרכי חמש הקדמות. אבל גם אנו נודה על האמת שהיום שלשת המעלות חסרות ממנו, אבל לא על דרך חלוף אחת מהן באחרת. רק הדבר דומה למי שהיתה אצלו מרגלית נחמדת, והיה רוצה להנחילה לבנו, ובתוך הזמן שהיה מורה לבנו דרכי העושר כדי שיכיר מעלת המרגלית ותהיה נחמדת בעיניו, כמו שהיא נחמדת בעיני אביו, בא הבן והכעיס את אביו. מה עשה האב לא רצה לתת המרגלית ביד אדם כדי שלא יפסיד בנו ירושתו אם ישוב וירצה את אביו, אבל השליכה בבור, כי

אמר אם לא ישוב בני איני רוצה שיירשנה, ואם ישוב איני רוצה שיפסידנה. וכל עוד שלא ישוב תהיה גנוזה בבור, וכשישוב מיד אעלנה מן הבור ואתננה לו. וכל עוד שלא שב היו באים עבדי אביו והיו מכעיסין את הבן בכל יום ויום, וכל אחד מהן היה מתפאר שאדוניו נתן לו המרגלית. והבן לא היה חושש כי לא היה בו דעת. אחר זמן כל כך הכעיסוהו עד ששב, ומחל לו אביו והעלה המרגלית מן הבור ונתנה לו. כשראוה עבדי אביו כך מיד נפלו על פניהם ובושו משקריהם לפני הבן, והיה להם הרבה לעשות עמו עד שימחול להם הכעס שהכעיסוהו ברוב פיוסים. כן קרה לנו עם האומרים שהשם החליפנו בם, שאין לנו פה להשיב כל זמן שאנו בלתי מרצים את השם כאשר חטאנו לו. ואולם בשובינו ובהשיבו גם הוא את שבותינו, ייבושו מביישנו מפנינו בראותם אשר שב ה' את שבותינו, ואשר שברו וקבלו דמיון היה, ואנו לקינו בעוונותינו ונמרקו עד כלותם.

ומפני שאין אנו עדין היום באותה המדרגה שאנו מצפים לעלות אליה בכל יום, עדין המחלוקת במקומה עומדת למי החמדה והאמת, הלנו אם לצרינו, עד בא המכריע הדולה המרגלית מהבור ויתננה לאשר יחפוץ, לנו או להם. ואז יתברר האמת תכלית הבירור, ותשוב החמדה לבעליה הראויים לירש אותה הנקראים בנים, ותסור הקנאה והשנאה ותבטלנה המחשבות המדומות מהלבבות, ויראה כל איש ואיש את כל אחד ואחד מאישי המין כאלו הוא חברו, וחברו הוא עצמו כמו שהאדם רואה כל אבר ואבר מאיבריו שהאחד הוא זולתו, וכל חלק מהם אצלו הוא הכל. ואז ישוטטו רבים ותרבה הדעת, ולא ילמדו עוד איש את רעהו לאמר דעו את ה', כי כלם ידעו את ה' למקטנם ועד גדולם כמי"ם לי"ם, **"כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"** (ישעיה יא' ט'). ואחר שהדבר הוא כן, הכל מודים שמבחר כל הלשונות מאז היא לשון הקדש. ועל כן נודע מה שנודע בה לנביאים בסוד השם

המפורש, מה שלא נודע לזולתם מאישי מין האדם. והנה גם הטבע גוזר עוד שיהיה השם בוחר בדבר אחד מיוחד מכל פרטי העניינים, כמו שבחר בערבות מכל הגלגלים. באמרם שבעה רקיעים ברא הקב"ה בעולמו ומכולם לא בחר כסא כבוד למלכותו אלא ערבות, והוא השביעי אלא ששם ערבות משותף. והנה הנראה מכל כוכבי השמים שהשם בחר בשמש מכולם, והנראה מהיסודות שהאש המובחר מכולם ולמעלה מכולם, והנראה ממיני המתכות שהזהב המעולה מכולם, ומבעלי החיים השוחים שהלויתן המעולה מכולם, ומהאילנות התמר המעולה מכולם ומהמעופפים הנשר מעולה מכולם, ומההולכים השור בביתים הנקראים בהמות, והאריה בבריים הנקראים חיות, ומכולם האדם, ומהאדם ישראל, ומישראל שבט לוי, ומשבט לוי הכהן הנביא. הנה כבר התבארה הכוונה שרצינו להודיע בזה החלק השלישי, שמבחר כל הלשונות היא לשון הקודש.

חלק הד'-סימני אותיותיו מ'נ'ס'ע'פ' חלקיו חמשה ועניניו חמשה והשם ש'מ'ר'א'ל'.

חלק מ' **עניין** א' **סימן** ש' כולל עניין יצירת האדם.

ספר היצירה העיד ששלשה דברים נבראו עם כ"ב אותיות. האחד **עולם** והשני **שנה** והשלישי **נפש. והעולם** הוא אש ומים ורוח ונבראו באמ"ש, וז' כוכבי לכת נבראו בבג"ד כפר"ת, וי"ב מזלות נבראו בה'ו'ז'ח' ט'י'ל'נ' ס'ע'צ'ק', הרי זה כלל העולם ופרטיו סתם. **והשנה** נבראת מן העולם שהוא חום וקור ורויה, שנבראו מן אש ומים ורוח באמ"ש גם כן. וז' ימי בראשית שנבראו מן ז' כוכבי לכת בבג"ד כפר"ת גם כן. וי"ב חדשי השנה שנבראו מן י"ב מזלות בה'ו'ז'ח' ט'י'ל'נ' ס'ע'צ'ק' גם כן, והרי זה כלל השנה ופרטיה סתם. **והנפש** נבראת מן העולם בשנה הכללית ובחלקיה, והיא ראש ובטן וגוייה שנבראו מאש ומים ורוח באמ"ש גם כן. וז' שערים בז' כוכבים בבג"ד כפר"ת גם כן, וי"ב מנהיגים בי"ב מזלות בה'ו'ז'ח' ט'י'ל'נ' ס'ע'צ'ק' ג"כ. **והעולם** וכל מה שנברא בו הוא עצמיי. **והשנה** וכל חלקיה הם מקריים. **והנפש** וחלקיה הם גופיים. ואמנם עוד נבראו מהאמות הנקראות אבות ושרשים ויסודות, שלשה דברים, והם שמים וארץ ואויר. וגם שלשתם גופים, אלא שהשמים פשוטים וזכים כדמות האש, והארץ מורכבת ועכורה כדמות המים, והאויר בינוני משותף כדמות הרוח. והנה תלי בעולם כמלך על כסאו, וגלגל בשנה כמלך במדינה, ולב בנפש כמלך במלחמה. והנה התלי בדמות בריח כשראשו במזל אחד, זנבו בשביעי לו חלק כחלק מן ק"פ לק"פ מעלות מש"ס מעלות שהגלגל נחלק בהם. ראשו זכות זנבו חובה לבו מכריע ביניהם. והנה הגלגל כדמות עיגול בעל שתי קצוות והאמצעי מכריע

בינתיים. והנפש הוא כח אחד נוסף על מהות הגוף, ומניע את הגוף בעצם ומתנועע עמו במקרה. והכח ההוא משכנו בלב, והוא צורת הלב, ועל כן נקרא לב. והנפש גם כן שמה דם. והלב הוא עומד בכח הדם. והדם הוא הדבר הראשון אשר נתהווה באדם, ועל כן אדם עם דם קרובים בעניין גם דמיון מכללם, גם אדמה גם דמות ודממה. וכל אחד מאלה נבדל בעבור עניין מזולתו וגם התייחד עמם בעבור רמזים.

והנה ראשית מציאות האדם הוא מקרה, והוא קרי שהוא שם שכבת זרע והוא זרע לבן. ובהיותו זרע נשתתף בשם עם כל זרע, והלובן מקרה והוא סוד השלג הלבן, והרמז כמעשה לבנת הספיר, ובעליונים כמראה אבן ספיר דמות כסא. אלא שזה מיוחס בשם אבן וזה בשם לבנה, ומי שנתבלבל דבורו היה לו הלבנה לאבן. ויחס הלבנה יחס חלש שהוא חומר קל להתפעל ולהתהוות וקל להשתנות ולהפסד. והוא דבר מחובר בפעולה מלאכותית, והיא הנפעלת בידי אדם, והוא יחס החומר הראשון התחתון. ויחס האבן יחס חזק שהוא חומר קשה להפעל ולהתהוות וקשה להשתנות ולהפסד, והוא דבר מחובר בפעולה טבעית, ופעולתו בלתי מורגשת ובלתי מדומה אבל מושכלת. והוא יחס החומר הראשון העליון. וכבר רמזם השם במקום שהורה עליו סוד צורת ההשגה האנושית באמרו **"ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים"** (בראשית יא' א'). שבא להורות שההשגה נמצאת באדם בכח הדברי שבו, ושהכוונה שווה בכל כוחותיו שהם נשפעים ממנו בהשגה אחת שווה והדבריות שלמות בלתי חילוק דעת. וזהו סוד שפה אחת ודברים אחדים. ועוד רמז שאלה הכוחות יש להם תנועה במקום האור ומשם יש להם ירידה. וזהו אמרו **"ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה"** (שם). ורמזוהו רז"ל באמרם בנסעם מקדמונו של עולם. והוא אור השכל המיוחס אל המזרח שמשם

האור יוצא לעולם. והנה שם המזרח קדם, ואמרו **"וימצאו בקעה בארץ שנער"**, דרשו בו ארץ שננערו בה מימי המבול מן **"וינער ה' את מצרים"**, ואני קבלתי בו שהוא רמז לשוב הכוחות המושכלות אל הנערות במקום ששם הנערות. ועל כן אמר וישבו בה, שלא זזו מדרך הילדות והשחרות, והוא זמן בלבול הכח הדברי. **"על כן קרא שמה בבל כי שם בלל ה' שפת כל הארץ"** (שם ט'), ונפסדה הכוונה הראשונה מההשגה. על כן אמרו שיזמו מחשבת הקבוץ, והקבוץ סבת הסדר השכלי ושמיעת הכוחות זה לזה, והמשך זה אחר סדרו של זה. אך הפזור הוא בהתהפכות הכוונות והדעות. ואחר שהורחקה מהם השגת האמת ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר, איך יתכן לבנות מקומות הקבוץ שהם העיר, שהיא מקום כלל כל הכוחות. והמגדל שהוא מקום המושל עליהם, והוא מקום הכח הדברי אשר התייחס אל הראש, כמו שרמזו באמרם **"ומגדל וראשו בשמים"**. והורה שאם נפל בלבול בין הכוונות לא יתכן לעולם להשלים החפץ. ומפני שהמשיג אין ראוי שיחשוב בהשגתו לעשות לו שם, ולא לבקש ההשגה כדי לקבל ממנה גמול שזו היא עבודה שלא לשמה, גוזר השכל לבלתי השיג כלל ומעניש הכוחות על זה לבלתי שמוע זה לזה ובלתי התקבץ יחד. ועל זה נאמר בענשם **"הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו"**, ומיד הענישם באמרו **"ויפץ יהוה אותם על פני כל הארץ"**. וזה כולו אע"פ שרמזנו נסתרו אין המקראות יוצאים מידי פשוטן.

והנה אחר שאין הדבר מכריח אותנו להאמין שזה משל, ואינו כפשוטן בשום פנים, נאמין תחילה הפשט כפשוטו כשאין מונע שכלי מכחישו, ואחר זה נדרוש עליו מה שסובל על דרך הנסתר.

שכל מה שנדרש על דרך הנסתר מורה על חכמה יותר עמוקה ויותר מועלת לאיש המיוחד מהוראת הנגלה. שהנגלה נכתב להועיל לכלל העם שאין להם שקול דעת להבדיל בין האמת והשקר. וזה אינו מועיל לבעל הדעת המבקש ההצלחה המיוחדת בכח הדברי. שאם מתו אלף בני אדם אחר שנולדו, וחיה כל אחד אלף שנים, וקרה לכל אחד אלף מקרים בזמנו, מהם על דרך גמול ומהם על דרך עונש ומהם בלתי גמול, אבל מקרים גמורים, ומהם בלתי עונש גם כן, ואלה עלו ואלה ירדו. מה תועלת בכל זה הספור ההמוני לזה המיוחד היודע כבר דרכי הנהגת המציאות. ולפיכך מבקש לדברים ההם דרך מועלת לו בם, ועונה אל מה שהוא בו. גם יודע שהמחבר כיון להשלים שתי הקצוות בדבריו במקום שאפשר לעשות כן בזה הנרמז. שהנה יש לנו עדות מורגש מהפיזור של האומות, ומשנוי הלשונות יש לנו עדות מושכל שהעניין היה כפשוטו. והתועלת הכללי בזה הוא לדעת דרכי העונש והגמול הבאים מהשם בהשגחה על הכלל לפי מעשיהם ולפי דבריהם ולפי מחשבתם, ששלשתם נכללים פה. ואמנם התועלת הפרטי למיוחד בזה הוא להשיג הנסתר הרמוז אליו בהשגות, אשר שם גמולו ועונשו ושאר הגמול והעונש אצלו פחותים כנגד אלו. שאלו נפשיים ואלו גופניים, ולא כללנו זה העניין בתוך דברינו אלה, אלא לעורר דעות המשכילים אל אמיתת הדברים. שזה החיבור לא חובר כי אם לבעלי שכל, שקבלו הקדמות כלליות בקבלה התוריית המיוחסת אל השם יתברך בפועל. ומפני שדברינו היו בעניין יצירת האדם והכח הדברי שבו המוכן לקבל המושכלות, ולצאת לפעל עם שפע השכל המשפיע עליו בעודו בעל חומר. והוצרכנו להודיע סוד חומר היצירה, על כן כללנו בתוך עניינו סוד דור הפלגה בכלל, על דרך הערה ובדמות רמז קטן. ונשוב לומר שהיצירה האנושית הטבעית גזרה להיות האדם סוף כל נוצר, ושיוכללו בו כל הכוחות מקובצים, מהם טבעיים ומהם רצוניים ומהם מקריים ומהם שכליים. וגם נחלקו להיות כל אלו קצתם רוחניים וקצתם גופניים.

וגם היו בו מהם בכח ומהם בפעל, ומה שהם אצלו בכח נחלקו בשני חלקים ראשונים, והם כח קרוב או רחוק. ואמנם מציאות האיברים יורו על מציאות פועל קרוב או רחוק, גוף או כח בגוף, או בלתי גוף ובלתי כח בגוף, כי זו חלוקה הכרחית. וכן כל דבר נמצא מורגש או מושכל הוא מעיד על מציאות ממציאו ופועלו ומורה על מהותו אחר העיון הראוי.

ואחר שזכרנו שכל המציאות נכלל בצורת האיש הזה הפרטי השלם, בדעתנו כל עניינו ידוע שממנו נדע כל המציאות. ועל כן נחקור על עניינו לבד בכללו ובפרטיו ויספיק כאילו חקרנו הכל אחר אשר הוא כולל הכל. ונאמר כי מצד היות זה הנברא האחרון, והוא הכל על דרך תכלית כל ההרכבות דומה לקונו יתברך, שהוא הנמצא הראשון והוא הכל, על דרך תכלית התמעט ההרכבות. והגיעם עד שהוא בתכלית הפשיטות והייחוד שאפשר להיות פשיטות ואחדות אשר אין בעצמו שום הרכבה בעולם לא עצמית ולא מקרית, ולא על דרך התייחסו על דבר זולתו ולא על דרך התייחס דבר אחר אל עצמותו. וכל הנמצאים נמצאו מאמיתת המצאו, וכולם אפשרי המציאות בבחינת עצמם ומחוייבי המציאות בבחינת סיבתם, והוא מחוייב המציאות בבחינת עצמו לבדו. ומפני זה היה ראוי שהוא יתברך ישגיח באדם בשני הצדדים בהכרח, ויהיה הוא המכריע בין צדדיו השנים. והנו האחד מצד הדבר הפשוט אשר באדם, והוא הכח הדברי הנקרא נפש. והצד השני מצד הדבר המורכב אשר באדם, הוא החומרי הנקרא גוף. והמכריע ביניהם הוא השכל המשפיע עליהם, והוא נבדל מהם. מפני שהדבור משותף בשניהם בגוף ומשותף בשניהם בנפש. וכן המחשבה נחלקת לשתים בשניהם, אחת רוחנית שכלית ואחת גופנית דמיונית, וכן המעשה נחלק לשנים טוב ורע.

והנה הדיבור הנמצא בפה נחלק לששה חלקים שהם שש קצות, והם אמת ושקר טוב ורע ברכה וקללה. וכבר אמרו הקדמונים שגם אלה יחלקו עוד לחלקים. ושמו אמצעי בין האמת והשקר והוא שקראוהו המעורב, ועוד חלקו המעורב לחלקים. שידוע כי אין אמת יותר מאמת ואין שקר יותר משקר, אבל יש דברים שאינם אמת גם אינם שקר, ויש קרובים אל האמת ורחוקים מן השקר, ויש קרובים אל השקר ורחוקים מהאמת. מפני שהאמת והשקר שתי קצוות, אשר אין אחריהם קצה ממינם והם שתי תכליות. ואע"פ שהאמת דבר נמצא והשקר בלתי נמצא, על כן המעורב היה אמצעי לקצוות, ונחלק גם הוא ברוחק ובקירוב אל אחת מהן. וקראו הקצה האחד כולו אמת והקצה השני כולו שקר. והאמצעי חציו אמת וחציו שקר, וחלקיו רובו אמת ורובו שקר. ואמנם החלוקה שאינו לא אמת ולא שקר אינו מדין החלוקה הזאת. וידוע שהדבור הוא המורה על דבר נמצא, ואם הוא נמצא במציאות כמו שנזכר בדבור, ייוחס לדיבור ההוא שם אמת מצד הנמצא שהורה עליו. וגם יתכן שהדבור יבוא להורות על דבר שהוא נמצא, ואין לדבר ההוא שום מציאות כפי הדבור. ואז ייוחס לדבור ההוא השקר, מפני שלא הורה עליו הנמצא כמו שנזכר בדבור. ומה שיהיה הדבור נחלק להורות בו על שני נמצאים, ויהיה האחד נמצא והשני נעדר, ייוחס הדבור בם לחציים, ויהיה חציו אמת מצד הנמצא, וחציו שקר מצד הנעדר. וכן ברובו ובמיעוט יהיה הכל לפי הנמצא והנעדר, וכן הטוב והרע והברכה והקללה יובנו מהנזכר בדבור, בדמות האמת והשקר וחלקיהם. וכן המחשבה בעצמה, אבל המעשה כולל טוב ורע, אבל אין אמת ושקר נופלים עליו בעצם כי אם במקרה. כאמרך פלוני כתב ספר פלוני, שאמר בזה אמת או שקר במקרה. כלומר שחוזר אל העניין הפועל ואל הפועל, אם היה הפועל הרמוז ממעשיו על ידי הפועל, אם הנפעל אם לאו. אבל אם תאמר פלוני עשה מעשה פלוני, אינו נופל על זה העניין, אמת עשה, ואפילו אם עשהו. אבל אם תאמר טוב עשה או רע עשה, וחוזר אל המעשה

שהוא טוב או רע, גם אל הפועל שעשה טוב או רע. ואמנם על הנמצא אם נמצא נופל עליו אמת שנמצא, ואמת שהוא כצורה כך או להפך. ואם כן אין אמת נופל, כי אם על עצם הנמצא ועל תאריו הנמצאים. גם אין שקר נופל כי אם בהפכם. ואמנם על המציאות הכללי בא עליו עניין מורה על היותו טוב מפני הפעולה ובא עליו הוראת המציאות ההכרחי שהוא האמת.

וגם התייחסה הפעולה אל כוונת מכוון, באמרו **"וירא אלהים כי טוב"**. ועל כן כאשר הגיע המדבר אל הוראת דבר, שהוא נמצא בלתי כוונת מכוון לא זכר בו **"כי טוב"**, וזה סוד גדול מובן מן היום השני. ואל יטעך אמרו "יהי **רקיע בתוך המים**" וגו'. ואמרו **"ויהי כן"**, שהרי זה יורה על כוונת מכוון שהעדר מאמר "כי טוב" לא קרה אלא מפני דבר שנמצא מתוך שני מיני המים. והוא דבר מתחייב ממציאותו הרקיע אחר שהתגלה מציאות, ונהיה נגלה בין מים העליונים ובין מים התחתונים. והדבר הזה הורמז ביום חמישי שהוא יום משותף ליום שני, שבשני פעולת מים ובחמישי תולדת המים. וכבר נולד ונברא הכח מיום שני, והרמז **"תנינם"** כתיב, ומהצלע נברא מי שהשלים לא טוב להיותו טוב. ועם הטוב השתתף הרע, והרמז **"עץ הדעת טוב ורע"**. ורמז שני כיון שנבראת אשה נברא שטן עמה. ויבא גם השטן בתוכם בלתי מכוון בביאתו, ובא על חוה אחר היותו עמה לא עליה. והטיל בה כח בלתי נקי ובלתי טהור והוא מקרה, והוא מקרה לילה קרי שמו זוהמא הוא, טפה סרוחה היא כי הוגלדה טפה האמצעית. וזה הסוד יגלה לך כח חרטום ואשף וכשדי, כי טפה סרוחה סופה חרטה. וייצר אותו בחרט, והרמז **"הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב"** (בראשית ג' טו'), ואור כשדים ידוע. ולפי מה שרמזתי אם תרצה להשיג השגות אמיתיות, השתכל בנבראים ובאותיות שבם נבראו

הנבראים, ובניקודם ובטעמם ובתנועתם ובשמותיהם ובמספריהם ובחלקיהם ובחלקי חלקיהם, ובהרכבתם הראשונה ובמוכפלת פעמים רבות, **"ואז תבין יראת יהוה ודעת אלהים תמצא"** (משלי ב' ה'). ואי אפשר להאריך בסוד יצירת האדם, כי אין קץ לחכמה, אבל הרמזים מספיקים. והוא שראשו בדמות הגלגלים ומה שלמעלה מהם, ומבטנו ולמטה הוא בדמות עולם התחתון אשר ממנו נברא ובו נוצר בסתרי גלוי עריות, ובסוד שפיכות דמים ובעבודת ע"ז. ועל כן בזכר המושל והרוכב שהוא פועל זה הפועל בנפעל בא סוד ברית מילה, שכולל שלשתם ע"ז ושפיכות דמים וגלוי עריות. וזו היא הברית שכרת יי' אתנו שאנחנו זרע אברהם אוהבו וזרע ישראל עבדו. לכרות ממנו אלה השלש עבירות החמורות שבתורה, שבאו לנו בעת בריתנו ממציאות העולם התחתון, אשר אין לשם חפץ בו. כמו שאין לאדם חפץ במה שמוציא ממה שאכל, אלא שהטבע מכריחו ובאה הברית לזכרון. שאם יבוא אדם לעבור אחת מאלו העבירות, שיזכור מברית מילה שאתו, שכבר יש עליו עדים שבעה עליונים ראשונים. והם ז' ימי היצירה ואחריהם כל הנבראים בם. ועל כן היה יום זמן הברית אחר גלגול ז' ימים והוא השמיני. שהוא היום שבו נברא ובו נולד, והוא יום ברייתו ויום בריתו. ולו היה לפני זה לא היה ביום בריתו ולא היה ביום ברייתו אע"פ שלא היה יכול לסבול לא היו הנבראים עדים עליו, והיה ראוי שלא יהיה נדון ביום מן הימים, והיה ניצול במקום ממקומות המציאות. והיו לו עתים לחטוא בהם והיה ניצול בם מעונש. ולו היה אחר ח' ימים גם כן היה צריך להיות עוד ביום ט"ו ללידה. והמציאות גלגלו מז לז' בסוד ז' ספירות המתגלגלות במדות השם שבם דן עולמו. והיו הז' והז' נחלקים אלה לעניין ואלה לבטלה. וטעמי הרב במילה ידועים במורה בחלק השלישי וע"כ היה בשמיני ודעם משם כי הם על צורה אחרת, וגם היא מעולה ונכבדת. ואמנם על זה אמר השם **"ואעידה בם את השמים ואת הארץ"** (דברים לא' כח') וכל הנמשך לזה.

והנה אלה הג' עבירות באו להורות על ג' ספירות הידועות בקבלה, שהם מחשב"ה חכמ"ה בינ"ה. והם הם החכמה והבינה והדעת ושלשתם מורות על מה שראוי להאמין בשם ית'. כי החכמה גוזרת לבלתי עבוד ע"ז. והבינה גוזרת לבלתי שפוך דמים ממי שנברא בצלם אלהים. והדעת גוזרת לבלתי גלות ערוה להחליף כח בכח נכרי וזר שהוא בלתי מינו. שהטבע האנושי גוזר שהאדם ואשתו בדמות המין כולו וכל איש במינו, ואם מחליף דומה למין שממיר מינו. וזהו זר אצל הטבע כל שכן אצל הדעת שהוא אחר הטבע. וזוגו הוא בדמות עצמו ובשרו וזולתו זר אצלו. והשם כרת ברית לבלתי התקרב אל הזר ולברוח מן הערל. ועל כן רמז בפסח הבא להבדיל בין הדמים **"וכל זר לא יאכל בו"** (ויקרא כב' יג'), וכן **"וכל ערל לא יאכל בו"** (שמות יב' מח'). ובקרבן **"והזר הקרב יומת"** (במדבר יח' ז') והערל כזר הוא אצל השם. והסוד כל לב אטום מלקבל הוא זר אצלו, ועל כן צוה מבואר **"ומלתם את ערלת לבבכם"** (דברים י' טז'). ובא בעניין התשובה שהיא סבת הגאולה וסוד הקבוץ. **"ומל יהוה אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי אלהיך בכל לבבך בכל נפשך למען חייך"** (דברים ל' ו'), ואמר למען חייך יורה על היות המילה הנגלית סבת מילת הלב, ומילת הלב סבת חיי העולם הבא ללב ולנפש האוהבים את השם.

חלק נ' עניין ב' סימן מ' כולל כ"ב אותיות.

כתוב בספר יצירה (פרק ב') כ"ב אותיות יסוד ג' אמות אותיות אמ"ש וז' כפולות בג"ד כפר"ת, וי"ב פשוטות ה'ו'ז' ח'ט'י' ל'נ'ס' ע'צ'ק'. ושם כתוב שאלה כ"ב אותיות הן הן שבהן נברא הכל.

באמרו כ"ב אותיות חקקן חצבן שקלן המירן צרפן וצר בהן נפש כל יצור וכל העתיד לצור. ועוד אומרו שם כ"ב אותיות חקוקות בקול, חצובות ברוח, קבועות בפה בחמשה מקומות. וזכר מקום מבטאן ומוצא כל אחת מהן לפי מציאותן. ואמר שהן קבועות בגלגל ברל"א שערים, וכל מה שנמשך לזה ומשם תבין השאר. הנה בא המחבר ספר יצירה יהיה מי שתרצה ז"ל, להודיע ליראי יי' ולחושבי שמו שכ"ב אותיות הם יסוד הדבור והוא גלגל עשירי, ר"ל גלגל האותיות והוא הגלגל המעולה שבגלגלים והוא גלגל ראשון במעלה, וקדם לכל גלגל במציאות, והוא גלגל התורה והמצוה, וכל העליונים והתחתונים מתנהגים על פיו. ועליו נאמר "**בדבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם**" (תהלים לג' ו'). וכבר קראו בעל ספר יצירה ספירה אחת ראשונה, ואמר אחת רוח אלהים חיים. ואמר קול ורוח ודבור זו היא רוח הקדש. וגם קראו ספירה שנית, באמרו שתים רוח מרוח, שיתף שם רוח לשני עניינים, מפני שהדבור הראשון הפנימי הוא רוח הקדש, והדבור השני החיצון הוא הכח הדברי. וסוד "**ויהי האדם לנפש חיה**" תרגום והות באדם לרוח ממללא. ומזה תבין סוד חיות אש ממללות פעמים חשות ופעמים ממללות, ח"ש מ"ל, ח"ש ממהר התנועה, מ"ל פוסק מהתנועע. וכן ח"ש שותק סימן חשבון ומחשבה, מ"ל מדבר סימן מלות, חבר סופיהן תמצא בונות, רמז שתי אבנים בונות שני בתים וכן כולן. ושם נאמר אשר ברוח השני הנברא מהראשון חקק וחצב כ"ב אותיות. והנה הורה בדבריו כולם שהספירות העשר הם העיקר הראשון, והקרוב אליהם במציאות הם כ"ב אותיות. ושני העניינים שקראן ל"ב נתיבות פלאות חכמה, ואמר שבהם חקק י"ה יהו"ה צבאות שמו.

ואני מעוררך על זה הסוד, ודע כי שם י"ה הוא השם המעולה והנכבד שבכל השמות. גם המלא הוא הוא עצמו, אלא שזה בן ב' אותיות, וזה בן ד' אותיות. וכמו שניכתב הראשון חצי השם, כן

ראוי שתפריד חציו האחרון מהכל. ויהיה הראשון י״ה וזה חציו, ויהיה האמצעי יהו״ה וזה כולו, ויהיה האחרון ו״ה וזה חציו האחרון הנשאר מהחצי הראשון. ואז הכל שני שמות שלמים, אלא שנתגלה מחיבורם ומפירודם סוד העניין המורה על השורש הנקרא בזה השם. וכתבהו בצורה זו, שני החצאים נפרדים ואמצעי מלא מחובר כזה, י״ה יהו״ה ו״ה. עתה חלקם לח׳ אותיות בחילוק שווה ד׳ד׳ ותמצא הסוד המפורש יהי״ה והו״ה, חבר עוד חצי האחרון אל חצי הראשון ושים האחרון ראשון והראשון אחרון ותמצא שיהיה בתחילה כן י״ה ו״ה. והרמוז הנהפך מראש לסוף ומסוף לראש ו״ה י״ה, חברם ותמצא והי״ה. חבר השנים הראשונים עם זה השלישי ועשה מהם שלש תיבות בני ארבע ארבע אותיות ותמצא סודם יהי״ה והו״ה והי״ה. עוד קח ב׳ אותיות אחרונות ושימם בראש התיבה הראשונה, ותמצא הסוד מפורש מן ו׳ אותיות, ו׳ מפה ו׳ מפה. ודי לך בזה הרמז המופלא בזה המקום כי לפנים יושלם זה הסוד יותר רחב בע״ש. ואמנם היתה זו ההערה פה להודיעך כי ראשית מעלות השמות שאינן נמחקין היה זה השם הנכבד, וסוף המעלות הוא שם צבאו״ת. ובעל הספר חבר הראש עם הסוף, ואולם מה שביניהם הם ג׳ מעלות לבד, והם אדנ״י אלהי״ם שד״י. והנה א״ל גם אלו״ה הם מעניין אלהי״ם. והנה חבור א״ל עם ו״ה נתקדש בצורת הפוך בענין אלוה״י, וחבור א״ל עם י״ה נתקדש והוא כפל אהי״ה, גם א״ל וי״ה נתקדש גם כן, וסודו נעלם בשם אליהו, וברמז ובאלה״י יעקב, והוא כפל יהו״ה ויש לחצאים נפלאות. וכן לחלקים וכן לכללים ולחיבורים ולפירודים, כי מדרכם יוודע סוד שם המפורש על אמתתו. וכבר עלה השם לחמש אותיות בשתי המעלות והן אלהי״ם צבאו״ת, והיו עשר. ועל כן י׳ עשרה, וכל שם המיוחס לשם לא ימלט מהיות בו אות מאותיות אהו״י, שהם ארבע אותיות הנח ונקראו אותיות ההעלמה, ומהם חובר שם הקדש העצמיי.

ועתה כתוב י' אותיות הנזכרות חמש למעלה וחמש למטה והפרש מעט ביניהם כזה:

א ל ה י ם
צ ב א ו ת

ואם תמצא כוח שכלי בקדקדך בקלות תבין סודותיהם מפורשים, ומסוד זכרים ונקבות תתעורר אל עניינים נרמזים בם וממה שרמזנו לך, וגם ממה שתשמע אחרי זה, תדע שהכל תלוי בי' ספירות בלימה ובכ"ב אותיות הקדש.

חלק ס' עניין ג' סימן ו' כולל חילוקם.

הנה עניין חילוק האותיות הרמוז בספר יצירה היה משולש מן ג' ראשונים והם אמ"ש, ומן ז' שניים והם בג"ד כפר"ת, ומן י"ב שלישיים והם ה'ו'ז' ח'ט'י' ל'נ'ס' ע'צ'ק', וזה החילוק הוא לפי היצירה. ונלקחה אות ראשונה מהם לפי סדר אלפ"א בית"א ישרה והושמה ליסוד ראשון, והוא ראשית כל מספר שאין לפניו מספר, כי לפני אחד מה אתה סופר. והשלש מעלות שהם במציאות יסודות כוכבים ומזלות שמהם נברא הכל, היו בדמיון האותיות נחלקים כך. מפני שאלה השלשה מספרים יתגלגלו בגלגול עונה זה לזה, כי כשתרבע ג' המספרים האלה על ג' תמצא סוד התחלקם. כיצד, ג' פעמים ג' הרי ט', וג' פעמים ז' הרי כ"א, חבר ט' עם כ"א הרי ל'. ועוד ג' פעמים יב' הרי ל"ו, חבר ל' עם ל"ו הרי לו"ל, חלקו לג' ג' הרי גלג"ל. וסודו הי"ה הו"ה יהי"ה, בסוד עשר אותיות שהם י' ספירות, והם ו' פעמים א"י וסימנם וא"י זה מקום בינה, וכן תעשה לז' ויעלו קנ"ד, חבר קנ"ד עם ס"ו ויעלו ר"כ, והם כ' פעמים י"א, ועוד תעשה כן לי"ב ויעלו רס"ד, חברם עם ר"כ ותמצא דעת"י, וסודו במכתב"ך, סד"ר עצמ"ך, וזהו המספר המתגלל על כ"ב

אותיות, שהם מרובעים בעצמם על עצמם שהוא שרשם כ"ב פעמים כ"ב, ויצאו מן אהו"י פעמים אהו"י, והם תפ"ד וסימן **"ושמתי פד"ת בין עמי ובין עמך"** (שמות ח' יט'), כי הוא חסר ו' והם ג"כ בסודו, נסד"ר הזמ"ן בגלג"ל, או אמור סד"ר הזמ"ן בגלגלי"ם. והנה נולדה שנה מסדורם שהוא חלק מחלקי הזמן בגלגלים. והנה הסוד בד"ם ובנפ"ש, והנו גלג"ל בדמך מכבד אלהיך, והנם י"א פעמים ד"ם והסוד א"ם ד"י ועניינו שאחר שנמצאה אם הנמצא די במציאותה לחבר אליה הדבר הכללי והוא אות ש', שהוא כולל הספירה האחת הראשונה הנקראת רו"ח אלהי"ם, וסודה מצפץ ויוצא יהו"ה בתמורת א"ת ב"ש. והוא רמז לשלש מעלות, אחדים ועשרות ומאות. שהנה ג' מרובע ט', ועוד ג' מרובע עם ל', הוא ש' על דרך שתוף י', ועל דרך עצמו הוא צ' הרי ט"ץ, ועוד מרובע עם ש' על שרשו הוא ץ', הרי טצ"ץ, והנו יוצא מן גל"ש שסודו של"ג ורמז שלג שתחת כסא הכבוד שממנו מתהוה העפר הנקרא ארץ, שנאמר **"כי לשלג יאמר הוא ארץ"** (איוב לז' ו'), וסוד טצ"ץ שכב"ת זר"ע והנו כת"ר שבמז"ל, וכל ש' יצ"ר ועל זה היה מכת"ב ש"ר הל"ב, גם כת"ב שמ"ר הל"ב, והסוד שהוא א"ש מתגל"ה ביר"ח, ירח מתגלה באש. הנה נתגלו לך מן האותיות סודות פנימיות, וזה רמז הכל חומר התחלה בצורה צורה התחלה בחומר ודע זה, ומזה תדע כי מטטרון שר הפנים אשר הוא שר צבאות בתנועת הגלגל ברא את השמים, והוא אשר חתם חומר בצורה כאשר חתם צורה בחומר ועל אלה תבנה בנין גדול מהדומים להם, עד שיתגלו לך מהם סתרי התורה וסודות המציאות, ומה שיבאר לך זה הוא חלוק האותיות.

חלק ע' עניין ד' סימן א' כולל כל המספרים.

דע שהמספר הכולל מועיל מאד בכל מה שתרצה להשיגו, והמשל בו שאם אתה רוצה למצוא בו סוד מהות השכינה, אתה צריך לכלול מספרו תחילה בכלל המוכרח, כאמרך שמספר השכינ"ה בכלל הוא ש"ץ. ואחר שעלה בידך הכלל שמרהו תמיד. ואם הוא דבור מובן או בלתי מובן אל תשכחהו, אבל חקקהו וכתבהו על לוח לבך, כי הוא יגיד לך תעלומות חכמה על כל פנים. והטעם שכל הדברים הנמצאים בלשון שהוא ממספרו בשווי יוליכו דעתך עדיו והם הם יהיו עדיו, כמו שתאמר שעלה בידך עניין זכר ונקבה ורצית למנות כלל מספר שניהם ועלו ג"כ ש"ץ, ותזכור מיד על איזה דבר היה מניין ש"ץ ואם רצית למנות כלל כך וכך ראה אם עונים זה לזה ומיד תדע מהו המבוקש, ובלבד שתשמור דעתך מהדמיון שלא תמיר הכוונה האלוהית בעניינים הנעלמים. כיצד, הנה רצית למנות אנדרוגינוס ויצא מספרו ש"ץ, ואמרת בלבך מה מספר יש לי על ש"ץ הנה היה לי זכר ונקבה, ואנדרוגינוס בלשון יון זכר ונקבה. הנה אם כן הכוונה שווה, ואע"פ שהיא בשתי לשונות. כן עוד מנית זר"ע לב"ן ועשית ממנו גו"ף ר"ע או נוט"ר טפ"ה, והוא חו"ש אד"ם ומצאתו בכללו שט"ן, והוא שנ"ט לפי ההכרחי. ובקשת למנות בלשון אחר מהלשונות שמו, ומצאת שנקרא בלשון יון דיאבולוש, ומנית כלל מספרו ומצאתו שט"ן והוא הוא בעצמו, והרווחת בזה ריווח גדול, שאם לא היית מכיר מהות השטן הכתוב באיוב (א' ז') או בשאר מקומות, יתגלה לך סודו ונסתרו מכח השמות. וזה כי פירוש דיאבולוש באמת לפי הלשון אבולו"ש הוא בחולם יהיה עניינו שטן אחד, ואם הוא בשורק יהיה עניינו רבים והם השדי"ם. והנה היחיד במספרו שווה אל הרבים בין בלשוננו בין בלשונם. ועוד נתגלה לך מזה אם ידעת לשונם שזה השם נופל על בעל שתי עצמות, כי השתים בלשונם דיא"ו והעצמות בולו"ש, ועוד לו סוד שני גדול והוא שקוראים שם בולו"ש בשם כדורים, ואם כן הם שני כדורים. וזה הסוד גלוהו הם בלשונם השני, בקראם שם השדים שטיביאה, ושם היסודות

בעצמם הנחלקים לשני חלקים אש ורוח חלק אחד עולים, ומים ועפר חלק אחד יורדים, קראום בשם אחד עם השדים והוא שטיביאה, ולפי זה הדרך תמצא בלשונות נפלאות, ובעקר לשוננו יותר מכולם. ואמנם המספר הכולל כל האותיות בלתי מנצפ״ך שהם כפולות, עולה מן א׳ ועד תי״ו אלף וארבע מאות ותשעים וחמשה, שהם אלף וחמש מאות פחות חמשה. ומספרם בסימנם אתצ״ה, וכללם תצ״ו, וסודם מלכו״ת. ואם תוסיף מנצפ״ך קצרים שהם פ״ר, יעלו כולם פרצו״ת, וסודם שלמו״ת ואם תוסיפם ארוכים שהם בסימנם ב׳ראש ותחברם עם תצ״ו, תמצא סודם ש״ר צבאו״ת, שהוא רא״ש במלכו״ת. והנה עולה מנצפ״ך במספרו הארוך שלשת אלפים וחמש מאות, ויעלו כ״ב אותיות אלף וארבע מאות ותשעים וחמישה, חברם ויעלו ד׳ אלפים ותשע מאות ותשעים וחמשה שהם חמשת אלפים פחות חמשה, וכל אלף חוזר לאחד הרי חמשה פחות חמשה. ונמצא שנתגלגלו כולם והיו רוחניות, כי לא נשאר למספרם גוף שישכון המספר עליו, אבל יצאו כולן לחוץ בגלגול הכרחי. ודע כי לפי מציאות שתי אלפא ביתות אחת בת כ״ב ואחת בת כ״ז היה רמז שנת מ״ט שנה, תשע וארבעים בסוד היובל, ויהיה מציאותם ז׳ פעמים ז׳, ויהיה המספר הכולל את שתיהן בכלל ו׳ אלפים ות״ק, והנה תצ״ו כראשונים, וסודם שפ״ע אלה״י. ואם הוא פעל האי״ש והוא רמז למה שנאמר בדברי רז״ל עול מלכות שמים, כי עול שמי״ם שווים עם מלכו״ת, והוא כולל ב׳ אלפא ביתות, והנם עו״ל מלכו״ת השכינ״ה. והנה הכ״ל אמ״ת והוא מלא״ך השכלי״ם, כי האותיות הם ספרי המלאכים, כמו שהם מלאכי הספרים, והם הם מלאכי השמים ודעם.

חלק פ׳ עניין ה׳ סימן ל׳ כולל חלוק שווה.

החלוק הזה של אותיות לפי מציאותם נחלק על דרך הדקדוק של הדבור לשני חלקים שווים. והם י"א אותיות שמשים ושרשים, וי"א אותיות שרשים שאינם שמשים. והשרשים נלקחים בסדר ידוע לפי האלפא ביתא והם ג'ד' ז'ח'ט' ס'ע'פ' צ'ק'ר', והשמשים נלקחים גם כן לפי הסדר והם א'ב'ה'ו'י' כ'ל'מ'נ' ש'ת'. וסימן השרשים ח'ט' ספ"ר גז"ע צד"ק וסימן המשרתים שמלאכת"ו בינ"ה. וסימנם בכלל מספרם של השרשים תדל"א וסודם המפורש נפ"ש כ"ל העול"ם של אש וסימן כלל מספר השמשים תתס"ד וסודם ברי"ת המאו"ר חמ"ר התור"ה צל"ם ודמו"ת בצל"ם אלהי"ם. והנה היה החלוק כך שנלקחו א"ב לשמשים ג"ד לשרשים ה"ו לשמשים ז"ח לשרשים ט' לשרש י' לשמש. והנה היו חמשה מהן מן האחדים שרשים וחמשה מהם שמשים, והיו השמונה מהם מתהפכים בתשיעיות שהנה א"ח הם ט' וכן ב"ז וכן ג"ו וכן ד"ה וסודם ישר א"ח ב"ז ג"ו ד"ה, וחובר כך החבור האמיתי שמש עם שמש. והפכם עוד שרש עם שמש שרש עם שמש. וראשיהם אבג"ד וסופיהם הפוכים הוז"ח, וזהו יושר עליון בח' אותיות. ומפני שהיו ט' עוד מכלל האחדים והם תכליתם בשני צדדים, היה ט' שרש וי' שמש באמת. ודע שהשמשים הם כצורות, והשרשים הם כחומר. ועל כן היו אותיות השם מהשמשים ועלה מספר הכל האחד, והאחד אחד, וסודם זוג אחד, אחד אחד. ואם תכיר זה הסוד תכיר שכבר בא אליהו והשיב לב האב על בן ולב בן על אב, על כן הוליד דומה, והתייחד הלב האחד בסוד האחדים שהם י' ספירות. הנה נשארו עוד בעשרות שמונה וסודם ח', ובמאות ד', חברם כאחד שלשת המעלות ותמצאם יח"ד, וסימניך ברזל בברזל יח"ד, ואיש יח"ד פני רעהו, כי האותיות מורות על כל המרכבות. ועתה תקח עוד ד' מן העשרות הראשונים והם כ'ל'מ'נ', והנה היו שמשים, ותקח עוד ד' מן העשרות הנשארים והם ס'ע'פ'ץ'. והנה היו שרשים וחלוק מספר האחדים הוא כ"ד ל"א והם כוללים כ"ל א"ד העולה מן האדמ"ה. והסוד אדי"ם שכוללים א"י פעמים מ"ד כמו

שרמזתי למעלה בעניין ג׳ מזה החלק. ומזה תבין כי העשרה כללו הכל והם הכ״ל. ואמנם הח׳ עשרות חלוקם שק״ם וסודם מנשי״ם, ואמנם הם שמנ״ה אשר הם השמי״ם, חברם ותמצא סוד כלם כל״י הנפ״ש הם שמנ״ה כלי״ם הם שמנ״ה ימי״ם, ועל כן ברית מילה בשמנה ימים. ותבין זה הסוד מן השכלי״ם, גם מן ש״ם אדנ״י. ובדעתך סודו על בוריו תמצא בעצמך כח שתוכל בו להכחיש פועל המכשפים, ותכיר שלשת מיני נמצאים אשר להם דמות אדם. והם אד״ם מלא״ך שט״ן אשר הם המכשפים בעצמם.

והנה נשארו ד׳ אותיות מן החלוק ונלקחו שנים מהם לשרשים והם ק׳ר׳ וכללם ש׳, ושנים מהם היו ש׳ת׳ והיו לשמשים, חברם ויעלו שש״ת, חברם ותמצא ששת ימים שמנה ה׳ יתברך כשברא העולם עם האותיות. והנה תבין מדברינו כי הימים הם הכלים והם ששת המנשימים, וכשתסתכל בזה הכלל המופלא תפלא מנסתריו, ותשמח הרבה בהשגתך עם הסודות האמיתיים. וכשתכיר שרש השמשים גם שמש השרשים, תחיה ותהיה שר המשרתים, ותכיר מי הוא משרת השרים אשר סודם חומר וצורה, ומהם תשיג סוד שנ״י מלכי״ם המשרתים את המלך אדנ״י צבאו״ת, אשר רמזו ישעיה הנביא ע״ה באמרו **״שרפים עומדים ממעל לו״** וגו׳. ומהנזכר תתעורר אל מציאות אותיות הא״ב במבטא שנחלקו לחמשה חלקים בחמשה מקומות הפה. והם אהח״ע בגרון, בומ״ף בשפתים, גיכ״ק בחיך, דטלנ״ת בלשון המכה על מקום שרש השנים שבמערכה העליונה, זסצר״ש בשינים המכה במקום ההוא בעצמו, אלא שההבדל אשר ביניהם הוא קטן מאד והוא מצד היות האחרונים נזכרים בקצת שריקה והראשונים בלתי שריקה. והשריקה יוצאה מבין שתי מערכות השיניים בהכות הלשון על המערכה העליונה הנקראת בשם החיך. והיא סוף החיך, וגם גיכ״ק הזכרתם עם הכאות שרש הלשון הפנימי על ראש החיך הפנימי.

והנה אחר שהאותיות נמצאות בכלל בחמשה מקומות הנזכרים, נחלקו כל הכלים ונפרדו בצורות הזכרה לכ"ב חלק, והיו בגרון ד' חלקים זה בפני זה, כי א' הוא בראש הגרון שהוא, סוף הצוואר למעלה. וה' הוא פנימי יותר שירד מעט בגרון, וח' ירד יותר, וע' ירד יותר, ואם כן הנה ע' ראשית מציאות הדבור. ועל כן נרמז שהלשונות כולן ע' וכן מספר האומות ע' ומספר הכתב ע' ומספר השמות ע' ומספר הזקנים ע'. הנה שם האות זה עי"ן ופי' עי"ן מקור מים חיים. וגם הוא מלשון עיון והשגחה, וסוד מספרו שבעים, וכל שבעים הם שבעה והוא רמז לז' ספירות. וסוד עין הבינ"ה שמשם מתחלת כל תנועה והוא סל"ם והוא סינ"י, והוא כולל י' פעמים אח"ד שהם ה' שמות הקדש וסודותיו רבים. והאותיות הנמצאות בשפתיים נחלקים גם כן אל ד' חלקים, והנה ב' יש לה ב' הברות דגש ורפה, ובדגש לא ניכר הבדלו כי אם ברפה. והרפה אשר בב' הוא אשר הבדילו מחבוריו במבטא, שהנה מ' דומה לב' ולע' הרבה ולו' מעט, כי אם הו' הוא נזכר בשום השפה התחתונה תחת מערכת השיניים העליונים, ובשיניים אדם סוגר את הפה ומוציא הברה ו'. והנה מ'ב' בסגור הנחירים יהיו נכרים במבטאם, מה שאין כן בשאר האותיות והכל לסודות נפלאות יתבארו ברוב עיון למי שיחקרם בשכל שלם, וכן צריך שתעיין בכולם.

ואמנם סידורם הוא טבעי ואינו כנזכרים שהם בסידור הסכמיי, שאם הלשון הסכמיי הדבור הוא טבעיי. וזה סדרם הטבעי א' מן הגרון ב' מן השפה, הרי לשניהם ב' קצוות הדבור. ג' מן החיך ד' מן הלשון, הרי אבג"ד אמורים מד' מקומות, ועוד חוזר חלילה הדבור להאמר ה' מן הגרון ו' מן השפה ז' מהלשון ממקומו השני, ח' מהגרון ט' מהלשון ממקומו הראשון, י' מן החיך. והנה היו בגרון שלשה, והם אה"ח, ושתים בשפה והם ב"ו, ושתים בחיך והם ג"י, ושתים בלשון והם ד"ט, ואחד בלשון ממקומו השני והוא

ז׳. ואם כן הנה בלשון שלש שהן דא״ט כנגד השלש שבגרון שהם אה״ח. ועוד הנשארים כ׳ בחיך, ל׳ בלשון, מ׳ בשפה, נ׳ בלשון. עוד ס׳ בלשון במקום השני, ע׳ בגרון, פ׳ בשפה, צ׳ בלשון במקום השני. הנה היו שתים בלשון והם ל״נ, ושתים בו בשני והם ס״ע הרי ד׳, וב׳ בשפה והן מ״פ הרי ו׳, ואחת בחיך והיא כ׳, ואחת בגרון והיא עי״ן, הרי ח״י עם הי׳ הראשונים, ועוד הנשארים הם ד׳ והם קרש״ת והיה ק׳ בחיך ר׳ בלשון השני, וש׳ גם כן ת׳ בלשון הראשון, הרי הכל יחד הן כ״ב.

ודע שאע״פ שאמרתי לך שאלה טבעיים במוצא לפי סידורם, לא אמרתי זה בעבור אלו האותיות ולא זולתם משאר אותיות שבשאר כתבי האומות. אבל ידוע שכל הלשונות אלה הם מקומות מבטאם והמוצא שלהם טבעיי, וכל אות שבמבטא א׳ מניעה אותה בטבע. ודע כל מה שאתה מוצאו בזה האיש מזאת האומה, ואתה מוצאו בכל איש מכל אומה, ואינו משתנה בעצמות, כי הכל אחד הוא הנקרא טבע. ומה שמשתנה בם הוא הנקרא מקרה, וזה כי הדבור באדם טבע הוא, ושיהיה מדבר בצירוף האותיות גם כן טבע הוא. והדבור כולל שלשה דברים והם שם ומלה ופעולה. ואמנם שיקרא זה האיש זה הדבר בשם זה הידוע אצלו ואצל אומתו. וזה הפועל בצורה הזו הידועה, וזה הדבור בציור מיוחד וכל זה משונה בדבור הקריאה באותיות אצל אומה אחרת. הנה תדע שזה מוסכם בכל אומה ואומה ואינו טבע, אבל מוצא הקול מהגרון והרוח מהשפתיים והדבור מחמשת המקומות הנזכרים. והיה אם כן כלל הדבור משותף בשתוף זה, כלומר בקול ורוח ואותיות וניקוד, והברת הקול משותפת עם רוח בהכרח.

הנה כל זה הוא טבעי שבכל אדם שלא ישתנה באחד ממנו, כי אם במקרה כאלם וזולתו מהדומים לו. ועל זה התבאר במופת שהלשונות הם הסכמיות. ובהיות זה טבע בא בעל לשוננו להורות

לנו כוונת הדבור ומעלתו, וכן עשה כל מסכים לשון או כתב. ודע שכל מסכים לשון כבר קדם לשון מוסכם ללשונו השני, והעד שאם לא קדם לו לשון לא היה יכול להסכים עם זולתו לקרוא דבר בשנוי מאשר נקרא כבר. כי איך יבין זה השני לשונו השני אם לא יבין לשונו הראשון ויסכים עמו לחדש לשון וכן לכתב, אלא שיש קצת הפרש בין הסכמותיהן ואין זה מקום ביאורו, אבל ממה שזכרתי תוכל להבין מה שלא זכרתי. כי כוונתי היתה להודיעך בזה החלק הרביעי קצת רמזים על עניין יצירת אדם. וכבר רמזתי לך פה מה שאפשר לבאר בקצור לפי כוונת זה החבור בזה החלק הרביעי. גם נרמז קצת מעניינו בקצת החלקים האחרים שכשתעורר על זה תבין כל הכוונות בע"ה.

החלק ה׳

סימן אותיותיו צ׳ק׳ר׳ חלקיו ג׳ ועניניו ג׳ והתיבה א׳ב׳ו׳.

חלק צ׳ עניין א׳ סימן א׳ כולל סוד השמות.

כבר התפרסם לכל בעלי הלשונות שהלשונות דיבורם נזכרים בפה, להורות בם על עצמי הדברים הנמצאים ועל מקריהם. ואין דבר בכל המציאות אלא מה שהוא עצם או מקרה. והעצם יחלק לחלקים והם עצם נפרד ועצם מורכב. וכן המקרה נחלק לחלקים והם מקרה נפרד ומקרה דבק. והשם שיורה על העצם יחלק לחלקים שם אחד ושם מורכב, וכן המורה על המקרה. ועל כן ראו חכמי הלשונות שכל השמות בין עצמיים בין מקריים נחלקים לשלשה כללים עליונים חלוקה מוכרחת, והם נבדלים ונפרדים ומשותפים. וזה פירושם בקצור, הנבדלים הם השמות שנבדל כל נמצא מזולתו בעצמו ובשמו, כגון אש מרוח ורוח ממים ומים מעפר ועפר מאש, וכן בהפכם זה מזה. שאין כל אחד הוא חברו בפועל, ואע״פ שהוא וחברו עצם אחד בכח, ר״ל שעצמם מחומר אחד. והם נבדלו בעצמם מצד צורתם בפעל, ועל כן נבדלו בשמם. ואמנם בשוב האש רוח, הנה ישתנה שמו ויקרא רוח, לא מפני שנוי חומרו כי חומר האש הוא בעצמו חומר הרוח, אבל מפני שנוי צורתו. והנה ידמה זה הדבר מצד השנוי להיות מציאות השם והעצם יחד דבר נמשך, אלא שהאש כבר הוסכם שמו בכללו ולא ישתנה כי אם בהשתנות חלק ממנו. והחלק הוא אשר השתנה מצורה לצורה ומשם לשם, ועם כל זה לא נשתנה כל עצמו ולא שמו הכללי. ואם כן מקרה הוא שקרה לעצם הפרטי ולשמו עמו, וכן לשאר הדברים כולם. והנרדפים הם שהשמות רבים והעניין הכולל את כולם הוא אחד, כגון דרך ונתיב ואורח. והמדקדקים קראום שווים בפתרון ונחלקים במבטא. והמשותפים הם הפך

הנרדפים, והם שהשם עליהם אחד והעניינים רבים משתנים. ומפני שהיו הנרדף והמשותף הפכים היה הנבדל אמצעי מבדיל בין שניהם. והמדקדקים קראו המשותפים שווים במבטא ונחלקים בפתרון, וזה בכלל.

ואמנם המשותפים נחלקו לששה חלקים יש מהם משותפים שנקראו גמורי השיתוף כגון רוח מזרחי ורוח הקדש, שנשתתפו בשם רוח לבד ונבדלו בעניין הבדל גמור. מפני ששניהם שני עצמים שאין בין עצמותם שיתוף שיורה שבעדו נשתתפו להקרא שניהם בזה השם המיוחד. ויש מהם מוסכמים והוא שיהיה שום עניין מעמיד שני העצמים שהשם על שניהם אחד או עצמים רבים. והשם ההוא המיוחד לנקראים בו מורה בהסכמה על כל אחד מהם מצד שהם משותפים בעניין ההוא. ואשר מקיים לזה העצם הנקרא בשם זה הוא בעצמו המקיים לזולתו מכל הנקראים בשם ההוא המשותף להם בהסכמת הלשון, בשם החי שהוא שם נאמר בהסכמה על אדם ועל חמור ועל שור ועל כל אחד ואחד מבעלי חיים. מפני שעניין החיות הוא עניין נמצא בכל אחד מהם, והוא המקיים עצם כל איש ואיש מהם. כי החי הוא גוף ניזון מרגיש, וזה הגדר הוא משותף לכל חי. ויתכן לומר זה גם כן על כל מה שהוא סוג או מין או איש, ששם הבדל עליהם שווה בהסכמה שגם הסוג, כגון גוף הוא מעמיד כל בעל גוף. וכן המין שהוא האדם, וכן המדבר שהוא הבדל והוא מעמיד עצם האדם שגדרו חי מדבר.

וידוע שכל גדר מורכב מסוג משותף ומהבדל מבדיל מין ממין מאשר השתתף תחת הסוג. שכל סוג כולל תחתיו שני מינים לפחות, ועל כן השם המוסכם כולל סוג או מין או הבדל, המורים על עצמות מהות דבר, ולא יורה על סגולה ולא על מקרה, מפני שאין הסגולה ולא המקרה מן הדברים המקיימים את העצם. וזה שכבר יתכן שימצא הנמצא בסור מעליו המקרה או הסגולה לפי

המושכל. ויש שמות שהן מסופקים והוא השם הנאמר על שני עצמים נמצאים משותפים בעניין שהוא בלתי מקיים מהות כל אחד מהם או על עצמים יותר מהם. כשם אריה שהוא נאמר על החי ועל המת ועל המצויר בכותל. וכבר יאמר על הנראה במראה או במים, אבל אותו אין לו מציאות כי אם בדמיון. ואנחנו דברנו בנמצאים, אלא שהשיתוף בין אלה הנקראים בשם אחד אינו מצד הדבר המקיים עצם כל אחד מהם, אבל מצד מקרה שקרה להם, והוא צורת התואר כלומר תבנית הגוף. וידוע שאין התבנית מקיים עצם האריה האמיתי, כי אם צורתו הטבעית הפנימית שהיא הנפש החיה הזנה והמרגשת. ולא נשתתף בזה האריה החי עם המת, ולא עם המצויר כי אם בשם אריה לבד.

והנה דומה השם המסופק משני צדדיו לשני השמות הנזכרים, דומה למשותף הראשון הגמור האמיתי מצד היות זה העצם זולת זה האחד באמתות, ודומה למוסכם מצד היותו נקרא בשם אחד עם זולתו, מפני עניין מן העניינים ששיתף ביניהם, שבעבורו נקראו בשם אחד יחד. ומפני התדמותו לאלו השני שמות נקרא מסופק. ויש שמות נאמרים בכלל ובפרט, והם כשיקרא מין מהמינים בשם סוגו, בשם כוכב האמור על כל כוכב וכוכב מכוכבי השמים בדרך כלל. והוא גם כן אמור בשם משותף מיוחד פרטי לכוכב אחד מיוחד, והוא כוכב חמה הנקרא כוכב השכל. אשר גלגלו הוא השני אשר על גלגל הירח, והוא כדמות סופר לחמה. ועל כן נקרא כוכב חמה. ועל החציר גם כן והדומים לו נאמר שיש לו שם כללי ופרטי. כללי מפני שכל העשבים לפי מיניהם שמם חציר ויש מהם אחד מיוחד ששמו ג"כ חציר, והוא שתרגומו כרתי. ויש שמות שנקראים מושאלים, והם המורים תחילה על עצם דבר, והונח והתפרסם השם ההוא על העצם ההוא, ואחר כך הושאל מהעצם ההוא שהתיישב עליו בתמידות אל עצם אחר, אלא שלא התיישב על העצם האחר כמו שהתיישב על הראשון, כשם האריה המיושב על

אחד ממיני בעלי חיים, ומפני שהוא גבור יקרא הגבור שבבני אדם לפעמים בשם אריה. וכאלה אצל החרזנים והפייטנים אין להם קץ, ר״ל שמשאילים השמות בדמיונות מזה לזה. ויש שמות שנקראים מועתקים כלומר שיורו על עניין אצל העם והוא מפורסם אצלם. ואחר כך הועתקו אצל החכמים אל דברים שאין הכוונה בהם שווה עם כוונת העם, כשם תפילה שהוא שם בקשה אצל העם,והועתק אל עניין אחד מיוחד בצורה מיוחדת אצל החכמים והנביאים. ותן שם זכר ונקבה ובנים ובנות וכיוצא בהם רבים.

והנה אלה הששה חלקים מכלל השמות המשותפים, וגם כן יש עוד שמות רבים מהם נגזרים ומהם כינויים ומהם תארים ורבים אחרים. אמנם השם הנגזר כגון לבן מלובן, וחכם מחכמה, וצדיק מצדק, ואלה הם מתוארים במה שנגזר תוארם משם התואר. ואמנם התארים הם הלובן והחכמה והצדק והדומים להם. והכינויים שהם חילופים, יתכן שיהיו בתיבות שלמות כגון אני והוא ואנחנו ואתם והם. ויתכן שיהיו באותיות מחוברות אל שמות ואל פעולות, כגון חכמתי ומעשי, חכמתך ומעשיך, חכמתנו ומעשינו, וכן חכמתם ומעשיהם. גם בני ראשי בנך ראשך וכיוצא בהם. ויש שקרא אלה הכינויים בשם עשרת הקונים מפני השתתפם לעשרה. ואם תשים הבדל בין זכר ונקבה ויחיד ורבים כמו שתשמע יעלו לי״ב כינויים בהכרח שכן ראוי להשלים כל העניינים הנמצאים בדבור עד לי״ב חלקים כמו שנאמר בחלק ג׳ מזה החלק שאנו בו עתה. ויש שמות מורכבות הרכבת ספור ועניני השמות משתנים בשינוים רבים. וכבר חלקום המדקדקים לחלקים רבים מאד, ועדין לא הגיעו אל תכליתם ולא יגיעו לעולם שאין להם קץ. ואנחנו רמזנו פה עניין השמות כדי לגלות בו לפנים מה שתשמע בעזרת ה׳ יתברך.

חלק ק׳ עניין ב׳ סימן ב׳ כולל עניין הפעולות.

מפני שהשם יורה על מציאות עצמיי או מקריי והפעולה אינה לא עצם ולא מקרה אלא עניין מיוחס אל עניין, נאמר בה מה שתשמע והוא זה. דע שהפעולה יש ממנה נמצאת בכח ויש ממנה נמצאת בפעל. ויש ממנה טבעית ויש ממנה מלאכותית ויש ממנה מקריית. ואמנם מה שבכח יחלק לשני חלקים קרוב ורחוק. הקרוב הוא שקרוב אל הפעל מאד, והרחוק הוא שרחוק מהפועל. ולפיכך יכנסו ענייני קירוב וריחוק עוד בין הקרוב ובין הרחוק, כאמרך חומר האדם הרחוק הם היסודות, והקרוב הוא שכבת זרע הנקרא קרי והאמצעיים הם מה שביניהם. ואמנם הפעולה הטבעית היא כאמרך האדם כותב בשעת הכתיבה שאז הוא פועל בפעל, והגלגל מתגלגל בפעל תמיד. ואמור שאין הפעולה לא עצם ולא מקרה כי אם יחס מתייחס אל הפועל שפועל אותה ואל הנפעל הנושא אותה. והיא אינה עצם שאינה גוף וגם אינה כח בגוף, שאם היא כח אינה פועל. ואם תאמר שהיא כח פעול ועומד עם כן היא עצם. רק יתכן לקרואתה על פי יחס התואר שבו יתואר הפועל ותואר שבו יתואר הפעול הנמצא בעצם נושאו או המקרה. ואמנם הפעולה הטבעית היא העצמית בין תמצא תמיד בכח המוכן לצאת לפועל, בין תמצא בפועל כגון כובד הגופים המורכבים ברוב הרכבתם ממים ועפר. וקלות המורכבים ברוב הרכבתם מאש ורוח, וחמימות האש ולחות המים, ועליית זה למעלה וירידת זה למטה וכיוצא בם. ואלה העניינים גם כן הנמצאים בפעולות הטבעיות יקראו מקריות כמו שיקראו עצמיות כי אינם עצמים אבל קראנום עצמים. מפני היותם מתמידים עם העצמים הנושאים אותם ולא ימצאו בלעדם בפעל כלובן בשלג והשחרות בזפת. וקראנו המקרה הקורה לעצם עת מהעתים. ועוד נעדר ממנו כחום למים וכלחות לדונג וכיוצא בם מקרים עתים. ואלה הדומים להם הם הפעולות הנמצאות בטבע

ונקראו טבעיים ונמצאו מחויבים הטבעיים באלה המקריים הנזכרים הקורים לטבעיים בהתהפכות לעתים ונקראו מקריים. ואולם המעשים המלאכותיים הם הנעשים ע״י אדם לבד, וכל באי עולם לא יבראון חומר אחד לא קטן ולא גדול לא רב ולא מעט וגם לא יעדירוהו מהמציאות המוטבע. אבל המלאכה היא דומה בקצת עניין לטבע, שהיא נתינת צורה בחומר בעל מזג. והנה על זה יוחסו הפועלים אל פעוליהם והפעולים אל פועליהם. ויחס הפעולה הוא המשותף לשניהם להתייחס אליה וליחסה אליהם. ומפני שאין פועל בלתי זמן ובלתי מקום יוחסו גם כן הפועל והפעול והפעל אל זמן ואל מקום. ומפני שאין פועל בלתי ארבע סיבות, והם החומר והצורה והפועל והתכלית, יוחס כל פועל אל ארבעתן, שהוא סיבת מציאותן. וכל אלה העניינים מבוארים בספרי החכמה.

ואולם אנחנו נזכיר פה עניין יחס הפועל אל הזמן לבד עם הפועל והפעול, והשאר יבוקש במקומו וימצא ויובן משם בעיון המשכיל. ונאמר על זה שהפועל הנה יהיה יחיד או רבים. והיחיד נחלק לשני חלקים זכר או נקבה, והרבים גם כן נחלקו לשני חלקים זכרים או נקבות. והמדברים המורים על הפועל יחלקו לשלשה חלקים, והם הנמצא המדבר עם הנמצא השומע על שלישי בלתי נמצא לפניהם, והמדבר על עצמו, והמדבר על חברו פנים אל פנים על עצמו של חברו. ויכללו אלו שלשת החלקים ג׳ נמצאים כלליים, והם אנחנו אתם הם. וג׳ נמצאים פרטיים והם אני אתה הוא, ונקרא אלו כינויים. חלקם עוד לזכרים ונקבות ויעלו לי״ב חלקים. ואם חסר מהם דבר דע שהוא מחסרון הלשון. והנה בלשוננו כשנרצה לייחס פעל שכבר עבר באחד מן הבניינים אל פועליהם יחסרו מהלשון שלשה שמות משנים העשר ונכפלו השלשה, ולא נתייחדו למי שראוי לייחדם אליהם ונשארו אם כן תשעה. ואלה הם פעל ראובן אתמול פעל פלוני פעלה אשתו פעל פלוני פעלו ראובן ושמעון, פעלו רחל ולאה, פעלנו אנחנו אברהם ויצחק, פעלנו אנחנו שרה

ורבקה, פעלתי אני יעקב, פעלתי אני בלהה, פעלת אתה יעקב, פעלת את זלפה, פעלתם אתם עמרם ומשה פעלתן אתן יוכבד וצפורה, אתמול פעל פלוני. הנה הנזכרים ביחס הפעולות הם י״ב ואמנם היחידים הם ששה והרבים הם ששה. והנה נכפלו שנים מן הרבים והם פעלו פעלו, גם פעלנו פעלנו. ולא נתייחדו בם הזכרים מהנקבות כמו שנתייחדו בשאר דברים. ואם כן היו הנכללים ארבעה ונעלמו שנים מהששה, ועוד נכפל אחד מן היחידים והוא פעלתי פעלתי שלא נתייחד בם זכר מהנקבה, כמו שנתייחד בשאר היחידים. ואם כן היו הפרטים חמשה ועלה הכל תשעה ונעלמו שלשה ויש לשונות שחסרו יותר ויש שחסרו מעט ויש שחסרו בשווה בלשוננו, כלומר תשעה אבל להוסיף על י״ב לא יתכן, לפי הדבור הטבעי שאין הנמצאים לא יותר ולא פחות. ואלה הם הקונים בעצמם, הוא, היא, הם, הן, אנחנו, אני, אתה, את, אתם, אתן. והנה לפי זה הלשון עלו הכינויים עשרה, כי פעלו פעלו שהיו שווים לשנים, התייחד כל אחד ונבדל בין מ׳ לנ׳ בעניין הם והן, ולו היה אפשר להשלים כולם היה דבר מעולה, ויראה ממה שמצאנו אנחנו גם נחנו וגם אני גם אנכי, ולא מצאנו זה הכפל בזולתם, שהכוונה בלשון היתה להבדיל בין הנקראים בהם. ולא נאריך בזה פן נהיה לבוז, ואין טענה מפני שמצאנו אתנה במקום אתן, ולא ממה שבא אתם לנקבות במקומות, כי זה גם כן מכלל בלבול הלשון, או לסוד מן הסודות האחדים.

הנה זה אשר זכרנוהו הוא לפועל שעבר ואמרנו שסובל י״ב לפי חלקי הנמצאים מצד הדבור. ואמנם מפני שהזמן עוד נחלק לעומד ולעתיד, בא הפעל מורה על שניהם, ונחלק העתיד לשני חלקים ולח׳ דבורים. ד׳ מהם צווי ומורה פעל עתיד להפעל, וד׳ מהם עתיד על ד׳ פועלים. והצווי מפני שהמקבלים אותם אינם כי אם ארבעה והם יחיד נחלק לזכר או לנקבה. ורבים נחלקים לזכרים או לנקבות, כאמרך בצוותך להם מצוות ראובן שמור זה הבית עתה או מחר.

אבל על עבר לא יתכן לאמור שמור, שכל צווי עתיד ואינו עבר. רק יתכן להאמור לקיים ההוה עתה, אך התחלתו מעת המצוה ואילך או תעמוד או לאו, ואין שום מצוה כי אם פנים אל פנים. והבן זה שהוא סוד גדול מהגדולים שבכל התורה, כי מה שאני כותב פה אינו ריקם מהסוד, שאיני בא להעתיק בחבור זה ספרי המדקדקים, אבל באו העניינים בו לעניין הערה אל דבר מוכרח, או מועיל לכוונת החבור. ומזה עוד שתאמר לנקבה בציווי שמרי זה הבית בזמן פלוני, וכן לרבים שמרו ולרבות שמרנה. והנה עשרת הקונים שהם הכינויים יוסיפו על שרשי השמות או הפעלות, עשרה אותיות בסופן להבדיל בין הקונים בשמות. כאמרך שמי, שמו, שמה, שמך, שמן, שמנו, שמם, שמו, שמכם, שמכן. ובפעלים כאמרך פעל פעלה כמו שרמזתי בם ובכינויים, אלא שהפעלים יחסרו אחד כמו שזכרתי, אבל הכינויים עשרה כמו השמות. ואחר שהתחלתם מן הוא היא תבין סודם.

וכן תבין סוד התחלת שלשת הכינויים של השמות שהם שמי שמו שמה כי סופן לעדות. וכן סוף הציווי בשלשה מהן גם כן, שמרי שמרו שמרנה. והתעורר מדברי אל השם ותשים מעלת השם המיוחד יתברך. ועוד הפועל מורה על עומד וכן הפעול עומד, ולא יקרא פועל אלא הפועל בפועל בעת הפועל. ואם פעולתו תמידית בלתי העדר גם הוא תמידי בלתי העדר. וזה מושכל ראשון, ואם יעדר הפועל והנה הפעול עומד ככתיבת הספר אחר שנכתב, ואע״פ שהפועל חי או מת לא יקרא פועל, אבל הפעול יקרא פעול כל עוד שהפעל נמצא בו, ואם נעדר פעלו במחיקת אות מהלוח לא יקרא פעול אז, אבל יאמר עליו שכבר היה פעול, אבל אינו עתה פעול בפועל כי אם בכח קרוב או רחוק. והנה היו הדיבורים הנאמרים בפועל, והם כאמרך ראובן כותב, לאה כותבת, אברהם ויצחק כותבים, שרה ורבקה כותבות, ותי״ו כותבת באה במקום ה׳ של כותבה, והכל שווה בלשון. וכן עוד עניין הפעול, כאמרך הספר

כתוב, האגרת כתובה, הספרים כתובים, האגרות כתובות, וגם אלה הם ד׳ דבורים. ולא יתכן להוסיף עליהם ולא לגרוע מהן כלום. שאם ימצא אחד בלשון ואע״פ שלא ימצאו השאר, בין מכלל כל הבניין בין באחת משש מעלותיו, תוכל לבנותו בכל מקום שתרצה.

והנה יש שני עניינים שהן שורש לכל דבר שיאמר עליו עניין פעל, והם שמות ראשונים לפעל. כאמרך בניין או בנינים שעליהן תבנה כל פעולותיו, עבר ועתיד ועומד. והפעל לא יתגלגל על השם העצם שאינו מקבל רבוי ולא סמיכה, אבל יתגלגל על שם התואר ועל המקרה שהם מקבלים רבוי או סמיכה. והכלל של כל שם שיחובר לו בסופו אות, אבל לשם העצם לבד לא יחובר לו אות בסופו לעולם, אך יחובר לו מלפניו. וזה גם כן סוד גדול ודעהו, וכבר ימצא שם העצם נגזר. והנה שם הפעל נחלק לשני חלקים, אחד מהם הוא שם יחיד ורבים, והשני שם יחידה ורבות. כאמרך קדש קדשים או קדושה קדושות בדגשות השי״ן. כי הרפויים מורים על תואר המתואר באלה וכיוצא בם. ומקור הפעל הוא כולל שלשת חלקי הזמן, והם היה והוה ויהיה. והוא לבדו כמו שמור או זכור, ויש לו דרכים רבים בכל הבניינים. ואין אדם יכול לפרש עניינו בטוב כי מפני היותו מקור היה עניינו נעלם. וכבר יתחברו לפניו ד׳ אותיות בכל״ם, ולא יתחבר אליו אות אחרת לשמשו, אבל כבר יתחבר אליו ו׳ השמוש. כמו **״ועשה אותו יום משתה ושמחה״** (אסתר), וכן יתחבר אליו ה״א התמיהה, כגון **״האמר למלך בליעל״** (איוב לד׳ יח׳), ולא יתחבר אליו אות אחרת. וכן יתחברו אחריו כל עשרת הכינויים, והיותו ד׳ מדרגות עם בכל״ם. ובהיותו מקור כולל כל זמן יורה על היות חומר אחד לד׳ יסודות, והוא משותף בכלם והוא מקור להן. וזה עניינו שמור ש׳ קמוץ הוא מקור, ושי״ן שווה הוא צווי. ומן המקור הראשון ומן הציווי תמצא שרש כל תיבה, ולא תמצא שום אות משמש עם הציווי. כי אם אות ו׳ והוא הנוסף, כגון צא ועשה וראה ועשה. וכשתוסיף בכל״ם

תאמר כשמור בשמור לשמור משמור. והנה שב להיות שי״ן מנוקד בשוא בעבור התוספת של ד׳ אותיות. אמנם בהיות שם ו׳ השמוש לא ישתנה ממקצותו וכל ה״א מותמה לא ישנה המקור אלא בכ״ף בבוא אחריו אות מהגרון מהנמשכים אתו.

והנה העתיד כולל ד׳ עניינים על ד׳ נמצאים, והסימן שיורה עליהם הוא אותיות אית״ן. וזה עניינם ראובן מדבר על עצמו ואומר אשמח, ובדברו על חברו הנסתר אומר עליו לוי ישמח, ובדברו לפניו אומר לו תשמח, ובהיותו כולל אחרים עם עצמו אומר לו נשמח. ואע״פ שימצא עוד אשמחה הוא שווה לראשון וכן ישמחו הוא לרבים, וכן נשמחה וכן תשמחו וכן תשמחי וכן תשמחנה, כל אלו נכללו באית״ן. והנה גם זה היה הדבור ראוי להיותו נדבר על פי הצורה שזכרנו, בין יחיד לרבים ובין זכרים ונקבות עד תומם בזו הדרך. אלא שחסרו מהם מה שתראה. והמשל בזה אני ראובן אלך, אני תמר אלך, אנחנו שמעון ולוי נלך, אנחנו רחל ולאה נלך, יהודה ילך, יוסף ושלמה ילכו, שרה ורבקה תלכנה, יהודה ויוסף תלכו, שמואל תלך, שרה תלך, שרה תלכי, יוכבד וצפורה תלכנה. הנה אלה הם י״ב דרכים ו׳ ליחידים ו׳ לרבים וההחסרון שבלשון בם, הם ביחידים ב׳ וברבים ב׳. ואם כן נשארו ח׳ שלא נכפלו, ד׳ ביחידים וד׳ ברבים. וכפי זו הדרך אתה צריך לחקור בשאר הבניינים הכבדים כמו שראית מזה הבניין הקל אשר העירותיך אליו. כי לא כתבתי זה העניין בזה החיבור, אלא להעירך אל סוד הלשון לפי ההכרח אשר אי אפשר להשיג מה שיבוא לפנים כי אם בהקדמות כאלה, שהן מוכרחות להקדימן כדי להגיע אחריהן אל הכוונה בחבור, והוא ידיעת השם באמת. והשכל מוכיח שאם לא תקדים ידיעת סתרי הדבור להשגה, לא יתכן להיות ההשגה המושכלת המקובלת מהשם, שלימה. ואמנם עם ידיעת ההקדמות הנרמזות, ההשגה קלה להכירה, אם לא ימנע מזה מונע חיצוני או פנימי או רצון אלהי.

חלק ר׳ עניין ג׳ סימן ו׳ כולל דרכי המלות.

כל לשון כוללת שלשה דברים אלה שמות פעולות ומלות. וכבר ביארנו השנים מהם בקצור כפי עניין כוונת החבור, ונשארו לבאר המלות, שהם דבר השלישי מהם. ונאמר בהם שהמלות הם הדיבורים הנקראים קשר לעניינים המכוונים, והם מקרים ואע״פ שהם הכרחיים בדבור. וזה כי באמרך שם כגון יעקב לא תובן ממנו כוונה לעולם, ואע״פ ששם העצם הוא שרש שהוא מורה על מהות הנמצא ועל עצמותו. ואפילו אם תרכיב כמה שמות העצם יחד לא תובן מהם כוונת עניין, עד שתשתף לשם פעל. וגם הדברים הרבים צריכים לקשרם במלות נפרדות או באותיות נקשרות בשמות או בפעלים. כאמרך ראובן שתף אליו פעל אחד כגון יצא, ואמור ראובן יצא. והנה מן השם לבדו לא הובן דבר מכוון, ולא מן שיתופו אל פעל עד שתוסיף להם דברים אחד או רבים כגון מן העיר היום. ואז תושלם כוונת הדיבור בהזכירך הכל יחד, כאמרך ראובן יצא מן העיר היום. ואם השם המורה על דבר נמצא לא השלים הדבור לבדו כל שכן המלה שהיא מן או מ׳, כי מן העיר כמו מהעיר, שאינה מורה על שום נמצא. ומכאן תתעורר לדעת שדרכי המלות הן רבות מאד והן משונות זו מזו. וגם תתעורר מכל מה שאמרתי להבין מתוכו מה שאומר מכאן ואילך בע״ה בחלקים הבאים.

הנה כבר ביארתי לך מה שראוי לבארו בשלשת חלקי הדבור אשר כל לשון בנויה עליהן לפי עניינו. ושמתי אלה החמשה פרקים הבאים אחריהם הנחלקים לחמשה חלקים ראשונים, בדמות הקדמות כוללות בקצרה למי שיבוא בחמשה פרקים הבאים אחריהם הנחלקים עוד לחמשה חלקים אחרים. והנה כללו אלה החמשה החלקים הגדולים ב׳ חלקים קטנים פרטיים להם, וגם

החמשה חלקים אלה הגדולים הבאים יכללו עוד י״ח חלקים קטנים פרטיים להם. וסימן כלם כח״י. חבר אליהם י׳ חלקים גדולים ויבוא הכלל חיי״ך, וסימניך **״כי הוא חייך ואורך ימיך״**. והשמר לך פן תשכח את הדברים האלה, ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, כי הם דברי אור השכל הראשון, ועל כן יאיר בלבך כוכ״ב מחדש ותכיר שם חשבון מחשבון שם ותחיה בו חיי עד.

חלק ו׳
סימני אותיותיו ש׳ת׳ חלקיו שנים ועניניו שנים והתיבה א׳ל׳.

חלק ש׳ עניין א׳ סימן א׳ כולל אותיות שם המיוחד.

כל מי שיש בידו שום קבלה מידיעת השם ורוצה להשלים שכלו עמה ולהוציא קבלתו מכח מקובל אל כח מושכל צריך שלא תתבהל נפשו על מה שיראה בספר זה. ואם תתפעם רוח קבלתו יקרא אל יוסף פותר החלומות, או אל דניאל אשר הוא מימינו ויפתור לו חלומותיו. ולא תהיה נפשו עגומה עליו, בראותו דברים עמוקים בתחלת מחשבה. ואם לא ימצא פותר ומתיר קשרים ייגע עד שיבין כוונתי, שאני יודע שאם הוא בעל שכל ועצם מוחו זך ועיין והסתכל בשום דרך מכל הדרכים האמתיים, ישיג דעתי וישמח בה מאד. ואם לא ישיג דעתי על ידינה כפי רצונו ולא כפי דעתו המקובלת אצלו, אלא כפי האמת אם יוכל. ולא ישא פנים לקבלתו אם היא בלתי מושכלת כדי שיקשה על קבלתו המושכלת המקובלת מן השם ומן משה. אבל ימחול על כבוד קבלתו המותחלת וידחנה מפני קבלתינו המושכלת. ויחשוב שקבלתו היא היתה אתמול קבלתי גם כן, טרם הולד בליבי עיני השכל. והוא הזמן אשר בו לא ראיתי אור, ואם הוא בהיר בשחקים החשקים בשם. ואולם בראותי אור באור השכל, דלגתי בו מעניין שפל אל עניין נכבד. והיו לי שתי הדעות ובחנתי ובחרתי לי הנכבדת, וגם שמרתי הראשונה. וכל המתדמה לי ולדומים לי בזה העניין בדלגו מעניין לעניין, ובהרימו דגל העניין הנכבד למעלה יורם ממנו נסו ויתעלה דגלו מאת השם. וקורא אני עליו **״ודגלו עלי אהבה״** (שה״ש ב׳ ד׳), אל תקרי דגלו אלא דלוגו. ואחר שהתריתי בך בהתראה קטנה, והזהרתיך על מה שראוי להזהיר עליו בדברים מעטים שבאו

במקומות רבים. אחל בסתרי אותיות השם הנכבד והנורא, ואודיעך איזה אותיות הם בע"ה.

דע בני והבן כי אותיות השם הם ארבעה, אהו"י, ונקראו בכללם אותיות ההעלמה. על דרך **"זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר"** (שמות ג' טו'). ונאמר בקבלה לעלם כתיב, כלומר שראוי להעלימו. ועל כן היו אותיותיו אותיות ההעלמה. זהו המובן לעם, אבל לנעלם אינו זה, כי אם לעלם הוא דבור משותף. ועניינו האחד הוא עניין ההעלם, והשני הוא עניין המעלה, והוא שאותיות השם ראוי לעלם, כלומר לעלה אותם, והוא כמו להעלם למעלה הראויה. והעד על זה אמרו מיד וזה זכרי, שהורה על זה שהאדם חייב להזכירו. וסוד לדור דור מורה שכל דור ודור מתגלגל בשם לפי הזכרת שמו. והפך ההזכרה שכחה, וכבר הזהיר ואמר פן תשכח וכו', והרמז **"תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח"** (דברים כה' יט'). שכבר נאמר **"כי יד על כס יה מלחמה ליי בעמלק מדר דר"** (שמות יז' טז'). והנה דר מלשון דירה, ועניינו כלל הזמן שהדור דר בעולם ולא נשכח זכרו. שכן כתיב **"אין זכרון לראשונים"** וכו' (קהלת א' יא'). וכתיב **"דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת"** (שם ד'), אבל השם כבר נאמר עליו **"יהוה שמך לעולם יי זכרך לדר ודר"** (תהלים קלה' יג'), ונאמר עוד בגלוי הסוד **"מלכותך מלכות כל עלמים וממשלתך בכל דור ודר"** (שם קמה' יג'). ונגלה יותר באמרו **"אתה יהוה לעולם תשב כסאך לדר ודור"** (איכה ה' יט'), הורה במלכות ובשם ובמהות סוד לעולם באמרו מלכותך ושמך ואתה, כי הם שלש מעלות לייחוד הוא ושמו ומלכותו.

וכבר נודע כי שם הוא סימן מורה על מציאות עצם או מקרה. וסוד הש"ם, ה'וא ש'מו מ'לכותו, ועוד הו"א ש"ם מלכו"ת, סופי תיבות

וראשי תיבות ותוכי תיבות הש״ם אמ״ת וכל״ו, והאמ״ת מושכ״ל, והא״ם מושכל״ת, והש״ם כל״ו אמ״ת, והאמ״ת כל״ו ש״ם, והמושכ״ל אמ״ת. והסוד הוא זה הבינהו, שם מלכות, הוא מלכות שם הוא, ובשם יתעלה הוא שמו והוא מלכותו בעצמו. ואין זה דבר שידומה אבל הוא מושכל, כי במדומה יפול ציור הרכבה ואין בשם הרכבה. והנה נזכר עוד ג׳ מעלות להורות בם על סוד הדורות. והדור מיוחס לדרים בעולם והעולם מיוחס לזמן והזמן מיוחס לעולם. והמעלות הם זכרו וממשלתו וכסאו, וזכרו נמשך לשמו, וממשלתו נמשכת למלכותו, וכסאו נמשך לעצמו. והדורות נמשכים לעולם ולזמן, ואלה ההמשכות הנזכרות ידועות לכל משכיל מקובל. והנני רומז סודם לבעלי השכל, אין ספק שהנמשך אחר הממשיך, הנמשך פחות ממנו בהיותם משני מינין. אבל בהיותם ממין אחד יתכן היותם שווים במעלה, ואע״פ שאינם שווים במציאות. ומפני היות הנמשך או הממשיך אחד מהשלשה חלקים, והם נבדל או כח בלתי נבדל או גוף, נצטרך להכריח בשכל, מי נמשך אחר מי מאלו השלשה.

ובדעתנו שהשכל הנבדל מושך ואינו נמשך, נדע שהכח או הגוף נמשך אחריו והוא בלתי נמשך אחר אחד מהם. ובדעתנו שהשם שהוא הסיבה הראשונה לכל המציאות, הוא מחויב המציאות בבחינת עצמו, והוא שכל בעליונה שבכל מדרגות המציאות. ידענו גם כן מזה שהכל נמשך אחר עצמו, וכל מה שידומה מהתוארים המיוחסים אל עצמו, כולם נמשכים אחר עצמו, אחר שאין בעצמו שום הרכבה, שאם היה מורכב לא היה מחויב המציאות בבחינת עצמו. אבל בבחינת שני חלקי הרכבתו וכל הרכבה הוא מקרה שקרה לנרכב, וכל נרכב יש לו מרכיב. וכל זה כבר התבאר במופתים בספרי החכמה, ואם כן כל שם שיורה עליו יהיה שם מורה על מציאותו או על הבדל שבו נבדל מזולתו. וזהו מנהג הוראה על העצמים הנבדלים בהבדלם, או יורה על תואר מיוחס

אליו, או על היותו פועל, או על מה שידמה שום שלמות בתחילת מחשבה אצל ההמון, אשר אין להם השגה במציאותו כי אם בקבלה. ואם כן הנה יהיו כל שמותיו נמשכין גם כן אחר השם המיוחד לו, כמו שכל נמצא נמשך אחר מציאותו, ויהיה השם הנכבד והנורא הנקרא שם המפורש לבדו ראשית לו כל שמותיו. כמו שהוא עצמו ראשית לכל העצמים, והוא כולם בפעל, והם כולם עומדים בכוחו. ומפני שהשם עיקר לזכר, והזכר אינו כי אם בשם ימשך הזכר אחר השם. ומפני שהמלכות עקר לממשלה, שכל מלך מושל ואין כל מושל מלך, תמשך הממשלה אחר המלכות. ומפני שהעצם הראשון עיקר לכל עצם, ימשך כסא העצם אחר העצם היושב עליו. ואם היה היושב על הכסא גוף, היה צריך אל כסא שהוא גוף לשבת עליו. אבל השם יתברך שהוא אינו גוף ולא כח בגוף, אינו צריך אל כסא שישב עליו, אבל אם יוחס לו שם כסא יהיה הכסא עניין בלתי גוף. מזה תבין שהכסא ההוא הוא עניין מעולה, ואעפ"כ הנה השם עליו בדמות, **"והנה יהוה נצב עליו"** (בראשית כח' יג'). על הסולם על דרך משל.

ואחר שהדבר כן איך יתכן למצוא שם שיורה על אמיתת מהות עצמו ית' שהוא עניין בלתי מושג בשכל, ואיך יושג בשאר השגות שהם למטה מהשגת השכל. ואמנם יורה שמו המפורש על מציאותו, ויורה על הבדלו מזולתו. וההבדל ההוא אינו הבדל עצמו מעצם זולתו לבד, אבל הוא הבדל עצמו תכלית ההבדל מעצם זולתו. וגם הבדל ענייני עצמו מענייני עצם זולתו תכלית ההבדל אשר אין הבדל גדול ממנו, כמו שנאמר בחלק הקטן הבא אחר זה. ואמנם בזה אודיע בו איזה אותיות הם שנתייחדו להיותם שם לו ית' שמו. והוא שנאמר שהאותיות כולן כ"ב, ובחר השם מהן כשהודיע זה לבעלי הלשון ד' אותיות, ובא להורות בם מציאותו. וראה שלא היה אפשר להורות על מציאותו המיוחד כי אם בשם מיוחד, וצוה את משרתיו הכהנים לברך בו את עמו המיוחד

המובחר משאר אומות, כמו שנבחר שמו משאר אותיות, ואע"פ שכולן הן אותיותיו, כמו שכל האומות הן בריותיו. וכאשר היה הוא מיוחד ועמו מיוחד, צוה להביא הברכה באמצעות שבט מיוחד מכל שבטיו, ואע"פ שכולן שבטיו מיוחדים. וכמו שהכל מיוחד בחר ברכה מיוחדת, ואם היא משולשת כמו ששמו אחד משולש וכמו שעמו אחד משולש, כהנים לוים וישראל וכולן ישראל. אבל אין כולם לויים, וכן כל כהן לוי אבל אין כל לוי כהן. ואחר שהודעתיך זה אודיעך שאין שום שם פחות משתי אותיות בשום פנים. והנה הם הראשונים הנבחרים מכל האותיות שהם י"ה, ועוד נבחר ו' לשתפו אל השם ועוד נבחר א'. והנה אלה הד' הם אותיות השם, והם אשר מציאותם בכל. וכל גלגול מתגלגל על שם המיוחד אין בו שום שתוף מאות אחר כלל, כי אם מאלה הארבעה, והם הם לבדם אותיות השם המיוחד. ואחר שהודעתיך זה שמע מה שאומר בהם בסתריהם לפי הקבלה בחלק זה.

חלק ת' עניין ב' סימן ל' כולל עניין הוראת אותיות השם.

בעבור שהשם נמצא חייב מציאות יורו עליו האותיות, אשר מכללם במספרם התחייב מציאות כולם בהכרח והם כולם יח"ד. ומה שהוא ראשית כל מה שנמצא אחריו, והתחייב מרצונו הוא האלוה יתע'. ועל כן צריך שיורה עליו אות שיורה שכן עניינו עם הבאים אחריו, וזהו אות א'. כי א' הוא אות נמצא ראשון לכל האותיות במדרגה, ולא יתכן להזכיר אחד מהן במבטא בלתי א'. וכל נקוד שמניע אות עמו תנועת א' משותפת. והזכר כל האותיות מופשטות מכל הרכבה אחת ואחת, ר"ל מן א' עד ת', עם כל אחד ואחד מהנקודים. ותאריך בכל אות אריכות מעט ותמצא שהתנועה התחלתה משתוף א' עם אות ועם נקוד. ואחר צאת הברת האות מן הפה נשארה הנקודה המשותפת עם א' מתגלגלת בניגון בהארכה

בתנועה מתמדת, על דרך משל על הא׳ לבדה בלי הפסק בינתיים אלה מנשימה לנשימה. וזה הכרחי לפי מציאות חיי האדם, שאם תפסק ממנו נשימתו אשר היא הסבה הקרובה לחיותו קצת שעה, ימות מיד. ועל שנשימותיו הם סיבות חיותו הקרובות, תורה אות הנשימה שעליה נתלו כל הנשימות על מציאות האלוה שהוא חיי כל חי והוא הסיבה הראשונה לכל חיי החיים כולם, ועליו נתלו כל התנועות מראש ועד סוף.

וידוע שכל ההברות הן חמשה מינים במציאות הדבור. אחת למעלה ושמה חולם וציורה נקודה אחת על סוף האות. ואחת למטה ושמה חירק וציורה נקודה אחת למטה מהאות. ואחת תלויה בין מעלה ובין מטה באמצע אחר גוף האות ושמה שורק. ואחת למטה מושכת ישרה ושמה קמץ וציורה קו ישר מסוף האות עד ראשו ונקודה אחת תחת הקו באמצעיתו. ואחת למטה ושמה צרי, וציורה שני נקודים אחת בסוף האות ואחת בראש האות מלמטה. נמצא שכל חמש הברות הן למטה ולמעלה ובאמצע, אלא שהאחד התייחד להיות עליון לבד, והאמצעי התייחד להיות באמצע. וציור למטה נקוד אחד נקרא בשמו ונזכר בהברתו, והשלשה הנשארים היו למטה, ושאר הנקודים מאלו הורכבו. וזה העניין יושלם במקומו בחלק השמיני בסוד מבטא השם.

ודע כי הנשימות אשר לאף הן אלף, רמז זה **"אלף אלפין ישמשוניה"** (דניאל ז׳ י׳), והוא בגימ׳ אלף נשימות האף. והנה סודו **"ויפח באפיו נשמת חיים"** (בראשית כ׳ ז׳), שרמז בו על גדרו של אדם, והוא על שני דרכים. וכן הם שנים חי מת, והוא בגימ׳ חי משכיל מת. וכמו שאם תעדיר הזכרת אלף מהאות לא יהיה מציאות לאות הנחשב להזכר, כן אם תעדיר נשימה מהאיש לא יהיה מציאות לחייו. ודע זה מה שאמרתי בעניין הנשימה שגם היא שמה

נשמה נרמז בסוף תהלים במאמר **"כל הנשמה תהלל יה הללויה"**, שפירשו בו בסודו הללוהו בכל נשימה ונשימה שבך. ועוד נבאר זה יותר מבואר בסוד מבטא השם בעניין הנשימות ובכמותן ואיכותן ובמהות עצמותן בע"ה. ועל היות א' ראשונה בכל עניינה, ר"ל במערכת אלפ"א בית"א שהיא ראשונה לכל האותיות, ובמערכת מספר האחדים שהיא ראשית לכל המספרים. לפי היותה סימן למספר הראשון, שמצד אחד הוא מספר ומצד אחד אינו מספר. ולפיכך היתה אות א' ראויה להיותה שם לשם, כלומר להורות עליו עם הדבר הנכבד שבכל הנמצאים המיניים והסוגיים. ועוד נודע שהא' היא ראשית לארבע מעלות המספר, שהם אחדים שראשם א' בסימן רמוז, ועשרות שראשם יו"ד בסימן רמוז, ומאות שראשם ק' בסימן רמוז, ואלפים שראשם א' עוד בסימן רמוז, והוא חזרה חלילה, ועל כן נקרא האלף אחד. והנה בא להורות בזה שמי שהוא ראשית הוא בעצמו אחרית. והוא מאמר הנביא (ישעיה) שרמז בו על מה שאמר השם אני יי' אני ראשון ואני אחרון, ואשר בא לגלות הוא שהאלף היא מאותיות השם, והיא הראשונה בשם העצם שהוא שם אהי"ה. והי' היא מאותיות השם, והיא ראשונה בשם העצם, שהוא שם יהו"ה, והיא אחרונה במדרגת האחדים, והיא ראשונה במדרגת העשרות.

כל זה הורה על היותו יתברך ראשון ואחרון, כלומר ראשית שאין לו ראשית ותכלית שאין לו תכלית, הוא ראשית לכל נמצא מאתו, והוא תכלית לכולם. שכלם נבראו בעבור התגלות מעלתו לברואיו. ולפי זה העניין צוה השם ליחד לשמו כל בכור, שהוא מורה על ראשית כח המציאות האנושי, כמו שנאמר **"ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני"** (בראשית מט' ג'). וצוה עוד ליחד לשמו העשירי, להורות על תכלית מה שאפשר להגיע בו מן המציאות לעדות שהוא הכל. ומפני שמן א' עד י' שהם י' אותיות, וכולם מיוחסים

אל הראשון שנקראו בשמם הכללי אחדים על שם הראשון ששמו אחד, הוצרך להודיע בראש האחדים ובסוף האחדים, שאין לפניהם ראש ואין אחריהם סוף אחדות, ששניהם צריכים להעיד על אחדות השם על פי עשר ספירות בלימה שהם אמיתת האחדות. ולא היה אפשר אם כן שיהיה שמו בלתי שתי אותיות אלו בשום פנים. והנה היו שניהם במספרם כוללים חצי האותיות, ועל כן היו אותיות נקראים עליהם בסימן עצמם. שהנה בחלקך שם אותיו"ת לשני חלקים או"ת יו"ת, ותשים א' לבדה ואחר כך ו"ת, ועוד י' לבדה ואחר כך ו"ת ותהפך ו"ת אל ת"ו בשניהם תמצא סודם ת"ו א' ת"ו י', כלומר סימן ראשון וסימן אחרון, שעניין ת"ו הוא סימן רמוז כמו **"והתוית ת"ו"** (יחזקאל ט' ד'). והרמז שבת"ו תחייה יורה עליו תו של דיו, בו תמות יורה עליו ת"ו של דם. והסוד אותם שמת"ו בל"ב הורה עליהם ת"ו ש"ל ד"ם, ואותם שחי"ו בנפ"ש הורה עליהם ת"ו ש"ל די"ו והבן זה מאד. וסוד די"ו הוא סוד יו"ד, וסוד ד"ם סוד יו"ד ה"א ו"ו ה"א, ופירושו גם הו"א יו"ד הו"א, אלא שאלו המיתוהו בלבם וכסוהו עם דם הלב אשר לא מלו הלב עד שתתגלה העטרה הסובבת בו ועודנו ערל. ועברו על מצות **"ומלתם את ערלת לבבכם"** (דברים י' טז'), והפסיד הייעוד הטוב שהוא **"וערפכם לא תקשו עוד"** (שם) בסוד הקשת. שהוא הסיבה הקרובה הפועלת למציאות האדם, והיא מצד השני הרחוקה מצד החומר. לפיכך התחייבו מיתה, אשר הם המיתו בקרבם מי שהיה סיבת מציאותם. ואלו החיוהו בנפשם מפני שהסירו מלבם ערלתו, וגלו את ערלתו בכח מילתו ומלוהו, ושפכו את דמו עד שיכירו מהותו ומצאוהו מת בטבעו והחיו מה שכנגדו, והחליפו מת בחי וזולתם המירו חי במת.

ומפני היות כל דם ראשית חומר האדם, היה שם כולל השם המפורש מורכב במבטא. ונאמר עוד כי ת"ו א', גם ת"ו יו"ד, מספר ת"ו עולה את"ה. וכאילו הם שני עדים על השם שהם מעידים עליו

ואומרים לו אתה א׳ אתה י׳, כלומר אתה ראשון ואתה אחרון. והנה אתה בלשון לעז ו״ת שניהם שווים גם כן במספר. ואחר שהיו אלו ב׳ האותיות מורים על השם, והם ראש וסוף לייחוד הוכרחו להשתתף אליהם עוד ב׳ אחרים אמצעיים, כי מפני שהם זוג אי אפשר להימצא אות אחד לבד אמצעי ביניהם כי אם ב׳. ועל כן היו האמצעים ראויים להיותם שם לשם, והם ה״ו ונקרא חשבונם חשבון עגול ונקרא חשבון א׳ שרש ראשון לכל חשבון וחשבון י׳ חשבון שלם.

וידעתי שתשאלני ותאמר אחר שהדבר כן, מפני מה לא היה שם אהו״י מורה שהוא שם המיוחד. דע שכן היה ראוי אבל מפני שהשם רצה להעלים שמו, כדי לבחון בו לבות המשכילים ולצרוף ולברר וללבן בו כח שכלם, היה הכרח לכסותו ולהסתירו ולהעלימו. והורכב על זה מאותיות ההעלמה, ולא היה נעלם תכלית העלם, אפילו המשכילים בעיונם אליו לא היו יכולים להשיג ממנו שום דבר. והיה השם נמצא אצלם על דרך מקובל לא על דרך מושכל. אבל היה הכרח שיהיה משותף בין שתי קצוות כדי להשלים בו שני מיני בני אדם, שנאמר עליהם **״אדם ובהמה תושיע יי״** (תהלים לו׳ ז׳). והם שכלים וסכלים אלה בכח עיונם בשם, ואלה בקבלם עליהם שהוא נמצא. והכסילים נאסרה עליהם הזכרתו והם לא יזכירו עוד בשמם, והמשכילים הותרה להם הזכרתו ושמחו מאד בדעתם דרכיה, כמו שאמר הנביא היודעו באמת **״לשמך ולזכרך תאות נפש״** (ישעיה כו׳ ח׳), וכן צועקים הנביאים על זכרו כמו שנאמר **״המזכירים את יהוה אל דמי לכם״** (שם סב׳ ו׳), ועוד **״ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ״** (שם). וכבר אמר עליהם **״יומם ולילה לא יחשו״** (שם), כלומר לא ישתקו מלהזכירו.

ואחר שהדבר כן הנה היתה שם סיבה להעלימו וסיבה לגלותו. ואילו היה אהו"י שם קבוע והיה צורך להודיע שאלה הד' הם האותיות המשמשות עם כל נקוד, היו הכסילים תמהים ואומרים שזה לא יתכן שיהיה השם מורה על אותיותיו שהם שמשים לזולתם, שלא היו מכירים מעלת זה העניין האמיתי העליון. על כן הוצרך לגלות זה בצורות אחרות בלתי מובנות לפתאים ומובנות לחכמים. ועוד טעם שני מעולה מן הראשון והוא שהשם האמיתי לא יובן סודו בלתי גלגול, שהוא יורה שכל גלגול מאמיתת מציאותו התחייב. וגם לא יוודע מבלתי ניקודו הראוי לו, שבניקודו יכיר אדם סוד כל התנועות ושהוא סבת כל תנועה סבובית או ישרה. וצריך שתמצא בו תנועה סבובית בהכרח להורות על התחייב התנועה הסבובית ממנו. וגם צריך שתמצא לו התנועה הישרה כמו כן להורות על שממנו התחייבה גם היא. והנה לא תהיה הזכרתו שלימה בלתי ניגוני הנשימות הידועות לו, שהם יורו על כוחותיו, ועל התחייב ממנו כל כח כללי או פרטי שבמציאות. כי זאת ההשגה בכללה היא הנקראת על פי הקבלה האלהית המושכלת ידיעת השם באמת.

ואם כן אם לא היה מורה בשם בעצמו זה כולו איך היה מורה עליו בשלמות האחרונה. ועל כן בא השם הנקרא שם העצם בכל התורה כלה בעניין מורה על גלגל חוזר חלילה תמיד, וזה סודו י' הו"ה והמשכיל יבין. ובא עוד במקום אחד מיוחד בצורה שנית מגולגלת והיא זו א' הי"ה. והחכם יכיר שהנה זו הצורה השניה לא באה כי אם שלש פעמים בכל התורה בשם ראוי להיותו בלתי נמחק. גם לא באה בנביאים ולא בכתובים בגזרת שם השם אפילו פעם אחת. ואמנם המקום שבא בו בתורה גם כן לא בא אלא להורות על היותו סבת הגאולה הכללית. והא' ה' אלפים וי' פעמים ה' והבן זה. והוא בעצמו מה שהורה עליו השם הראשון בשני דרכים האחד י' פעמים ה' וה' אלפים שהם ה' לבד שהאלפים אחדים הם. והשני יציאה מן

ה' וביאה אל ו' בזמן ה' פעמים י', וכן השם השני בעצמו דרכו השני בהפוך כזה, ה' פעמים אחד עבור ה' פעמים א'. ולפי זו הדרך יהיה שם העצם אשר ראשו א' והוא הכ"ל ורמזו **"ה"ן ליהוה אלהינו"** (דברים י' יד') הכ"ל שלו. והראשון אשר ראשו י' הוא הכ"ל מצד חבור כל האחדים עדיו, והוא כלל מצד ה' פעמים ו' שהם ל', ומצד ה' פעמים י' שהם כ"ל, וישר והפוך יעלה סודו כלל לכ"ל, והוא סוד עץ חיים אשר העלם מבטאו דיי"ן. וסודו זה בא"ת ב"ש ודעהו וקום משחהו כי זה הוא. וכל עץ יש לו עלים ובם יעלים פירותיו, וכשתשלשהו יעלה לשם בן י"ב יהיה סודו כל"ל לכ"ל כל"ל. כי השם יתברך שמו ויתברך זכרו לעד, וחצי המספר ר"ם וסודו רו"ח יהו"ה. והנה זה הוא עץ חיים כפול ר"ם ותמצא רו"ח מרו"ח הוא, והינו נפש אדם הכוללת כל נפש. והנה הורו ה"ו בהתהפכם בשם שהם גלגל מתהפך פנים ואחור, והרמז **"אחור וקדם צרתני"** (תהלים קלט' ה').

ואמנם הנה באו בשם הראשון פנים ואחור והיה ו' בינתיים מכריע הגלגול של י' ספירות ה' כנגד ה'. ועניין ו' שהוא בינתיים יורה על קיום דבר תמידי ונצחי עומד, כעניין עמוד שעליו הבית נשען. והוא בדמות סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, ומתנועעים סביבו תנועה ישרה כצורה ו' שעמידתה ישרה עומדת בקומה זקופה. ואם כן יורה זה השם שהשם מעמיד העולם, אשר התנועות בו ישרות עולות ויורדות בכח זה השם שסודו י' ספירות שהם נחלקות לשני חלקים שווים שהם הו"ה יהו"ה. ויורה השני שהוא א' הי"ה אשר הוא המכריע בינתיים הוא י' וצורתו עגולה שמורה על תנועה הסבובית סביבה שהשם מעמיד עולם התנועה הסבובית, שהוא עולם הגלגלים בכח זה השם, שכולו ספירה אחת ראשונה ושמה רוח אלהים חיים והיא רוח הקדש. ועל כן נאמר **"כי רוח החיה באופנים"** (יחזקאל א' כ'),

וכבר נאמר במרכבה **"אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן"** (שם יב'). וסוד יהיה עם סוד שמה הרוח, יגלה לך סוד רוח השם הנזכר. והנה היה השם גם כן בן ב' אותיות והוא זה, י"ה, וכשתהפכהו או תכפלהו תמצא סודו שהוא י"ה י"ה. עתה חבר כל שלשת גלגולי השמות השלשה ותמצא הראשון הו"ה והשני הי"ה והשלישי יהי"ה, חבר מספרם ותמצאם גלג"ל. והיו הרוחניים א' עם יו"ד. שים א' עם ג"ל ויעלה ד"ל. ושים יו"ד עם ג"ל עוד ויעלה מ"ג, חבר שניהם ותמצא מגד"ל, והרמז **"מגדל עז שם יי בו ירוץ צדיק ונשגב"** (משלי ח"י י'). והנה עוד זה שווה במספרו עם מגד"ל, חברם יחד ותמצאם קנ"ד, וסודו קדי"ם, והרמז יבוא קדים רו"ח יהו"ה. והנה יהו"ה אלהינ"ו יהו"ה אח"ד, שלשת השמות עולים קנ"ד והם מגד"ל ע"ז והסוד נק"ד. ושם סוד הנזכרים למעלה בשלשה שמות (הי"ה הו"ה ויהי"ה) מיוחדים שהם עיקר שם בן י"ב, ועלו יא' אותיות ועם א' עלו י"ב ואלה י"ד, אבל יורו על גלגול השם השלם פנים ואחור. והשם שהוא תואר והוא אלהינ"ו מכריע בינתיים, והכל אחד כדמות אהי"ה אשר אהי"ה, שהיה אש"ר מלה מכרעת בינתיים.

ושני השמות הם דבר אחד התואר והמתואר, והמכריע גם כן שם למי שיכיר סודו. ואם תכיר שלשה אלפי"ן מהן ותכלול כל אחד יעלה כ"ב ש"ר. וסימניך **"שכרך הרבה מאד"** (בראשית טו' א'), וסוד אשר נ"ר מאי"ר והסוד כמו **באורך נראה אור,** והכל בם נ"ר מאי"ר והמספר דר"ך יהו"ה באר"ץ והוא נ"ר באר"ץ, והרמז **"נר יהו"ה נשמת אדם"** (משלי כ' כז') שמספרם השגח"ת נשמ"ה, שהיא בעצמה השגח"ת השמי"ם. והסוד כמו שנמצאת השגח"ת הש"ם בכוכ"ב כן נמצאת השגח"ת הש"ם במ"ח. ויתגלה לך סוד מסוד יובל שהוא י"ו משולש שיורה על זו"ג משולש. והוא מה שגיליתי לך בסוד החיי"ם המתגלגלים שהם ו' פעמים ה"א שהוא ל', ועוד

המכריעים הם י"ו, הנה תרבעם זה על זה ותמצא שהם כל"י, חבר אליהם ל' יהיו כלל"י, וסודו מלך, ורמזו יהו"ה מלך. וידוע שמציאות הא' נזכר הוא כעניין הנה, כמו **"הא לכם זרע"**, ויהיה סוד אהי"ה ה"א י"ה כעניין הנה יהו"ה, כלומר הנה הוא נמצא כמי שאומר הנה המלך פחדו ממנו, כי עתה יבקש מכם מה שאתם חייבים לו, והוא הלב והנפש והמאור ומה שנמשך אחריהם. והנה הא' (האחד) הפוך הוא חצי אהבה והיא עיקר כל אוהב וכל אהוב, ושלשתם כוללים כ"ח אח"ד שהוא כ"ח אהב"ה, וסוד ב"ה א"ו והכל יהו"ה י"ה. שים על אהבה עולם ותמצא העול"ם הב"א, שהוא עול"ם אח"ד קט"ן, והוא עולם אהבה בלא ספק. ועל זה רמזו על י"ה אשר הוא מל"א אלהי"ם, והוא בעצמו יו"ד ה"א שהוא יהו"ה, והוא רמז כ"ו כ"ף ו"ו, כי יהו"ה הוא האלהים, והוא הכולל מלא"ך האלהי"ם, והוא יהו"ה אדנ"י שהוא אדנ"י אלהי"ם, להורות בם סוד העולם, שהוא כל"י האלהי"ם. חשוב אלה"י האלהי"ם ותמצאם אל"ף ויו"ד כלומר ראשון ואחרון. וחשוב עוד אדנ"י האדני"ם ותמצא המעי"ן הכולל מדה כנגד מדה, חברם ותמצא שי"ב. ודע שהוא לרמז ש'שת י'מי ב'ראשית, ויוצא מכלל שם בן י"ב מצורף שלם שסוד חציו אינ"ו גו"ף, וסוד חציו הנשאר ול"א כ"ח בגו"ף. והגלגול שמי שית בראשית והסוד שמי נסתר ברא וכתר, שמי שני יצרים ברא שני יצרים שמי המיוחד והמפורש.

ואם תוכל להבין זו הדרך המופלאה בידיעת השם תדע את השם, חבר שי"ת עם שי"ת ותמצא גלגל השכל א"תך, ורמז **"כי אתך אני להצילך נאם יי"** (ירמיה א' ח'). וחבר שמי שסודו שכ"ל עם בר"א שסודו אב"ר והוא רב"א, ותמצאהו בכ"ל רא"ש והוא רא"ש בכ"ל, ואם תמצאהו בצורה תמצאהו בחומר, וכשתמצאהו בחומר תמצאהו בצורה בסוד נר באש, וכלל הסוד שני יצרים בחומר שני יצרים בצורה. והרי התגלה לך סוד ששת ימי בראשית, והוא סוד

"שש כנפים, בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף" (ישעיה ו' ב'), שהם הפנים שהם בראש והרגלים שהם למטה והכנפים אשר ידי אדם תחתיהם שהם באמצע פנים שתים, ולהם ז' שערים, ידים שתים ולהם י' ספירות כנגד י' אצבעות הידים, רגלים שתים ולהם גם כן י' ספירות כנגד י' אצבעות הרגלים, ומהם התחייבו כ"ז מיני אדם וכ"ז אותיות.

והנה די"ן תשר"י דין ששת ימי בראשית ועל כן יום ראש השנה הוא יום הדין, ומתגלגלין כף זכות וכף חובה שסודם ע"ת ק"ץ, והיה שד"י מכריע ביניהם. ועוד הסוד מטטרון שד"י שמ"ו, כי יהיה סוד פירושו שדי שמו שדי, והמוכרח תתקע"ד, גם שם מטטרון נער והכל כתר שדי לי. ועל זה תדע שגלגול ה' מעיד על יום הדין, ה' פעמים ה' כ"ה, ה' פעמים כ"ה קכ"ה וסודם יו"ם הדי"ן. והדיני"ם כהני"ם א' אלף אחד צורה ושם ויחוד. והסוד שם יחוד מציאה סופי תיבות מד"ה כנגד מציאות הד"ם ודעם. ודע כי חובר אל אות הראשון של שם ו"ד מפני שני עניינים ראשונים, אחד מפני היותם גם הם שניהם במספר י' בעצמו. ושני מפני הוראת ממשלת יו"ד על כל המציאות אשר ו"ד יורו עליו שהוא ו' קצוות וד' יסודות. ואמנם יש לו אחר אלה השנים דרכים רבים, ואלה מהם כתוב יו"ד מל"א, ותמצא סודו מלא"ך, ואמנם הוא האלהי"ם בעצמו. כי סודו היה מלא והוא סוד ה"א יו"ד ה"א שהוא כבו"ד יחי"ד ל"ב, ויהו"ה הוא האלהי"ם, והוא אדנ"י יהו"ה כמו שאמרנו. והרמז עליו **"מעשה ידי אמ"ן"** (שה"ש ז' ב'), שהוא סימן אל מלך נאמן הנור"א, ורמז ונהורא עמיה שריה. והנה אהיה בלעז שריר, וממנו תבין צורת דרך אהיה אשר אהיה. ועוד כתוב יו"ד, ודע כמה יעלה המחובר מן יו"ד והנה הוא הכ"ל גם הי"ם ודע כמה יעלה המחובר מן ו' ותמצא א"כ והמחובר מן ד' שעולה י' הרי מספר שניהם א"ל. חברם מן המחובר מן י' שעלה הי"ם והנה אלהי"ם יוצא מן מחוברי יו"ד והוא א"ל הכ"ל גם כן. ועוד חבר

מחוברי ה"א במרובעם ותמצא יהו"ה. והנה כבר מצאת שיצאו מן י"ה מלא יהו"ה אלהים, והוא הוראת הפוך המדות, כי יהו"ה מדת רחמים, אבל אלהי"ם מדת הדין, כי אלהים הוא דיין. והנה הי"ו אדנ"י גם הנה יו"ד ה"א, ה"א יודי"ן שהם ס' והם יו"ד ההי"ן שהם ימ"ן הרי הכל סימן ניסי"ם. ועל כן היה השם מיוחד וכנוי, ורמזם נקו"ד, ועניינם **"חסד ואמת יקדמ"ו פני"ך"** (תהלים פט' טו'). והנה רמז יו"ם הדי"ן יצא מן דמיו"ן י"ה. כיצד, י' פעמים י' הרי מי"ן, וה' פעמים ה' הרי היו"ד, והנה הכל מן יו"ד ה"י, הוא הסוד הנקרא כח הדמיוני. וכאשר יצא ממנו הדמיוני יצא ממנו גם כן השכל"י, מן סוד י"ה שמ"י. וגם הוא ש"ם היו"ד כמו שזה מי"ן היו"ד, חבר שניהם ותמצא סודם אד"ם ש"ם המי"ן, גו"ף ע"ל צור"ה צור"ה ע"ל גו"ף ושניהם מתים. אך בהשתתף אליהם שם המיוחד שהוא ש"ם החיי"ם נמצא השם מחי"ה המתי"ם. והכלל יצ"ר הטו"ב ויצ"ר הר"ע הוא ש"ם מחי"ה מתי"ם תתצ"ג. חשוב עוד עניין ה"א ו"ו ה"א ותמצא חבור כולם על הדרך הנזכר עולה ע"ד שהוא בעצמו דיי"ן. ועל כן אמרו רז"ל (אבות ד, כב) הוא עד הוא דיי"ן שסודם ה"א ו"ו ה"א ע"ד ודיי"ן. ואמנם הסוד המבואר מהם הוא הוא, ועל זה נאמר **"זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר"**. והסוד זה ימש וזה יזכר, וזה על דרך שני היצרים שמהם השגנו האלהות, שהם משותפים בעליונים עם חומר וצורה, ברמז צדיק ונשגב המעידים על החומר והצורה בפסוק מגדל עז הרמוז למעלה, ועם התחתונים בעצמם זה דרכם ושיתופם, אלא שהעליונים חיים והתחתונים מתים, ובהשתתף כח החיים עם המתים שווים המתים חיים. ומכאן תבין מהו עניין תחיית המתים ומהו עניין חיי העולם הבא.

ודע שדרכי השם אין להם חקר כי סתריו בלי קץ. אבל אם תרצה להתעלות לפניו בכל יום, ושלא תהיה דומה לחמור הרחים אשר סובב ואינו זז ממקומו, ואע"פ שפעל פעולת הטחינה בתנועתו

והוא כלי לזולתו חמור היה וחמור הוא. ואין לו מכל פעולתו שום מעלה נוספת על עצמו. תצטרך להדמות למשתכלים בחכמות שנפשותם בכל יום מתעלות לפני מי שבראם מתוך ידיעת שמו יתברך. ולפיכך אחתום זה החלק בסוד שם בן י״ב ובהוראתו, וממנו התעורר לידיעת שם בן מ״ב ולסוד שם בן ע״ב. כי הכל יצא ממקום אחד והכל הולך אל מקום אחד. ודע כי שם בן י״ב היה הכהן מזכירו י׳ פעמים ביום הכפורים, כנגד י׳ ימי התשובה וי׳ ספירות וי׳ מאמרות וי׳ דברות, שהכל עונה אל רמז אחד מתפשט ממציאות למציאות וגם ממעלה אל מעלה מעניין לעניין ומסבה לסבה עד הגיע הכל לידי שליחא דציבורא. שהנה שליחא דציבורא יו״ד הוא כלומר עשירי הוא ו**״העשירי יהיה קדש ליהוה״** (ויקרא כז׳ לב׳). והנה שם בן י״ב עולה למספר זה החבור בעבור חלקיו השווים שחציים ו׳ ושלישיתם ד׳ ורביעיתם ג׳ וששיתם ב׳, וכלל חלקיו אלה עם החלק המיוחד שהוא א׳ עלה סודם הי״א. וסוד י״ב הוא הו״א, הרי הסוד היא הוא, או אמור הוא היא, והכל כ״ח י״ה אחד וזה דרכם,

יהוה יוהה יההו

וזה אחד מפירושיו

יהיה והוה והיה

ואמנם יש בו כמה סודות אחרים ואלה מספיקים לך בו. ובסוד המבטא נגלה לך עוד סוד נקודם בע״ה. כבר נשלמה כוונתנו במה שרצינו להורות עליו בעניין האותיות המיוחדות לשם השם, אלא שתהיה מה שעוררנו עליו הכרחי, להיותו כדמות ראשי פרקים,

למה שצריך שיוודע ממנו ברוב העיון השכלי, כדי להגיע בו אל צורת תנועת הדבור.

החלק הז'
סמני אותיותיו ת'ש'ר'ק' חלקיו ארבעה ועניניו ארבעה והתיבה ע'פ'י'ה'.

חלק ת' עניין א' סימן ע' כולל צירוף האותיות.

זה הכלל הוא קל להבינו ואע״פ שאינו מושג לנו אבל יש לו סוף בהכרח כמו שיש לכל כתב סוף ולכל לשון סוף בפעל, אבל בכח אין להם סוף. והנה מפני שזו הדרך היא הראשונה מן החכמה המקובלת שבה כדמות כללית, ועל כן כל חלקיה נכללו בשמה הכללי, והוא שם צירוף האותיות, שהוא בגימ' שבעים לשונות, או נקרא הפוך האותיות שהכל אחד. וידוע שאין בלשונות כי אם הפוך התחברות האותיות ויקרא זה מזג מפני שבדמותו נמזגו היסודות. וכמו שכל דבור מורכב מאותיות, כן כל מזג מורכב מד' יסודות. וזהו סוד השם שהוא יו״ד ה״א, כי אהו״י מורה על כ״ב אותיות, וד' מורה על ד' יסודות. ואם כן נמצא כל הדבור וכל היצור יוצא בשם אחד והוא כ״ו שסודו עשרים וששה, ומורה על היותו כת״ר תור״ה, וממנו הקשר מפורש. על כן הורה על היות השם המפורש באיברים. והוא בעצמו דבר יהו״ה, אשר ממנו כל הרכבה וממנו באה הברכה, גם לו משפט הבכורה בברור, והם הם אותיות הברכה והקללה.

ועל כן התגלגלו האותיות בפנים ואחור, כמו שכתוב בספר יצירה ב' אבנים בונות ב' בתים, ג' בונות ו' בתים וכן כולם. וזו היא צורתן, א״ב ב״א, אב״ג אג״ב בג״א בא״ג גא״ב גב״א, וכן כל מה שתבנה מהן יגיע אל תכלית כזו. והנה פירוש זה העניין הוא כמו שמוזג יין במים או מים ביין כלומר שמתהפך הראשון לאחרון

והאחרון לראשון הסוף לראש והראש לסוף. ואם הזדמן בם אמצעי זוג או נפרד יתגלגל עם כל אחד ואחד עד סוף.

והנה במשולש מפני היותו בונה ו׳ בתים והוא המספר שהורה עליו הבניין הקרוב שקדם לו בחשבון אותיותיו ותיבותיו בכלל, שהיו ד׳ אותיות וב׳ תיבות, היה ההפוך בכל אות ב׳ פעמים בראש התיבה, א״א ב״ב ג״ג, והנשאר בכל ב׳ תיבות הוא הנלחם, כלומר המתהפך ב״ג כנגד ג״ב. וכן ג״א כנגד א״ג וכן א״ב כנגד ב״א. ולא יושלם הצירוף לעולם אלא באותיות בלתי דומות, עד שיהיה הדבור האחרון הפך הדבור הראשון. כגון אב״ג שהוא ראש הצירוף שהיה כנגדו הפוך סוף הצירוף שהוא גב״א, וכן בכל הצירוף. וכל צירוף שתצרף כשהוא מאותיות יותר מג׳, כגון אבג״ד או אבגד״ה או אבגדה״ו או אבגדהו״ז לעולם תתחיל לצרף בו תחלה ג׳ אותיות אחרונות שבו. ושמור לפי המספר ההוא להשיב האות הראשון בתחילה תמיד, עד שיושלם גלגול הג׳ אותיות. כגון א׳ מן אבג״ד, וכן אם הם רבים כגון א״ב מן אבגד״ה, או אב״ג מן אבגדה״ו או אבג״ד מן אבגדהו״ז. וכשיושלם גלגול השלש תעיין בצירוף הראשון שהוא המפתח של כולם, ותתחיל בצירוף השני, ותשים הראש לסוף ותמצא כל הדרך ישרה בלי טעות מהגלגול הסובב חלילה, ותמצא ד׳ ראשי צירופים לאבג״ד לפי זו הדרך ואלו הם:

אבג״ד מתגלגל ו׳ פעמים. א׳ בראש התיבה.
בגד״א מתגלגל ו׳ פעמים. ב׳ בראש התיבה.
גדא״ב מתגלגל ו׳ פעמים. ג׳ בראש התיבה.
דאב״ג מתגלגל ו׳ פעמים. ד׳ בראש התיבה.

וכפי הדרך הזאת תעשה לכל הצירופים וכבר הודעתיך דרכי הפוך האותיות כפי מה שמספיק לכוונתנו.

חלק ש׳ עניין ב׳ סימן פ׳ כולל תמורת האותיות.

התמורה יש לה דרכים רבים, יש מהם מה שתהיה התמורה על צד החילוף אות באות באלפא ביתא, כגון יהו״ה שמתחלף בא״ת ב״ש אל מצפ״ץ, וכללו ש׳. ועל כן ש׳ של שלשה ראשים חקוקה בתפילין, ובעבור שהשם ד׳ אותיות יורו עוד על כל מציאותו בש׳ של ד׳ ראשים. ורמז להם ז׳ ספירות אשר בראש, כנגד ז׳ שערים וכנגד ג׳ אבות צורה זו, ש וכנגד ד׳ אמות צורה זו ש והרי סוד שניהם ש״ת, והוא רמז מיוחד ומפורש בחבור שכ״ל עם עפ״ר. והנה התמורות והחילופים יתכן היותם בכל אלפ״א בית״א, כמו שקבלנו על שם יהו״ה אלהינ״ו יהו״ה שמתחלף בא״ב ג״ד על כוז״ו במוכס״ז כוז״ו. וכן בדברי הנביאים שש״ך במקום בב״ל כשדי״ם הוא ל״ב קמ״י, וכן רבים עד אין חקר. וכן בצירוף פא״ר תחת אפ״ר וכן רבים. והנה הצירוף גלגל סובב בסיבוב קבוע הכרחי, שאין לנטות ממנו ימין ושמאל, כשיכתב בצורה השלמה לבלתי עזוב דבר מכולו. כי כולו סובב מכל צדדיו בסיבובים רבים מופלאים בפאות. אבל התמורה אין לה הכרח קבוע מתהפך ומתגלגל אלא לפי הרצון. והנה תמורת האותיות קרובה מן גימטריא, כי היא דומה לה מצד התמורה שזו וזו תמורה. ועל כן אנו אומרים כל גימטריא תמורה, ולא כל תמורה גימטריא. והנה נבדלה התמורה מגימטריא מצד שהתמורה היא על דבר קבוע מצד אחד, ובלתי קבוע מצד אחר. והקבוע הוא שיתהפך באלפ״א בית״א אחת תחלה הכרחית, ובלתי קבוע שיתהפך אחר כן כמה שירצה המהפך להפכו באלפ״א בית״א שנית או שלישית או יותר בדבור אחד. והנה דומה גימטריא לתמורה מצד שלא יזוז גימטריא מהמספר השוה לו מכל צד, וייבדל מהתמורה. שמספרי גימטריא רבים על עניין אחד, ומספר התמורה אינו רק רבים על מספרים

רבים. ודע שכל מה שהתקרב דבר אל הצירוף שהוא השורש הוא יותר מעולה, וכל מה שהתרחק ממנו הוא יותר פחות, ואע״פ שדרכו יותר רחבה. וכבר מספיק זה המעט שרמזתי בתמורה לפי זה החיבור ולפי דעת מי שחובר בעבורו.

חלק ר׳ עניין ג׳ סימן י׳ כולל משקל האותיות.

המשקל הוא שיהיה מספר האותיות שווה בשני עניינים. האחד בחשבון לבד לפי מציאותו, כגון אבגד״ה שהן ה׳ אותיות כנגד ה׳ אחדים. והמספר של שני העניינים בהיותו שווה משני הצדדים יקרא עניין שני, כגון השווי הנמצא בין אברה״ם ובין רזיא״ל זה וכיוצא בו יקרא משקל. והנה זה הדרך שווה לגימטריא מצד אחד והיא מצד שמירת המספר השוה בחשבון לבד. ואינו דומה לו מצד שזה שומר חשבון מספר האותיות בעצמם, ואין גימטריא שומר זה. על כן בהחליפך ש׳ בק״ר יקרא זה גימטריא, והחליפך ת״ק בש״ר יקרא זה משקל. וכן כל הדומה לזה הוא ההבדל הנמצא בין גימטריא ובין משקל, הנה כבר התבאר זה.

חלק ק׳ עניין ד׳ סימן א׳ כולל גימטריא וחבריו.

דע כי בספר יצירה לא מצאנו כי אם דרך אחת מבוארת והיא הצירוף. ואע״פ שנאמר שם חקקן וחצבן שקלן המירן צרפן, ואמנם אמרו חקקן הורה על התחלת הכתיבה בחקיקה, כי כן שם הסופר בלשונינו מחוקק. והוא עניין תיקון החומר להכינו לקבל צורה. ואמנם אמרו חצבן הורה על נתינת צורה בחומר, אבל שקלן והמירן הם מה שספרנו. ואולם צרפן הוא אשר באר שם ענייננו לבד, וזה מפני שהוא ראשית כולן. וכל מי שקבל הצורה הראשונה

הזאת שהיא צורת הצירוף קל עליו לקבל השאר כולן. ומי שלא יקבל זאת ולא שת לבו גם לזאת לא יקבל דבר מן האחרות, כי כולן תלויות בזאת. ועל כן סמך על הראשונה ולא זכר דרכי פרטי חבריה, כי אם בשם הכללי לבד, והוא אמרו שקלן והמירן. ובאמת כבר רמז באמרו כיצד שקלן והמירן, א׳ עם כולן וכולן עם א׳, ב׳ עם כולן וכולן עם ב׳ חוזרת חלילה. וידוע שזו הדרך שזכר היא דרך הצירוף ואינה לא דרך שקול ולא דרך המרה, ואעפ״כ יחס להן עניין הצירוף. והנה גימטריא הוא עניין חשבון שווה במספר שעליו נבנה, כאמרו ארב״ע בגימטריא והוא רג״ע, וכהנה רבות כולן בזו הדרך, כמו אליעז״ר בגמטריא שי״ח, וכן כולן ואין להם חקר. ואמנם נוטריקון יוחס אל גמטריא ואל ראשי תיבות, כגון **״י׳בוא ה׳מלך ו׳המן ה׳יום״** פעם יקראו זה נוטריקון ופעם יקראוהו ראשי תיבות ופעם יקראוהו גימטריא מפני שיתוף שיש ביניהם בעניינים. והנה רבותינו כתבו דברים רבים מאלו העניינים בענין פס ידא אשר בעניין דניאל על אמרו, **״ולא כהלין כתבא למיקרא״** (דניאל ה׳ ח׳). ואמרו פלוני אמר בגימטריא איכתוב להו מנא מנא תקל ופרסין שהוא יטת יטת אידך פוג חמט, ואחר אמר אנם אנם לקת ניסרפו, ואחר אמר ממתוס ננקפי אאלרן (סנהדרין כב.), וכן יתכן לחשוב עליהם רבים. כי הנה האותיות כחומר וההבנות בצורות, על כן יתגלגלו ההבנות על האותיות, והאותיות עומדות במקומן. ולא שנו כי אם סדר תנועתן, כי החומר מתנועע בעצם ומניע את הצורה במקרה, גם הצורה מניעה את החומר בעצם ומתנועעת במקרה. ודרכי תוכי תיבות משתמשים בה מעט מפני חסרון חכמה, אבל סופי התיבות יותר וראשי התיבות הרבה. כגון אל מלך נאמן, אמ״ן הוא ראשים, לכ״ן הוא סופים מל״א הוא תוכים. וכיוצא בם הכל כל מה שימצא מזה המין, ואין לי צורך לכתוב מהן יותר מזה, כי לראיה כתבתים לרמז כדמות ראשי הפרקים ואלה לפי הכוונה מספיקים.

החלק הח׳

סימני אותיותיו ה׳ו׳ה׳ חלקיו שלשה ועניניו שלשה והתיבה ז׳כ׳ר׳.

חלק ה ענין א׳ סימן ז׳ כולל הזכרת השם בניקודיו.

אחר אשר השלמתי עניין הפוך האותיות הכולל, מעתה יתכן לנו שנכתוב מה שאפשר לגלות מסוד הזכרת השם. ודע כי אמיתת השם הוא כצירוף הראשון הנמצא בתורה, ואין בו שנוי כי אם בנקוד לבד וסודו י׳ שמות שלמים נזכרים בשתי צורות, ובכולן האות הראשון עומד ומתגלגל בנקודן. וחשוב שהנקוד הוא בדמות אותיות והוא בכללו חמשה נקודים. והתיבה בת שלש אותיות נזכרת פעמים בלשון זכר ופעמים בלשון נקבה, ואמנם חולם של ה׳ ראשונה אינו זז ממקומו כלל, ר״ל שלא ישתנה בה כלל בכל ההזכרה, גם ו׳ מנוקדת פעם אחת בקמץ ופעם אחת בסגול והרמז הוה על הוה. ואתה הוה להם למלך, ויהיה לפי מציאות י׳ שמות ה׳ כנגד ה׳ זכר ונקבה. והנה חמש אותיות מתחלפות מתגלגלות בצירוף ק״כ פעמים, גם ה׳ הנקודים משונים זה מזה עולה לחשבון ו׳ מאות, ואם תגלגלם ה׳ נקודות עם ה׳ אותיות בכל מה שיוכלו לקבל מן הגלגול יעלה לחשבון גדול מאד. ואמנם ההזכרה של שם אין גלגולה הראשון הנקרא גלגול השם כי אם הזכרת א׳ עם כל אות ואות מהשם פנים ואחור כפי הצורה הזאת שציירתיה בעבור חושבי שמו.

אלה הארבע הזכרות הכלליות הם משתתפות בשם המיוחד עם אות הייחוד אשר לא נזכרה בו בתחילה שהיא מכלל השם ולא בחצי השם, כדי שלא יהיה הסוד נגלה לעם. גם חצי השם הנרמז בשם "הללוהו" שסודו הלל"ו ה"ו שהוא בסודו גלג"ל הו"ה. וכל גלגל הוה היה יהיה בסוד "הללויה" שסודו הלל"ו י"ה, שהוא בסודו גלג"ל הי"ה. ומלת ויהיה כוללת שניהן. וכל הוי"ה מורה על

מציאות נצחי בלי הפסד כשהיא לבדה קיימת בעצמה, מבלעדי צרכה לזולתה חוץ ממנה לקיומה. ואם היא נצחית ויש לה סבת מציאות עצמותה, אין ספק שסבתה נצחית. ואם סבתה נעלמת והיא נגלית נצחותה מעידה על נצחות סבתה. ועל כן יתכן לקרוא שמה בשם סבתה, ולהזכיר שם סבתה בשמה לכוונת הוראה על מציאות סבתה ועל מעלתה.

ומפני שיש בהזכרה עניינים גדולים ואם לא יזהר בם האדם מאד יסתכן בה לכן הסתירוה הראשונים. ואמנם עתה בזמן הזה כבר נתגלה הנסתר מפני שהגיעה השכחה אל התכלית האחרונה, וסוף השכחה הוא ראש ההזכרה, וסוף ויס״ע הוא סוף. ואם הוא רא״ש והסוף שהוא סוף המלאכים, ועם כל זה הוא ראש, והוא לבדו נקרא מלא״ך בשם האלהים וסוד אל קנא, וכולל ז׳ ספירות השם. ועל כן צורת יעק״ב חקוקה בכסא הכבוד הכולל ז׳ ספירות. וזהו סוד גדול וממנו תבין מהו סוד שתי וערב ותכיר בו גם כן הפכו, על כן יעקב סודו עקבי. וסוד ישראל לראש״י זכור מן הנחש ומן מעשהו ומן קללתו התלויה בראש גם עקב, ותמצא השם השני נוסף. על כן סוף הפסוק הראשון מאחריה״ם וה׳ אותיותיו למפרע מהיר״ח, והוא סוד גדול מאד והחבור הד׳, ודע זה מאד. והשני ויב״א בי״ן והוא מורה על האמצעי, וסופו כ״ל הליל״ה. והנה הוא בין ישר בין הפוך בין שווה. והשלישי וי״ט מש״ה מורה על נטיה, וסופו ע״ל המי״ם. והנה פעל הירח על כן סודם חסד גם לבנה. ורמז **״אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו״** (ישעיה א׳ יח׳), ונשארו שלש ספירות יורו על ראשות של שם, והוא ראשות משלש, מחשבה חכמה ובינה. אלה הם סוד הייחוד והראשון כולל השבעה שמות וזה כולל השלשה שמות. ואמנם סוד עשר ספירות כולל העשרה שמות יחד שהם גרזי״ם והם דרכ״י יהו״ה, והנה סוד ההזכרה בכלל האותיות מספרו עולה השמות אשר לו ד׳ אלפי״ן הרי רא״ש, והוא סוד אהי״ה אשר אהי״ה, ונרמז בסוד **״בכל המקום אשר אזכיר**

את שמי" (שמות כ' כא'). והנה **"רא"ש דברך אמת"** (תהלים קיט' קס'), לרמז מופלא וכן רבים מאד. וסוד הצורה הראשונה ראשי"ם והו"א רא"ש האד"ם אשר כולל כל ראש, והוא רמז על עולם השכלי"ם שהוא קיו"ם השמי"ם, ונקרא או"ר לבוש"ו שממנו האו"ר והחש"ך. והעולם השני שסודו של"ג ממנו החש"ך שעניינו שכח"ה. וסוד זכר"י הזכרה, וסוד שמי הו"א השכח"ה, זה שמי לעולם, זה הוא השכחה לעולם. וזה זכרי לדר דר זהו הזכרה לחש"ק, והסוד זה יזכר לדר דר. וסוד הצורה השניה לאחרונה, ושתיהן יחד, הראשון זה הוא אחרון, הפכם האחרון זה הוא הראשון. כלל"ם האחרו"ן והראשו"ן אחד, וסודו ש"ר שמי"א ש"ר הרצון מדת"ו פני"ם ואחו"ר. וסוד הצורה השלישית שמ"י שפ"ע והכל שפ"ע שמ"י פני"ם ואחו"ר הש"ר שמ"ו שמ"י ראש"י משמש"י. וסוד הצורה הרביעית בשנית שהיא ש'. הנה בכל ראש אחד, על כן אלף יתר שהוא שר אלף, וזה דרך פרטיהן שר כל יצר יצרים בחמרים מומר כלומר בכל חומר.ואחר שהודעתיך קצת מזה הכלל, אודיעך סוד תנועת האותיות עם הנקוד אחרי הודיעי אותך סתרי הנקוד הרמוז בשם כולו הנכתב בנקודו.

חלק ו', עניין ב', סימן כ', כולל סתרי הנקוד.

ידוע שסתרי האותיות הם עניינים עמוקים מאד, וכבר נכתבו עליהם סודות הרבה מפורשים בדרכי אותיות דר' עקיבא, ובפרקי היכלות דר' ישמעאל, ובספר הבהיר, ובספר יצירה ובספרים אחרים רבים ממיניהם, וגם קצת מדרכי הנקוד נרמז בספר הבהיר. אך מה שנרמז בספר צחות ובמאזנים, ובספר השם לבן עזרא, שכתב בם ענייני הנקוד לפי הדקדוק. גם רמז קצת מהסודות ואין לנו צורך להשיבו פה, וגם לא לשנות מה שאמרו אחרים, וכבר חודשו גם כן ספרים רבים על עניין זה מזמן קרוב מאד על פי

אנשים חכמים מחוכמים בסתרי קבלת ידיעת השם. ובסומכי על מה שנאמר באלה הספרים והדומים להם על עניין הנקוד לא אאריך בו, אבל אגלה לך סתרי הנקוד הנרמז בשם הנכתב בחלק שלפני זה בלבד, ואודיעך עניין גלגולו. שאני כתבתי השם בצורה שלא ידע כל אדם לקראה, שאין קריאתה כמו שהיא כתובה בצורת שירה אבל קריאתה בצורה ישרה. ועל כן יספיק לך ברמז שאעוררך אל הקריאה כשורה והיא שסודה בצורת נוטריקו״ן כזה **אֹ אָ אֵ אִ אֻ** וזו היא צורת הקריאה הישרה, וסוד ההזכרה, והיא התחלתה באלף לפי טורה וגם ביו״ד בעצמה לפי טורה כן הזכרתה כמוה. וזו היא צורת דרכה בתנועתה כזו **יֹ יָ יֵ יִ יֻ** והנה א׳ כוללת תחלה על פי התנועה הישרה א״י. ואחר שתשלים כל תנועת האלף בהיותה בראש התיבות, אחר כן חשוב ותתחיל מן י״א ותוליך י׳ בראש כל תיבה עד תשלום טור י״ה, ובדרך ה״י כן דרך טורי ה׳ וטורי ו׳ וטורי ה׳ עד סופם.

ודע שמפני שהחל״ם הוא כולל במספרו החכמ״ה, וסודו כולל ג׳ ספירות שהם ג׳ שמות מיוחדים בשלוש יסודות של שלש אמות שהם שלש מאות שהוא ש׳, ועמו נשלם חשמ״ל. לפיכך היה עליון על האות. וזכור כי מי שמחל על כבודו, כבודו מחול. והנה חשמ״ל כולל לחמש נקודות כאחד, כי למטה ממנו ד׳ חיות הנקראות בשם אדם לפי צורת פניהם. שנאמר **״ודמות פניהם פני אדם״** (יחזקאל א׳ ד׳). וגם חשמ״ל הנו גם הוא יש לו עניין כולל בדבר, שנאמר **״ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה״** (שם כו׳). והנה חמשה והנקוד עולה כ״ה, חשוב ה׳ פעמים ה׳ ותמצאם כ״ה, חברם הרי שע״ח והם חשמ״ל. וכך ש׳ היא רו״ח אלהי״ם, והיא חלם. ועוד ח״ת למ״ד מ״ם הרי מדת״ם חל״ם, והנוסף תפ״ד והכל החכמ״ה דע״ת י׳ ראשונ״ה, ובעבור היות חולם מלא הוא הראשו״ן, והוא סוד החכמה אשר היא ראשונה לכ״ל, היה ראוי

להיות הוא הראשון בכל הנקוד של שם. והוא שם השם הוא שר הפנים כמו שהקבלה מעידה בסוד השלשים המורים על היות הם השלשה בעצמם, וממנו התחייב מציאות היות הנפש בחומר. אם כן דין הוא להיות מה שכולל השלשה שמות הראשונה הוא המניע התנועה הראשונה אשר היא למעלה מהכל. וזהו סוד כל, ומפני שחצי השם מנוקד ונזכר בכל מקום באות הראשונה בקמץ, דין הוא להיות השני קמץ בסוד ד׳ י״ה. שהרי כל קמץ כדור הוא, ומורכב הוא מן פתח וחרק, וצורת קמץ הוא צורת קו ונקודה, מפני שכל כדור תנועתו סביב נקודתו בצורה זו ⊙ וזהו מה שיורה עליו ציור קמץ, ומכאן אתה למד כי הפתח ראוי להורות על עגול, מפני היותו קו ישר, כי ציור כך מפני שלא יתקלקל ציור האות בנקודו. והנה הדבר המקיף בכל סודו קמ״ץ והוא כדור מפי״ק מקי״ף, מפיק רצון כל. ועל זה היה מפיק בה״א של י״ה לעורר על מה שאמרתי על פי שנים עדים, ועל זה היה ראוי לבוא קמץ אחר חלם, כלומר שיתנועע הדבר אחר החכמה. ועל המצא שהחולם מיוחס אל הקמץ לבד מכל הנקוד, וישוב הקמץ בשתי צורות מתדמה אל החולם, והוא בהשתתף אל הקמץ שוא באות אחת, ונקרא בשם חטף קמץ או קמץ חטף, כלומר שמתנועע בתנועה מהרה בתכלית המהירות. ואין בכל כדור מי שימהר כמקיף ותנועתו מן כ״ד אל כ״ד ולו ו׳ קצוות והוא מנוקד. שהוא בעצמו דק והוא קדמונו בכח, והוא דבוק בכרוב, וכל כרוב עץ חיים. והרמז עליו **״קנה חכמה מה טוב מחרוץ״**. **״קנה חכמה קנה בינה״**. ודע כי התנועה המהירה הסבובית היא העצמית, והיא הקודמת שבתנועות בטבע, והנכבדת שבכל התנועות היא תנועת כדור ערבות. וסימניך **״סלו לרוכב בערבות ביה שמו ועלצו לפניו״** (תהלים סח׳ ה׳), ורמז השתתפות חלם עם קמץ.

הנה י״ה יהו״ה הוי״ה שזה בא להורות על הכח העליון המנהיג הכל והמנצח הכל והוא כח השם בעצמו, אלא ששב חציו הראשון אחרון ישר וחציו האחרון ראשון הפוך. והנה סוד השם נקרא מפורש מצדדים רבים. אחד מהם זה שהוא מצווה לך לעשות ממנו צורות ואלה הם, ישר ההפוך ותדעהו, הפוך הישר ותדעהו. והצורה השנית של כל קמץ ממהר שישוב מתדמה לחולם בעת בא שוא גם כן אחר הקמץ בסוד חכמ״ה. ואם אין תנועתו ממהרת אבל מאחרת אינו שב כדמות חלם, אבל עומד כמו שהוא. ורמז עניין חלם פועל, וסימניך **״ופרעה חולם״**, וכל פעל שהוא עומד תחילתו חלם, אבל כל פועל שהוא עשוי ועומד קיים תחילתו קמץ. והנה בא אחר חלם צרי להשלים סוד חשמ״ל הנרמז, וגם בא אחר קמץ כלומר בא משותף עם כל אחד ואחד מהם בסוד ל׳ של חלם ובסוד מ׳ של קמץ, כי ח׳ לבדו יורה על כולו. וכן ק׳ לבדו יורה על כולו, והנה בא לבדו פועל צרי עם חלם, וכן שם סודו צרי, ורמז חלם עם קמץ משותפים לעולם, ורמז קרבות צרי אל קמץ, קמץ בעצמו, רק סודו ועד, הרי עולם ועד. כלומר עקר התנועות הוא כך, חלם לפני קמץ וקמץ לפני צרי, כלומר החכמה קדמה לכדור והכדור קדם ליצר, אשר הוא החומר באמת, שהוא משותף בכל חומר. וכל יצר מורכב משני עניינים שווים תחתונים, כלומר שמתנהגים תחת הקדמונים שקדמו לו, והם כדור ונקודה עליונה אחת, ונקודה תחתונה שנית. ועל זה היה שווה בעל שתי נקודות, ומשתתף עם הפתח ועם הסגול ועם הקמץ, אבל לא עם השורק, ולא עם החרק, ולא עם החלם, ולא עם צרי. וידוע שהפתח משרת לקמץ, וצורת הפתח קו ישר בלתי נקודה, גם תנועתו ישרה כצורת תנועת הפתח שהוא בדלת, והרמז **״והדלת תסוב על צירה״** (משלי כו׳ יד׳), כי צירה הוא הצרי, ועל כן היה שם הפתח פתח גדול, מפני שהוא משרת לקמץ גדול. והסגול היה משרת קטן שהוא פתח קטן לצרי שהוא קמץ קטן כלומר כדור קטן. וכן כל חומר קטן כל צורה, שכל צורה היא כדור גדול כנגד החומר שהוא כדור קטן.

וכן הרב "המורה" אמר בארבע סבות התנועה, שהן השכל הנפרד המניע את השכל החושק המניע את הנפש המשכלת המניעה את הצורה הכדורית הדבקה לחומר. והורכב השוא משתי נקודות אחת למעלה בדמות חלם, ואחת למטה בדמות חרק. וכשתעיין בד' נקודים והם קמץ גדול ופתח גדול וקמץ קטן ופתח קטן ותשתף מציאותם בסימן **"וספר כתב איש ריבי"** (איוב לא' לה'). שהנה **ספר כתב** כולל ארבעתם, תמצא שהן שני קמצין ושני צרין, ואם תהפכם הנה תמצא שהן שני פתחין ושני סגולין. וזה כולו הוא מפני שההבדל בין שני הגדולים תוספת נקודה לגדול על משרתו הגדול, ותוספת נקודה אחת גם כן היא הבדל שבין הקטנים, והיא נוספת לקטן שבשניהם, וזה הפך ממה שקרא לגדולים. וסוד ארבעתם באמת ב' כדורים שהם מורים על ב' מיני צורות, וב' כדורים מורים על ב' מיני יצרים שהם החומרים. ומפני השתתפותם ידמה זה לזה בדבר וייבדל זה מזה בדבר. וכל כדור קטן מוקף הוא כחומר לכדור הגדול אשר מקיף בו מכל צד. ועל כן הנקודה כדמות חומר לסובב העליון המקיף, ויהיה העליון כדמות סוג הסוגים, והתחתון כדמות מין המינים. ואשר ביניהם אמצעיים לשניהם כדמות סוגים בערך ומינים בהתהפכם בהערכם לעליון ולתחתון. והנה יתקרבו ויתרחקו, יתקרבו לנקודה ויהיו כדמותה, ויתרחקו מהסובב, או יתקרבו לסובב ויתרחקו מהנקודה. והנה היו נזכרים ו' נקודות וב' עגולים, וסימן **"כי רוח עברה ב"ו"** (תהלים קג' טז'). והנה כל שמנה יורו על גוף שלם, וכל תנועה היא דילוג נקודות מנקודה לנקודה, עד שהיו ב' נקודות או יותר מורכבים ונקראת הרכבתם קו, ונחלק הקוים למינים רבים ולסוגים. והנה הקו והשטח והגוף בעלי כמות, והנקודה אינה בעלת כמות, כמו האחד האמיתי במספר שאינו בעל כמות. והקו יורה על אורך וכן מן א' עד י' כדמות אורך. והשטח יורה על רוחב, וכן מן א' עד י'

במרובעם יורו על דמות רוחב. והגוף יורה על עומק, וכן מן א׳ עד י׳ במעוקבם שהוא עיגולם יורו על דמות עומק, וזהו ציור שלשתן:

א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳ ו׳ ז׳ ח׳ ט׳ י׳

א׳ ד׳ ט׳ יו׳ כה׳ לו׳ מ״ט ס״ד פ״א ק׳

א׳ ח׳ כ״ז ס״ד קכ״ה רי״ו שמ״ג תקי״ב תשכ״ט אל״ף

וכלל חבור האורך הוא הכ״ל וכלל חבור הרוחב שכינ״ה, וכלל חיבור העומק בסימן ב״א כ״ה שהם ג״א וכ״ה. הנה סימן הראשונים לכ״ה, והשניים שלכ״ה, והשלישיים גכ״ה, וסימן כלם המשי״ח כה״ן. ורמז **״כי לשלג יאמר הוה ארץ״** (איוב לז׳ ו׳) והוא סוד בחכמה, כלומר הסובב בחכמה. כאמרו **״יהוה בחכמה יסד ארץ״** (משלי ג׳ יט׳), וסוד בחכמה הסובב בחלילה והכולל את כולן שלשתן יחד לח״ת, וסימן **״לדר דר״**, ועל סוד דר שהוא בחולם, וסודו צדיק ורמזו **״וצדיק יסוד עולם״**.

הארכתי עד כאן באותיות להורות כי כל צדיק הוא דור שלם ועמו החכמה. והוא א״ב הנפ״ש וסודו בנפשו, ורמזו **״נשבע יהוה בנפשו״** (ירמיה נא׳ יד׳). וכן דר שלם תזכור על שלשת נקודים הנזכרים. ונשארו עוד שנים לגלות סודם והם חרק עם שורק. והנה הם ב׳ נקודות אחת בין העליונה והתחתונה, כלומר אחת מכרעת בין חולם שהוא למעלה ובין חרק שהיא למטה. ועל כן ציור השורק בג׳ נקודות למטה להורות על קשר המציאות. ואם תאמר אין לקשר קושר זה שקר, ומהו קשר הוא שש מאות שכולל שק״ר

ואמ״ת. הסוד אות שמש שמוש מלאך ושד, הוא שמוש פנים ואחור, והוא שמוש רוח אופנים, שמוש רוחני מהבלים, וכל העולם עומד על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן. והסוד הגדול צורות השם שמות הצור והנה ראש השכל הפועל. ועל כן תדע אשר השכל הפועל הראש שהוא עצם הצורה, ועל כן נברא ראש מהראש והתחייב להיות בינם קשר שהוא שקר ואמת. ואם כן הנה כל קושר אמת. ועל כן היתה התורה לאות והיתה התרה לאות גם הקשרה לאות, כי גלגלי התורה היצרים גם גלגלי היצרים התורה, ואין היצרים כי אם מחשבה, וכל מחשבה ספירה בסוד חשבון ומספר, והכל תלוי במספר וחשבון, והעד השכל הכולל היצרים. ואם הם שנים יצר הרע ויצר הטוב הרי שר״ק. ואם תאמר הם שנים קדומים הרי זה שק״ר שאינם כי אם קש״ר, ושמם תדעהו מן פ״ר ורי״ש הכוללים באמת י״ד אותיות שהם ז״ז. והנה ח׳ אחריו ר״ק והוא צרי בעצמו, וכן ש׳ אחריו ר״ק וגם הוא צרי בעצמו.

והנה כל הנקוד השרשיי היא חולם, קמץ, צרי, חיריק, שורק. והם כוללים ח׳ נקודים שהם גוף שלם וכדור מקיף בכל והוא אח״ד. ובא ד׳ להורות על הרכבת ד׳ זוגות בעזרת ד׳ יסודות, גם ד׳ מהנקודים אין להם קו ויש לחמישי שהוא קו נקודה ועלה מספרם בסודם חצי חמישים שהם כ״ה נקודים, שהם מגלגלי שמים כאשר הם מגלגלי ספרים, גם הם מגלגלי זכר ונקבה. ומהם תבין אשר כל גלגל זכר ונקבה. וכללם הראש אשר גם הוא מתגלגל והוא גלגל מת, גם הוא גלגל תלי אשר הוא מכשף גם הוא כוסף שם, וממנו תכיר מעשה האלהים אשר הוא משכן המלאך. והבן כל מה שנזכר שכבר רחקתי העניין מאד כדי לעוררך על הסוד בראשי פרקים. וסימנהון של כל הנקודות החמש הוא סוד י״ה, שם היא הוא בסימן נוֹ טָ רֵ יִ קוּן. ואחר שהודעתיך זה כולו בקצרה אודיעך עוד הצריך להשלים בזה בעניין האות והנקוד. ואחרי שבקצרה הודעתיך מה שכתבתי, ואולי הוא אצלך באריכות, הוא שרציתי להעירך מכח

תרדמתך החזקה ולהודיעך שמה שאמרתי אינו כטפה מן הים מן הראוי לאמר בו ואפילו בקיצור. ומאשר רמזתי בסימן חמש הנקודות תבין כי שם היסוד הוא היא, וכמו שתמצא שם היסוד בהויה, כן תמצא שם הויה ביסודה, וגם תמצא כח שם פה כח פה שם והכל מתנועע מכח השכינה ומכח הרקיע ומכח המספר. וזה כלו סודו חצ״י הש״ם. ואמנם חצי השם ככ״ל הש״ם והוא סו״ד הש״ם, תבין כל זה מסוד מעש״ה המשכ״ן.

חלק ה׳ עניין ג׳ סימן ר׳ כולל שיתוף האות עם הנקוד.

כבר התבאר לך שהאות כחומר והנקוד כרוח המניע את החומר. וההשגה בכוונת המתנועע, והמניע הוא בשכל והוא הפועל ברוח ובחומר. והתענוג שמקבל המשיג במה שהשיג היא התכלית. ואלו הן ארבע סבות הנמצאות לכל פעל נמצא בפעל. והנה החומר הוא הסבה הפחותה מארבעתן, והתכלית היא הסבה המעולה מהן, והפועל קרוב אל התכלית, והצורה קרובה אל החומר. וזו הדרך כבר התבארה במופתים מושכלים בספרי החכמות המופתיות ועליהם נסמוך. ועל כן לא נאריך בעניינם פה, אבל נבאר פה כוונתנו באותיות ובניקודם בכלל לפי קצור זה החבור. ונאמר כי האות באמיתת מציאותו הוא פועל אחד, והיה חומרו הקרוב אל הדיו, ובהיות הדיו בקסת הוא מוכן בכל חלק וחלק ממנו לקבל צורות כל האותיות. שאע״פ שהכנתו גם כן היא לקבל צורות רבות אחרות, או צורות אותיות אחרות בלתי מאלו שלנו אנחנו, לא נשגיח עתה לדבר בם. כי כוונתנו לאותיות שלנו לבד ולניקודם וללשוננו. ואין לדיו חלק מיוחד לומר עליו מזה החלק יצויר א׳ ומזה האחר י׳ וכיוצא בם, אבל החלק שהוא מוכן לקבל צורת אחת מהאותיות, הוא החלק כמו כן בעצמו המוכן לקבל כל הצורות אחת אחת. אלא שאחר שקבל זה החלק זו הצורה נשלם בחלק

ההוא להקרא אות מורכב מחומר וצורה. ועל כן לא הדיו יקרא אות, אבל יקרא חומר האות. אבל האות מפני שאין לו מציאות בלתי החומר אין לו שם אמיתי. והנה עם כל זה, אות הוא שם המין לא שם האיש לבד, וכל מין כולל אישים פרטים. ועל כן בתת הפועל צורת אות בחלק מחלקי החומר הדיוני יקרא לו מיד שם פרטי נוסף על השם הכללי, ואז האות בעל שני שמות. שמו האחד הכללי אות מצוי בפועל, ושמו השני הפרטי, אל״ף על דרך משל. ואם כן שמו הפרטי הוא אשר הבדילו מהכלל, והוא אצל הכלל כצורה לחומר במקרה. מפני שהכלל קיים והפרט הווה ונפסד, והקיים הוא העצם וההוה והנפסד הוא המקרה, ר״ל שקרה לו מקרה ההויה ומקרה ההפסד. והפועל צורת אות בדיו הוא אשר הוציא מה שהיה בכח אל פעל, והוא הסופר הכותב בקולמוס. והיה העט כמו כלי אמצעי ביניהם, שבו תקן הסופר צורת האות כפי כוחו ורצונו. והתכלית הוא שיבין הרואה הקורא כוונת הכותב עד שישיג על ידי זה הפעל מה שהיה בלבו. ובעת השיג המשיג דבר זה, נשלמה כוונת הפועל וכבר הגיע אל תכליתה.

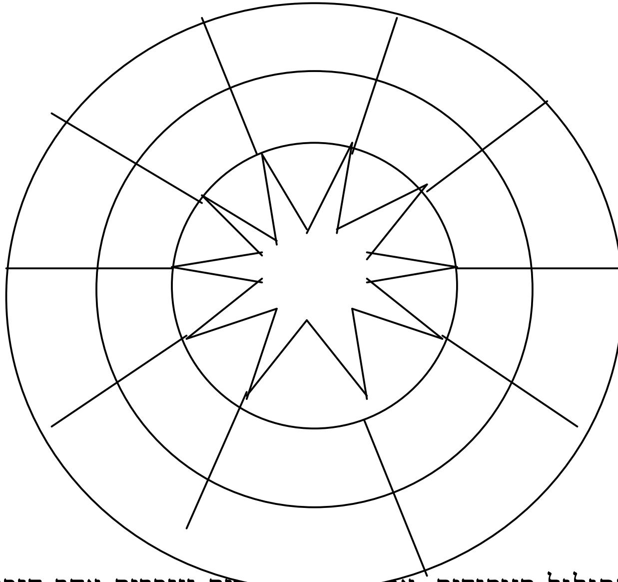
ואחר שהדבר כן אם לא תושג כוונת הפועל לא נשלמה כוונתו ולא הגיע אל התכלית האחרונה אשר היא המכוונת באמת. ומפני שתגיע התכלית ההיא הורה השכל לסופר המשכיל להוסיף צורה על צורה כדי להשלים כוונתו ולתת כח קרוב וחזק למעיין להבין מהרה כוונתו. והוא עניין התנועה המקרית הנוספת על האות, או אמור התנועה הרצונית. וזה כדי להעתיק מה שהוא חקוק על ספר מהספרים ממקומו ולחקקו עוד בלב המעיין בו. וידוע שהאותיות אין להם תנועה בעצמם, ועל כן נתן השכל על פי הטבע כוחות בכלל הפה, להמציא האותיות במבטא בדמות מציאותם הנמצא בספר. והושמו לאותיות נקודות מורות על תנועתם במבטא בהעתקתם מן הספר אל הפה. ואם כן המתנועעים בעצם הם אותיות הפה, ובמקרה הם אותיות הספר. והשתתף אל זה הכרח

מקום התנועות החלקיות, כי לא יתנועע שום מתנועע בלתי מקום ובלתי זמן. וחלקי המקום הם הרחוקים, וחלקי הזמן הם הסיבובים הנחשבים הפקודים בשנים ובחדשים ובימים והדומים להם. ומפני הרחוקים צריך אדם לדעת כמה יאריך במבטא כל אות ואות. וזהו סוד ההזכרה. ומפני שאלה כולם הם צריכים עניין ארוך אקצרם במסירת קבלה לבד. ואע"פ שהייתי יכול לתת טעם לכל אות נזכרת, מפני מה תאריך זו כזו או זו יותר מזו או זו פחות מזו. אבל צורת הקבלה מספקת להזכרה, כי מי שהוא חכם הוא יבין מדעתו. ואחר זה עיין מאד בצורת הבטויי.

בשעה שתרצה להזכיר את השם הנכבד הזה החקוק למעלה בנקודו, קשט עצמך והתבודד במקום מיוחד, שלא ישמע קולך לזולתך, וטהר לבך ונפשך מכל מחשבות העולם הזה, וחשוב שבאותה שעה תפרד נפשך מגופך ותמות מן העולם הזה ותחיה לעולם הבא, אשר הוא מקור החיים הנמצאים המפוזרים בכל חי, והוא השכל שהוא מקור כל חכמה ובינה ודעת, והוא בדמות מלך מלכים אשר הכל יראים ממנו יראה גדולה מאד. והנה יראת המשיג היא כפולה שהיא יראת מעלה ויראת אהבה. וכשבאה דעתך להדבק בדעתו הנותנת בך דעת, צריכה דעתך להסיר מעליה עול כל הדעות הזרות, זולת דעתו המשתפים בינך ובינו על פי שמו הנכבד והנורא. על כן אתה צריך לדעת דמות מבטאו. וזהו ציורו, כשתתחיל להזכיר אות א' באיזה נקוד שתזכירהו, מפני שהוא מורה על סוד הייחוד, אל תאריך בו כי אם לפי שיעור נשימה אחת. ולא תפסיק בנשימה ההיא שום הפסק בעולם עד שתשלים ביטויו. ותאריך בנשימה ההיא המיוחדת כפי שיעור כח אריכות נשימתך האחת בכל מה שתוכל להאריך בה. ונגן בא' וגם בכל אות שתזכיר באימה ביראה ובפחד, עם שיתוף שמחת הנפש בהשגתה שהיא גדולה. וצורת הניגון בכל אות ואות תהיה בדמות הנקוד, והיא שתהיה בחלם למעלה. וכשתתחיל בהזכרתו תכוון פניך אל פני

המזרח לא למטה ולא למעלה. ואתה יושב מעוטף בבגדים לבנים מכובסים טהורים או חדשים על כל בגדיך או טליתך וראשך מוכתר בתפילין ופניך למזרח שמשם האור יוצא לעולם. ולך חמש קצוות להניע בם ראשך. ובחלם תתחיל מאמצע המזרח, וזכך רעיונך ותעלה ראשך עם הנשימה מעט מעט עד שתשלים וראשך למעלה. ואחר שתשלים תשתחוה עד הארץ פעם אחת, ולא תבדיל בין נשימת האלף לנשימת האות הדבק בו כי אם נשימה אחת קצרה או ארוכה. אך בין האות של השם ובין הא׳ בישרים, או בין הא׳ לאות השם בהפוכים יש לך יכולת להנשים ב׳ נשימות לבד בלי מבטא ולא יותר. ובתשלום כל טור וטור יש לך רשות להנשים ה׳ נשימות לבד ולא יותר, אבל פחות מן ה׳ הרשות בידך. ואם שנית או טעית בטור מזה הסדר שוב אל ראש הטור ההוא עד שתאמרהו כראוי. ובדמות החלם הנמשך למעלה נגן בחרק הנמשך למטה ומושך כח העליון להדביקו בך. ובשרק לא למעלה ולא למטה אלא משיכה אמצעית כנגד הפנים האמצעיים. ובצרי תמשיך ראשך מהשמאל אל הימין, ובקמץ מהימין אל השמאל, ובכולם אחר שתשלים אם תראה צורה לפניך תשתחוה מיד כנגדה. ואם תשמע קול קטן או גדול ותרצה להבין מה שאומר ענהו מיד ואמור דבר אדוני כי שומע עבדך, ואתה לא תדבר כלל הט אזניך לשמוע מה שיאמר לך. ואם תפחד פחד גדול שלא תוכל לסובלו ואפילו באמצע האזכרה תשתחוה מיד ואם לא תראה ולא תשמע עזוב הדבר בכל אותו השבוע. וטוב עוד להזכיר פעם אחת בשבוע כדמות רצוא ושוב שעל דבר זה נכרת ברית. ומה אוסיף להודיעך שכבר ידוע הוא שאם אתה חכם מן הרמוז תבין הסדר כולו, ואם תרגיש בך ששכלך חלוש בחכמה או בקבלה או רעיונך חזקים בהבלי הזמן, אל תזכיר את השם פן תוסיף לחטוא. ודע שבין דף של יו״ד לדף של ה׳ תוכל להנשים כ״ה נשימות לא יותר, ובלבד שלא תפסיק בינתיים לא בדבור ולא במחשבה. וכן בין ה״א לו׳ ובין ו׳ לה״א רק פחות מכ״ה בין דף לדף תוכל להנשים. ואחר

שרמזתי לך זה אודיעך עוד סוד השם העגול המעושר, שאם תרצה להתחיל בו לפי הצורות הנזכרות הרשות בידך. והם י׳ שמות הקדש שלמים, וזו היא צורת אותיותיו ונקודם.

י׳ מתגלגל בניקודים, אבל הה הה עומדים ונזכרים אחר הזכרת ה׳ יודי״ן מנוקדים והנשימות שוות לראשונה מאות י׳ לתיבות הו״ה, וכלל השם שווה לטור. והבן זה במה שכבר נכתב למעלה. הנה כבר קצרתי לך סוד מבטא השם וסדריו בתכלית בקצור לפי הצריך.

החלק הט׳

סימני אותיותיו ו׳ה׳י׳ה׳ חלקיו ד׳ ועניניו ד׳ והשם צ׳ד׳י׳ק׳.

חלק ו׳, עניין א׳, סימן צ׳, כולל קשר כל הכוחות בשם.

כבר חשבו חכמים רבים שמפני שהלשונות הסכמיות והכתב גם כן מוסכם וכן הנקוד, שלא יתכן מפני זה שיוכל אדם לשנות חלק מחלקי הטבע הכללי בשום עת מן העתים לא בשם ולא בזולת שם. ואמנם מה שבא מזה בכתוב או בקבלה בא בצורת משל על דרך שיבינו ממנו החכמים מה שראוי להבינו, והוא נמשל. ויחשבוהו הפתאים כפשוטו, מפני שאין בם יכולת להשיג כל דבר על בוריו. כי מפני שבני אדם שלשה, והם חכמים וסכלים ובינוניים, ולא יתכן למי שכותב דבר להודיעו לאנשי דורו בכלל, וגם לבאים אחריו שיכתוב מה שיכתוב על דרך שתשווה דעת החכם והסכל בו, הוכרח בעל השכל הכותב לכתוב דבר מספיק לכל איש, ברוב כפי מה שהוא.

ועל כן היה כח בהסכמה להתקיים, ולפעמים תשתנה על פי רבים. וזו הטענה בעצמה כבר האמנתי אני וטענתיה לזולתי לפי דעתי סוד ה׳ ית׳, ר״ל שם בן ד׳ אותיות והמורכבים ממנו. ואמנם אחרי שקבלתי מהשם מה שקבלתיו, ראיתי שהטענה הנזכרת הביאה על בעליה לטעון אותה חולשת השגת השכל, והיותו חושש במה שגוזר השכל האנושי כאשר הוא יכול להשיג קצת המושכלות, דין הוא שישיג אלה אשר הדמיון גוזר מניעתם. ואם יחשוב חושב שזה מושג בשכל, נסירהו ונודיע לו שהשכל האנושי יש לו גבול יעמד אצלו ולא יעברנהו. ואם יחשוב לעברו יתבלבל ותשוב השגתו דמיונית בהכרח. ועל כן אין ראוי להכחיש המקובל התוריי, עד שיבוא מופת מושכל שיכחישנו בהכרח. וזה שכבר ידע כל משכיל

שלא יתכן להביא מופת מושכל להכחיש מופת מושכל אחר, כי המופתים המושכלים הם אמת ודבריהם אמת. והם אשר נולדו מתבניות ההיקש האמיתיות בשני הקדמות צודקות לפחות ובתולדה אמיתית. באמרך על דרך משל כל אדם חי וכל חי מרגיש, ואם כן כל אדם מרגיש.

וזה מופת מושכל לא יכחישנו שום משכיל. וכן אם יאמר לך אדם כל לשון מוסכם, וכל מוסכם לא ישנה הטבע, ואם כן כל לשון לא ישנה הטבע. וזה מופת אחר שיתבאר במופת שכל לשון מוסכם אבל היות כל מוסכם בלתי משנה הטבע זה מושכל ראשון ולא יצטרך למופת. הנה זה כולו אמת. אבל מה שהתאמת אצלנו אשר אמרנו עליו שלא עלה ביד אדם על דרך זו זולת הנביא, ולא כל נביא, אלא הידוע אשר נזכר עליו זה הכח המופלא. הוא שאמרנו כי בהידבק שכלו המתפעל עם השכל הפועל בו, כן יוליד מדע מחודש אצל הנביאים שלא היה נמצא בו בפועל כי אם בכח. ובעת הדבקות יצא מה שהיה בכח אל פועל, וכמו שפעל בו מדע וחידש בו חלק ודימה זה מצד אחד לשנוי הטבע, מפני שהטבע הוא ברוב או בכל או במה שהוא דומה לכל או לרוב, נוסף בו גם כן מפני שכלו שכל פועל בפועל דומה לחלק הכולל הכל. ובהיות שכל האדם משכיל כל המושכלות שתחתיו כולל את כלם, ואז יתכן לקבל שפע מכח השפע ההוא, יוכל גם הוא לתת צורה חלקית בחומר חלקיי כדמות פועל הטבע המתפעל בהויה ובהפסד בצורה חלקיית קצת זמן.

ומפני שהטבע הכללי קיים יאריכו ענייני פעולותיו החלקיות זמן יותר ארוך ממה שהאריך פעל שכל הנביא, שההוא לא יעמד עמו תמיד. ועל כן ראוי ליחס הפעל ההוא המשתנה על פי שכל הנביא אל מי שהיה סבה ראשונה לשנוי ההוא שהוא השם. ומפני שהנביא לא ישיג את השם אלא מתוך ידיעת השם, כמו שהפילוסוף השלם

לא ישיג את השם אלא מתוך מעשיו, ייחסנו אנחנו וכל מי שקדם לנו בהסכמה שווה זה הפעל האישי המשתנה מדרכי הטבע המיני אל שם השם. ואמרנו שבכח השם עשה הנביא מה שעשה, והשם הוא אחד ושמו אחד. וזה דבר שלא יושג בהרגש ולא בדמיון ולא במושכל ראשון. אבל יושכל אחר מופתים רבים מושכלים. ויש לנו טענות רבות ברורות מקובלות מושכלות שהיינו יכולים לאמת בם מה שאמרנוהו על דרך ספור. אבל לא נכתב זה החבור על כוונת כן, אלא שכוונתנו בו לכתוב העניין המקובל ולמוסרו בקבלה. ואע״פ שכבר השכלנוהו גם כן שהוא כן, ואי אפשר להיות זולתו אחר שקובל וגם הושכל. ועל כן נכתוב ממנו המקובל, ואם יזכו גם כן החכמים והמשכילים יבינו, ולא יבינו כל רשעים, והרוצה לבחון יחקור וימצא.

ואחר זה תדע כי הכחות הכלליות אשר בכל המציאות הם י׳ ספירות בלימה, וסודם י״ה שמות בסבוב י״ה, והם הנזכרות אשר זכרנום. וידוע כי חצי י׳ הוא ה׳ ובחבור מה שקדם אל ה׳ עמה תמצא י״ה, ובמלואו הוא יו״ד ה״א. והיה הנמצא המחובר הו״א אות י׳ וד׳ ויהיה הסוד דו״ד הו״א, והנה החשוק הנותן החשק בלב החושק והעד אהוב הו״א וכן אוהב הוא. ומפני שבין שני אוהבים שני חלקי אהבה שהיא שבה דבר אחד בצאתה לפועל הורכב השם בשני חלקים, והם שתוף אהב״ה אלהי״ת שכלית עם אהב״ה אנושית שכלית והיא אחת, כמו ששמו כולל אחד אחד, מפני חבור מציאות האנושי עם המציאות האלהי בעת ההשגה השוה עם השכל במציאות, עד היותו היא והוא דבר אחד. וזהו כוחו של האדם שיוכל לקשור החלק התחתון וידבק בעליון, וירד העליון וינשק את הדבר העולה לקראתו, בדמות החתן המנשק את כלתו בפועל מרוב חשק אמיתי מיוחד לתענוג שניהם מכח השם.

חלק ה׳ עניין ב׳, סימן ד׳, כולל כמות השמות שבם קושרים ומתירים.

הקשר הוא בעצמו הת״ר וסודם שש״ה ואם כן שמות הקשר ששה, גם שמות ההת״ר ששה. ועל כן היה אות הקשר ו׳ בכל מקום, ושמו ו״ו שהוא ששה ששה, והיסודות אשר בם כל קשר וכל התר הם השלש, והם א״ש מי״ם ורו״ח הרי סודם שש״ה. והשמות המופשטות מהחומר והצורה הם ששה הם הנחתמים והחותמים והאותיות אשר כללו ו״ו קצוות, גם ו״ו אלכסונים, והם שש פעמים יה״ו מצורף, וחסרו מהם ו׳ האי״ן שהם ל׳ הרי שלשה. וכן ל״ו האחרים הרי לשלש״ה וכולם הרי שש״ה, כי כל ששי״ם ה״ם שש״ה. והכלל כי הששים הם הקשרים והם התרים, ונוספו על אדמ״ה שלש יסודות הנזכרות, ועל כן היו היסודות ו׳ והם ג׳ג׳ כדמות המזלות, אשר בם ההקשר וההתר בתנין ובסודותיו, עד שוב כוחו אצל היודע את השם אסור בידו בתוספת ה׳ על החומר. ובהתגלגלו י״ב פעם שהוא שם בן י״ב וסודו מרובע. והנו אני והו אני והוא אני והו אני והוא והאלפין נוספו לסוד שדי. וכן **אנא יהוה אנא יהוה אנא יהוה הושיעה נא הצליחה נא הושיענו הצליחנו**, וזה כולו ראיה על זמן הדרור שהוא זמן הגאו״ת וזמן הקדוש לקדש בו את השם. וכבר נרמז סוד הקשר שם באמרו אחר **״ברוך הבא בשם יהוה״** וכו׳. ועוד **״אל יהוה ויאר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח״** (תהלים קיח׳), כי זה אסור לפרשו מבואר פן ילחמו בנו שונאינו בכלי מלחמותינו שהוא סוד השם. כמו שנאמר **״אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם יהוה אלהינו נזכיר המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד״** (תהלים כ׳). וכן **״כי לא בחרב ובחנית יהושיע**

יהוה" (שמואל א' יז' מז'), ומבואר אמירת דוד **"רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים לאמור מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו"** (תהלים קמט'). וזה סוד הקשר העליון והתחתון שקושר את השם בשם.

חלק י' **עניין** ג' **סימן** י' כולל איכות הקשר וההתר.

דע שהיודע את השם צריך שידע שם העצם, שבו נקרא ביום בריתו, ויקשרנו עם השם המפורש אשר הוא גם כן שם העצם. ויש ממנו חלקים ויש ממנו כללים ויש בראש ויש בתוך ויש בסוף. בראש כעניין **"ויקרא משה להושע בן נון יהושע"** (במדבר יג' טז'), שקשר לו כתר השם בראשו. ובתוך כעניין אברם שהוסיף לו השם ה' שהוא סוף הכתר, והיה מהשם תוך וסוף, ולאברהם תוך קרוב לסוף. ובסוף אליה שהוא שלם אליהו וסופו הוא קשר ו' של השם עמו, וכן נביאים רבים. וכפי הצורה הזו צריך לחבר ולהמיר שם בשם ולחדש עניין לקשור ההתר ולהתיר ההקשר בשמות הידועים, בהתגלגלם עם י"ב מזלות ועם ז' כוכבים ועם ג' יסודות, עד שיתפשט הקושר והמתיר מחומר האסור והמותר וילבש צורה ויחדש בו אסור והתר.

חלק ה' **עניין** ד' **סימן** ק' כולל תועלת ההקשר וההתר.

זו היא תכלית התועלת לפי המושכל והמורגש, כגון האדם שהיה בבית הסהר, על דרך משל ביוסף הצדיק ע"ה, ויצא מבית האסורים למלוך, וגבר ומלך עד שאמר על עצמו **"שמני אלהים לאדון**

לכל מצרים" (בראשית מה׳ ט׳), **שהוא אדון אדניו היה, ויכול לאסור** את אוסריו אשר מסרוהו ולהתיר עצמו. שאין ספק שכבר הגיע בזה התכלית אשר חשק בה האסור אל מה שבקש מהשם. והנה תכלית התכליות היא התועלת האחרונה, והתועלת האחרונה היא השגת המבוקש האחרון בכל דבר ודבר כפי עניינו.

החלק הי׳

סימני אותיותיו ו׳י׳ה׳י׳ה׳ חלקיו ה׳, ועניניו ה׳, והשם ל׳ב׳ר׳כ׳ה׳.

חלק ו׳, עניין א׳, סימן ל׳, כולל השגת השכל.

השכל הוא שם לדבר המנהיג הכל שהוא הסבה הראשונה לכל. והוא שם לדבר הנפרד מכל חומר. והוא הנשפע מהסבה הראשונה, אשר באמצעות השפע ההוא מנהיג הדבר הראשון את השמים המתנועעים. והשמים הם בעלי חומר בלתי משיג ובעלי צורה מושכלת בלתי משכלת ובעלי נפש משכלת ומושכלת. והשכל שמקבל הוא שפע מהנפרד ויקרא שכל דבק בהיולי בעל הצורה והנפש, והוא אשר בו תשכיל נפש השמים עצמה וכל מה שלמטה ממנה. ותשכיל שכלה בעצמו שהוא הנותן לה צורת ההשגה. ותשכיל ממה שלמעלה ממנה במציאות ושהיא סבת מציאותה וקיומה, ותתעדן בהשגתה עידון מופלא שאינו דומה לדבר ממעדני זה העולם החשוך. ובציורה שמציירת משגת שסבתה נפרד מחומר, והיא בעלת חומר. ואי אפשר לה קיום השגה בלתי חשק להיותה מתדמה אל הנפרד אשר הוא בכל מקום.

ויש לגוף שהיא כח בו שתי נקודות אחת בצד אחד ואחת בצד שני, בשיעור שווה מתכלית הרוחק אשר בין שתיהן. והיא חושקת לקיים עצמה ומציאותה, והשגתה בגלגול גופה סביב, שהשגתה גוזרת לקיים בה כל מציאותה וכל ענייניה בחזרת חלילה, ולהבטל עם המנוחה. ואינה יגיעה, לא היא ולא גופה במהירות תנועתה, שהרי אין לה תנועה בעצמה כלל, אבל גופה המתנועע בעצם, ועם כל זה אינו מחליף מקומו.

ויש לדבר הרבה בזה, אבל אין זה מקום הדברים ההם כי נחלפו מקומותם. ואולם השכל גם כן עוד הוא שם לסבה הראשונה הקרובה הפועלת לכל מה שלמטה מן השמים, כלומר לכלל הארץ המורכבת מהיסודות וליסודות בעצמם ולכל המורכב מהם.

וזו הסבה שמה אצלנו שכינה, גם רוח הקדש או רוח אלהים חיים. וכדומה לאלה השמות. ופעם יקרא מלאך ופעם יקרא אלהי״ם, גם יהו״ה או אדנ״י או שד״י גם צבאו״ת וכן מלאך האלהי״ם ומלאך יהו״ה. וכבר נודע במופת שהוא השכל הפועל בנפש האדם שכל. והם אם כן שלש מדרגות, ושלשתם עצמות אחת, והם השם ית׳ ושפעו הנבדל ושפע שפעו הדבק בנפש. והנפש דבקה בו דבוק אמיץ עד היות שניהם גם כן עצמות אחת. והנה לאדם העליון ד׳ מדרגות והם נפש ושכל נשפע ושכל נבדל וסבה ראשונה לכל. וכן לאדם התחתון ד׳ והם גם כן נפש ושכל נשפע ושכל נבדל וסבה ראשונה לכל, והסבה הראשונה כוללת הכל והיא אחת לכל. והשכלים רבים הנבדלים והנשפעים והנפשות רבות, רק השכל הפועל עצמותו אחת ופעולותיו רבות מצד המקבלים שהם רבים.

ומפני שהאדם בעל חומר מחליף צורותיו הפרטיות, התחייב הפרד נפשו מגופו, כדי שתדבק בשכלה הנשפע לה, אשר בו השיגה עצמה וכל העצמים שלמטה ממנה, והשיגה גם כן מציאות מה שלמעלה ממנה אבל לא עצמותם. מפני שכל משיג עניין מושג בהשגה, ההשגה משתפת את שניהם בהיותה בפועל, להיותם דבר אחד מהשכל האנושי הנשפע מהשכל הפועל הנבדל, והיא מדבקת את הנפש באלהיה. והדבור ההוא הוא סבת חיי הנפש הנצחיים בחיי אלהיה, כמו שנאמר על זה **״ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כולכם היום״** ונאמר **״את יהוה אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע״**, וזו היא השגת השכל.

חלק י׳ עניין ב׳ סימן ב׳ כולל צורת השגת השכל.

צורת השכל היא צורה מושכלת דקה מן הדקה זכה מן הזכה פנימית מן הפנימית. ומפני רוב אורה וזהרה הבהיר המאיר העולם כולו נעלמה צורת כהעלמת צורת יופיו אור השמש מעיני העטלף ומי שעיניו כואבות. ואע״פ שאור השמש הוא הנותן בו ראות לראות בם, כל מה שיגבר אז אורם תכהינה עיניו יותר מפני חולשת עצמם. ואין המונע מצד האור, כי אם מצד חומרם וצורתם חלשים. כן גם הנפש האנושית החכמה, ברצותה לעיין במי שנותן בה אור השכל יחלש כוחה מהשיגו. לא מפני שהוא מעלים אורו ממנה, אלא מפני היותה בעלת חומר. ואם לחכמה כך כל שכן לזולתה. וכאשר יקרה לעטלף עם אור השמש, ולנפש עם אור השכל, על דרך משל יקרה לכל שכל נפרד בהשתכלו בשכל העליון אשר הוא הסבה הראשונה לכל, והוא האלוה לכל, והוא אשר המציא הכל יתברך ויתעלה שמו לנצח נצחים. וזה מפני היותו צח מצוחצח בתכלית הבהירות. ואי אפשר להשתכל בו מרוב יופיו אשר אין לו תכלית. ולפיכך לא ישיג עצמו זולתו ולא ידע מה הוא כי אם הוא. וכל מה שאין לו אצל שכלינו תכלית, יש לו אצלו תכלית ידועה בו ומקיף בו מכל צד. ומפני היות כל מקיף כדמות צורה למוקף והוא מקיף הכל ואינו מוקף מדבר שכבר אמרנו שאין לו תכלית, יקרא צורה לכל נמצא. ומפני היות הכל בריותיו והוא בלתי נברא ובלתי נמצא מזולתו. כי הוא לבדו סבה לכל ודבר מחויב המציאות בבחינת עצמו, וכל נמצא זולתו הוא מחויב המציאות בבחינת סבתו, ואפשר המציאות בבחינת עצמו ונמנע המציאות בבחינת העדר סבתו, אשר הוא הדבר אשר המציא המציאות, יקרא על זה ממציא או פועל או בורא, וכיוצא באלה השמות אשר יורו על המצאה.

וכאשר התבאר שהכל פעלו יאמרו עליו שהכל אצלו כחומר ביד היוצר. וזו היא הצורה הנקראת צורת השכל אשר שכל האדם יכול לציירה עם שאר הצורות המושכלות המושגות ממנו, כלומר מענייניו וממעשיו ושפעיו בדרכי השלילות הידועות. ואשר השתכל ב"מורה הנבוכים" אם היתה נפשו במבוכה הוא יסיר מבוכתה ממנה, כי הוא רופא הנפשות החולות, ושומר בריאות הבריות, אשר הדבר על פי יי' ביד משה. והוא רופא מומחה ורופא חנם ופירושו משה גלה תורת משה על פי השם שהוא צורת השכל.

חלק ה' עניין ג' סימן ר' כולל תואר דבורו עם כל מי שדבר אתו.

הדבור הנמצא בשלשה עניינים ובשלשה נושאים בכלל. וכמו שהנושאים הדבור זה רחוק מזה העניין, כן הדבור הנשוא בבחינת אמיתתו זה רחוק מזה בכל ענייניו. ושלשת נושאי הדבור הם הלב והפה והספר, ושלשת ענייניהם הם האותיות הנכתבות, האותיות הנבטאות, והאותיות הנחשבות. ואשר משותף הדבור לשלשתם הוא שם אותיות, ואשר יבדיל ביניהם הם שלשה שמות. ואלה הם הכתב המיוחס לספר הנושאו, והלשון המיוחס לפה הנושאו, והבין המיוחס ללב בנושאו. וסימן שלשתם ג' ראשי תיבות, והם ל"י כ"ל בכ"ר והפוך בכ"ל, וסימן **"ויהוה ברך את אברהם בכ"ל"** (כד' א'), וסימן הנושאים **"פל"ס מעגל רגלך"** (משלי ד' כו'), ועוד סימן הנשואים **"בטח אל יהוה בכ"ל לב"ך ואל בינתך אל תשען"** (שם ג' ה'). והנה כבר נודע ההבדל הגדול שביניהם, ואעפ"כ סובל שיקראו שלשתם דבור, מפני יחס שם אחד שכלל אותם, כן הדבור האלהי הבא לכל מי שדבר אותו או מדבר או ידבר לעתיד. הוא עניין רביעי לנזכרים, והשתתף עמם בשם דבור. מפני שהדבור

מורה על הנהגה כי תרגום **"וינהג"**, "ודבר". ונבדל מהם תכלית ההבדל בעצם ובעניין זולת שם הנהגה. ומה שיורה עליו שתוף היות זה הדבור נמצא להשלים בו חפץ ובחירה וכוונה ורצון. וזה גם כן בדמותו מזה הצד יתכן לשתפם או בכיוצא בזה. שהרי אלה הנושאים זה ענינם לפי הכוונה הטבעית המשותפת עם ההסכמיות בזה.

והנה תכלית ההבדל בין הדבור האלהי ובין האנושי, ואפילו בינו ובין הקרוב לו יותר שהוא הבין ומדע שבלב, מפני שזה מקבל וזה נותן. ועוד שזה קבלתו תלויה בחשבו באותיות, וזה בלי אותיות נותן שפעו, ר"ל מבלי שיחשוב באותיות מה שנותן. כי מחשבתו בספירות בלתי מוגשמות, כמו שהוא בלתי בעל גשם, אלא שהלבבות אצלו כקלף אצלנו שהוא חומר נושא צורות האותיות המצויירות בדיו שהוא חומריהן הקרוב. וכן ה' יתברך הלבבות אצלו כלוחות והנפשות כדיו. והדבור הבא להם מאתו שהוא ההשגה בצורות האותיות הנכתבות בלוחות הברית, אשר הם כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים. ומכל צד נקראים פנים ואחור, כדמות ההשגה המעיינת פנים ואחור. והרמז על זה **"אחור וקדם צרתני"** (תהלים קלט' ה'), ואע"פ שאצל השם אינו דבור מהמינים הנזכרים, אצל הלב המקבלו דבור הוא. והעד על זה שהוא מופת אמתי מושכל ומורגש ומקובל, היות הדבור המחשבי שולח אל כל הפה דבור אשר אינו ממין דבורו, ולא ישתפם כי אם שם דבור. כמו שאמרנו עם תכלית ההבדל בעניין עצמותם. וכן עד שני גם כן היות הדבור המחשבי שולח דבור לכל מכתב באמצעות החמרים והכלים. והוא נותן צורות אותיות לחומר שהוא הדיו, ועל פי היד והעט ושאר האמצעים. ועם כל זה ידענו רוב ההבדל שביניהם, וכן בתתו צורה לכל חומר ידמה בזה לסופר על דרך משל בצד מן הצדדים. ואם כן הדבור הבא ממנו לנפש שהלב

חומדה, אם יקרא דבור בשם משותף, אינו רק השגה שכלית על דרך האמת.

חלק י׳ עניין ד׳ סימן כ׳, כולל ההבדל אשר בין המשיגים והמתנבאים.

איני צריך להאריך בביאור דבר זה, מפני ההקדמות שהקדמנו לך בענייני ההשגות. וזה שאחר שתדע שכל השגה אמיתית אנושית בכלל בין קרובה לשכל כמושכלת בין רחוקה ממנו כמורגשת, בין האמצעית אשר ביניהם כמדומה, כולן באות מהשם יתברך. אין ספק אצלי שלא יתרחק משכלך עניין ההבדל אשר בין כל משיג ומשיג. ואעפ״כ אעוררך על עניינו. ידוע שכל מי שרדף אחר דבר אחד להשיגו והשיגו יקרא משיג. וכל השגה נחלקת לשלשה חלקים, והיא מורגשת ומדומה ומושכלת. והמורגשת כליה חמשת החושים הידועים, העין והאזן והאף והחיך והיד עם כלל הגוף. והכוחות שהם נושאים אותם הם, הראות והשמע והריח והטעם והמשוש. וההשגה שמשיגים הכלים הנזכרים הה׳ עם הכוחות הנזכרים הה׳ היא בכלל נחלקת לה׳ השגות כלליות. והן השגת הנראה כתפוח על דרך משל, והנשמע בקולו כשיבקע בכח חזק, והמריח כמוהו, והמוטעם כמוהו, והממושש כמוהו. והנה אלה ה׳ השגות בלבד אחד והוא התפוח. גם תהיינה ההשגות האלו בדברים רבים משתנים ומתחלפים אלה מאלה. וההשגה שמשיג הדמיון, שהוא המקבץ אלו הה׳ כוחות במח, היא חזקה בעת ביטולם ברדפו אחריהם לפי כוחו. והיא חלושה בשתי עתים, בעת שהגוף ישן ואינו חולם, ובעת שהגוף ער ברדפו אחר השגה מכל השגותיו. ומפני שאין אדם יכול לצייר כי אם ציורים ידועים לפי טבע האנושות, כשרודף הדמיון להשיג השגה שאינה ממין השגותיו, יחלש אפילו להשיג השגותיו הטבעיות שבכוחו, כמי שרודף אחר

סוס שאינו יכול להשיגו, ומדלג פסיעות גסות כדי למהר להשיגו, ונופל ומשבר רגליו ואינו יכול לזוז ממקומו. שכבר הפסיד גם כוחו הראשון ולא השיג הנרדף. וההשגה שמשיג השכל האנושי גם היא בעלת כוחות ידועים, אין בה כח והכנה טבעית להשיג זולתם, גם הם בעלי גבול לפי טבע המושכל הנגלה והנעלם. והמדומה אצל הדמיון המדמה הוא פועל הדמיון בעצמו, וגם ממנו מתפעל כח הדמיון שהוא המדמה. וכן המורגש אצל ההרגש המרגיש, הוא פועל ההרגש בעצמו, וגם ממנו מתפעל כח ההרגש שהוא המרגיש. וכן המושכל אצל השכל המשכיל, הוא פועל השכל בעצמו, וגם ממנו מתפעל כח השכל שהוא המשכיל.

ואחר זה תדע שמדרכי ההרגש תכיר דרכי הדמיון, ומדרכי שניהם תכיר דרכי השכל. ומפני שההרגש חיצוני פעולתו קלה להשיג, שגם פעלו חיצוני. ומפני שהדמיון פנימי ופעלו גם כן פנימי הנה הוא קל להשיג מצד רדיפתו ותנועתו המהירה. וכבר מצד שלא ישיג מורגש או מושכל שהם לבדם, וכל מה שהוא ממינם עיקר המציאות האמיתי כולו. והדמיון אינו משיג שום מציאות אמיתי לעולם, אבל הוא **"חמור גרם רבץ בין המשפתים"** (בראשית מט' יד'), פעם נוטה למורגש ושומר מציאותו מה שהשיגוהו החושים, ופעם נוטה למושכל ושומר מציאות מה שהשיגו השכל, ופעם בודה כל דבר מלבו ואין שום מציאות לפעלו. ואע"פ שחושב שכל מה שהשיגו הוא לבדו האמת ואין אמת זולתו. וזו ההשגה המדומה השלישית היא מטעה ומשבשת כל השגה אמיתית נמצאת ומכחישה תמיד. ובהבטל ההשגה המדומה הנזכרת השקרית, ובהימחות זכרה מלב המרגישים והמשכילים, **"בלע המות לנצח ומחה אדני אלהים דמעה מעל כל פנים"** וכו' (ישעיה כה' ח'), כלומר סוד השכל נגלה אחר העלמו. ומכאן ואילך צא וחשוב ותראה בשכלך, כי מעלת המשיגים ויתרונם זה על זה הרבה

וחזק מאד כפי כח כל איש ואיש, וכפי חוזק רדפו אחר השכל לפי דרכיו. שאחר שהוסר המונע השיג כל אחד ואחד נשמה יתירה וחיה וחיי הגדול והקטן שווים בנצחות ונבדלים במעלה. כי מעלת הרודפים הנבואה גדולה ממעלת הרודפים החכמה, ומעלת הנביאים המדברים והמחברים גדולה ממעלת הנביאים המתעצמים בנבואה, והנשלחים מעולים מהם, והמשגים חלקי שום טבע כדי לאמת שהשם שלחם מעולים מכולם.

חלק ה׳ עניין ה׳ סימן ה׳ כולל ציור הכרח השפע המביא לדבר ולחבר.

שם שפע הוא שם מוסכם בלשון לאומרו על דבור עניין נכבד, ואפילו על ריבוי עניין יסוד מהיסודות, באמרו **״כי שפע ימים יינקו״** (דברים לג׳ יט׳), ועניינו הוא כעניין מי שיש לו תוספת מעלה בעצמו או בענייניו כולם או בקצתם. והוא שם דומה לשם נדיבות גם כן. מפני שהנדיב בהיות לו ממון נוסף על צרכו יכריח רבים להשפיעו בידם. וכבר ימצאו בשפע קצוות ראשונות שתים, אחת בתכלית ראשונה ואחת בתכלית אחרונה כנגדה. ולהם אמצעיים ביניהם, מתרחקים מזה הצד ומתקרבים אל שכנגדו. וכן מתקרבים לזה ומתרחקים ממה שהוא כנגדו. והמשל בזה המלך והעני האחרון שבכל מלכותו, כי המלך בתכלית העושר והעבד שהוא העני האחרון הוא בתכלית העניות. ומהמלך נשפע עושר להעשיר איש, והאיש לאיש והאיש לאיש, עד הגיע השפע הטוב לידי אדון העבד, ומאדניו יגיע לעבד שיפרנסהו, ומן העבד לא יעבור שום שפע לזולתו, שאין לו אלא צרכו ההכרחי לחיות בו. ולפי זה המציאות המצויר במשל העושר קרה לכל נמצא מהשם על האדם. והשפע המושכל נשלם בשכל האדם, ר״ל בשכלו אשר קבל הבא מן הנפרד שהוא סוף הנפרדים. והשפע המוגשם התחיל מן הגלגל

המקיף בכל, ונשלם בשמימיים בגלגל הירח, ובארציים באדם. ועל זה היה העולם נחלק לג׳ חלקים. למושכל כולו נפרד, ולמושכל בלתי נפרד לעולם, ולמושכל אמצעי ביניהם קצתו נפרד וקצתו בלתי נפרד. ומפני שכל מי שנמצא השפע אתו, טבעו גוזר שישפיעהו על המוטבע לקבלו, בשאין מונע בין המשפיע ובין המקבל. כדמות האש בנערת שיכריחהו בהדבק בו לקבל כוחו עד שישוב אש כמוהו, גזר טבע השכל האלהי שישפיע שכל על נפש הנביא, שהיא הכח הדברי בהדבקו בו, והדברי ישפיע על הדמיוני, והדמיוני ישפיע על הדברי החיצוני, ועל כל מקומותיו. והשפע ההוא בהרבותו יכריח מקבליו כשלא ימנעום מונעים לקבל ממנו. וכמו שהכריחם לקבל כן יכריחם לתת, אם אין להם מונעים, עד הגיע כל חפצו עד סופו. כחפץ המלך הנזכר בשפעיו, שרצה להשפיע ממונו על כל האמצעיים, עד הגיע ממנו החלק הקטן ההוא אל העבד העני, שגם הוא חי משפע ממון המלך, אלא שהתענוגים יחסרו וימעטו בירידת המעלות ויתעלו בעלייתם. ומפני היות האדם מורכב מכוחות הרבה, יתחייב שיראה השפע בשכלו, והראות ההוא יקרא בשם השגה שכלית נחשבת. וידלג השפע עוד לדמיון, והתחייב שהדמיון ישיג מה שבטבעו להשיג, ויראה מה שיראה בדמות גשמות מדומה רוחני משותף, ויקרא הכח ההוא איש או מלאך או כיוצא בם. ומפני שנראה להמון שהמושג במורגש יותר ראוי להסמך עליו מהמושג במדומה המשותף עם המושכל, הוצרכו הכתובים להעיד שהנבואות כולן מורגשות. והנה יהיה הדבר המושכל באמת מעולה מכל מושג. אבל אי אפשר לאמת דבר בלתי שתוף ולפי טבע כל אדם, כי שלשת ההשגות דומות בענייניהם לעניין החומר והצורה. כי ההרגש חומר לדמיון והדמיון חומר לשכל. וכבר יעבור הדבר הנשפע למורגש בקצת העתים. ולפי ריבוי השפע יכריח השכל אדם המדבר הסופר לדבר ולחבר, לפי הזמן ולפי המקום ולפי הדור ולפי הנביא המתענג בהשגת צורת הנבואה.

הנה כבר סיימתי לחבר לך מה שהכריחני השפע הנזכר הנכבד לדבר בו, ולכתבו בקצור כפי כחי וכפי מיעוט שכלי, ורוב מונעי מהשגת השכל. וכללתי כל העניינים בי׳ חלקים גדולים, ועלה מספר החלקים הקטנים ל״ח, ועלה מספר ענייניהם ל״ח, וסימנו באותיות ל״ח, וסימן כלל שלשתם מד״ע, ועם עשרה חלקים גדולים לסימן עדי״ם, וספרי מעיד על מדע״י שהוא חצי שמ״י, וזה סימן שלשת הדרכים יחד.

אבגד״ה, וזחט״י, כ״ל, מנסע״פ, צק״ר, ש״ת, תשר״ק, הו״ה והי״ה ויהי״ה.

אבגד״ה, אבגד״ה, א״ב, אבגד״ה, אב״ג, א״ב, אבג״ד, אב״ג, אבג״ד, אבגד״ה.

אברהם ספרדי בן שמואל אבו אלעפיא זכר צדיק לברכה.

ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה.

תושלב״ע.